

**Харківський національний медичний університет  
Кафедра латинської мови та медичної термінології**

**«Ars studendi terminologiae medicinali:  
лінгвокультурологічний та лінгводидактичний аспекти  
вивчення латинської мови та медичної термінології»**

Матеріали  
V Всеукраїнської студентської науково-практичної  
онлайн-конференції  
(18 квітня 2024 року)

Харків-2024

Затверджено  
Вченою радою ХНМУ.  
Протокол № 4 від 25 квітня 2024 р.

**ОРГКОМІТЕТ:**

*Капустник В. А.* – ректор ХНМУ, доктор мед. н., професор, **голова оргкомітету**;  
*М'ясоєдов В. В.* – проректор з наукової роботи ХНМУ, доктор мед. н., професор;  
*Маракушин Д. І.* – директор ННІ з підготовки іноземних громадян ХНМУ, доктор мед. н., доцент;  
*Краснікова С. О.* – декан V факультету з підготовки іноземних студентів ХНМУ, канд. філол. н., професор;  
*Дерев'янченко Н. В.* – завідувач кафедри латинської мови та медичної термінології ХНМУ, канд. філол. н., доцент;  
*Беляєва О. М.* – завідувач кафедри іноземних мов з латинською мовою та медичною термінологією ПДМУ, канд. пед. н., доцент,  
*Литовська О. В.* – доцент кафедри латинської мови та медичної термінології ХНМУ, канд. філол. н., доцент;  
*Некрашевич Т. В.* – доцент кафедри латинської мови та медичної термінології ХНМУ, канд. філол. н., доцент;  
*Колісник М. І.* – викладач кафедри латинської мови та медичної термінології ХНМУ.

**Редакційна колегія:** канд. філол. наук Н. В. Дерев'янченко, канд. філол. наук О. В. Литовська, Колісник М. І.

**Ars sudendi terminologiae medicinali:** лінгвокультурологічний та лінгводидактичний аспекти вивчення латинської мови та медичної термінології : Матеріали V Всеукр. студентськ. наук.-практ. онлайн-конф., м. Харків, 18 квітня 2024 р. / ред. кол.: Н. В. Дерев'янченко та ін. Харків: ХНМУ, 2024. 108 с.

УДК 378.016:81.124'276.6:61(063)

# Програма конференції

## ВІДКРИТТЯ КОНФЕРЕНЦІЇ

10.00–10.15

Вітальне слово ректора Харківського національного медичного університету професора **Капустника Валерія Андрійовича**

## СЕКЦІЙНІ ЗАСІДАННЯ

10.15–12.30

### *Секція 1. Своєрідність формування словникового фонду медичної термінології*

Модератори секції: *Дерев'янченко Наталя Володимирівна*, канд. філол. н., доцент, завідувач кафедри латинської мови та медичної термінології Харківського національного медичного університету; *Беляєва Олена Миколаївна*, канд. пед. н., доцент, завідувач кафедри іноземних мов з латинською мовою та медичною термінологією Полтавського державного медичного університету.

*Бойко Захарій Володимирович*  
(Тернопільський національний  
медичний університет імені  
І. Я. Горбачевського)

Вплив метафори на формування латинської медичної термінології.

*Гуменник Марина*  
(Полтавський державний медичний  
університет)

Нумеративний компонент у структурі міжнародних анатомічних термінів.

*Гура Павло Євгенович*  
(Тернопільський національний  
медичний університет імені  
І. Я. Горбачевського)

Роль міфологізмів у медичній термінології.

*Костенко Георгій Віталійович,*  
*Денисенко Тетяна Олександрівна*  
(Полтавський державний медичний  
університет)

A typology of absolute terminological synonyms in contemporary language of medical research.

*Нікуліна Надія Ростиславівна,*  
*Нікуліна Анастасія Ростиславівна*  
(Тернопільський національний  
медичний університет імені  
І. Я. Горбачевського)

Від першого дослідження до сучасного уявлення: етимологія назв психічних розладів.

*Сапоненко Карина*  
(Полтавський державний медичний  
університет)

Репрезентація концепту «колір» у латинській ботанічній номенклатурі.

*Тейлор Анастасія*  
(Полтавський державний медичний  
університет)

Семантика і прагматика іменникових суфіксів у латинській анатомічній термінології.

*Астанова Айтач Тофіківна*  
(Харківський національний  
медичний університет)

Порівняльний аналіз термінологічних одиниць респіраторної системи на матеріалах латинської, німецької та азербайджанської мов.

*Гавриляк Римма Олександрівна,  
Гурська Марина Ігорівна*  
(Харківський національний  
медичний університет)

Різновиди та методи фізичної реабілітації: аналіз походження термінів.

*Дурихін Ярослав Володимирович,  
Мезенцева Інна Русланівна*  
(Харківський національний  
медичний університет)

Дублетні корені metr- і hyster- у клінічній термінології.

*Коваль Софія Вадимівна*  
(Харківський національний  
медичний університет)

Роль терміноелементів в утворенні клінічних лексем у неврології: класифікація та значення.

*Леоненко Анжеліка  
Костянтинівна, Якумас Крістіна  
Денисівна*  
(Харківський національний  
медичний університет)

Етимологія назв лікарських рослин, які використовуються для лікування інфаркту міокарда.

*Таран Олексій Сергійович*  
(Харківський національний  
медичний університет)

Порівняння анатомічних та клінічних кардіологічних термінів у французькій, іспанській та норвезькій мовах.

*Трач Вікторія Володимирівна,  
Суховєєва Анастасія Олексіївна*  
(Харківський національний  
медичний університет)

Використання латинських колоронімів на позначення відтінків у медицині.

## Секція 2. Семантико-етимологічні аспекти вивчення медичної лексики

Модератори секції: *Литовська Олександра Веніамінівна*, канд. філол. н., доцент, доцент кафедри латинської мови та медичної термінології Харківського національного медичного університету;

*Колісник Марина Ігорівна*, викладач кафедри латинської мови та медичної термінології Харківського національного медичного університету.

<i>Артем'єв Арсен Іванович</i> (Національний медичний університет імені О. О. Богомольця)	Онкологічні терміни: структурно-семантичний та ономасіологічний аспект.
<i>Ковалевич Роман Романович, Козюченко Юлія Сергіївна</i> (Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського)	Важливість вивчення латинської мови студентами-медиками.
<i>Крамаренко Дмитро Валентинович</i> (Кременчуцький медичний фаховий коледж імені В. І. Литвиненка)	Етимологія назв лікарських рослин, занесених у Червону книгу України.
<i>Намісник Яна Володимирівна</i> (Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського)	Історичні передумови формування латинської медичної термінології.
<i>Оніпко Анастасія Дмитріївна</i> (Кременчуцький медичний фаховий коледж імені В. І. Литвиненка)	Уживання латинсько-грецьких дублетів іменників середнього роду III відміни в різних галузях медицини та суспільства.
<i>Антоненко Олександра Андріївна</i> (Харківський національний медичний університет)	Особливості назв антибіотиків, класифікованих за походженням.
<i>Барабаш Софія Олегівна</i> (Харківський національний медичний університет)	Етимологія назв гострих кишкових інфекційних хвороб у дітей.
<i>Гарькуша Анастасія Юріївна</i> (Харківський національний медичний університет)	Латинські назви мікозів: структурні особливості та етимологія термінів.
<i>Гоц Катерина Андріївна, Крапива Анастасія Павлівна</i> (Харківський національний медичний університет)	Використання термінологічної одиниці «-lysis» в клінічній термінології.

*Зионг Тхі Тхао*  
(Харківський національний  
медичний університет)

Аналіз етимології латинських назв рослин, які використовуються для детоксикації організму у В'єтнамській медицині.

*Ковальова Анастасія Олександрівна*  
(Харківський національний  
медичний університет)

Етимологія латинських назв збудників зоонозних хвороб.

*Кошель Артем Юрійович*  
(Харківський національний  
медичний університет)

Особливості структури та етимології назв гормонів.

*Кузьменко Дар'я Миколаївна*  
(Харківський національний  
медичний університет)

Особливості функціонування латинських анатомічних термінів із значенням «клиноподібний».

*Масленников Данило Валерійович*  
(Харківський національний  
медичний університет)

Аналіз термінів на позначення хірургічних інтервенцій на скелетно-м'язовій системі.

*Скакунов Максим Олексійович,  
Ха Тхань Куинь*  
(Харківський національний  
медичний університет)

Латинські вислови в гаслах та на гербах медичних закладів вищої освіти України.

### Секція 3. Становлення медичної термінології від античності до сьогодення

Модератори секції: *Некрашевич Тетяна Василівна*, канд. філол. н., доцент, доцент кафедри латинської мови та медичної термінології Харківського національного медичного університету; *Карлова Тетяна Євгенівна*, канд. філол. н., доцент, завідувач кафедри мовної підготовки та соціально-гуманітарних наук Державного закладу «Луганський державний медичний університет».

*Брильов Олексій Дмитрович,*  
*Гіндіна Марина Семенівна*  
(Кременчуцький національний університет імені М. Остроградського)

Латинські терміни, які вживаються в фізичній терапії та реабілітації.

*Гураль Вікторія Василівна*  
(Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського)

Латинська мова та тенденції її розвитку в контексті сьогодення.

*Матвеева Марина Вячеславівна*  
(Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського)

Числівникові префікси у фармацевтичній термінології.

*Пацук Сергій Миколайович*  
(Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського)

Розвиток і становлення медичної термінології від античності до сьогодення.

*Стиранка Максим Олександрович*  
(Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського)

Місце латинської мови у багатомовному і мультикультурному професійному середовищі.

*Абузейнех Маріам Фірасівна,*  
*Глушко Анастасія Артемівна*  
(Харківський національний медичний університет)

Теонімічна складова деяких назв метеликів.

*Бегунова Марія Сергіївна,*  
*Жиденко Богдан Валерійович*  
(Харківський національний медичний університет)

Функціонування колоронімів у клінічних термінах.

*Власюк Анастасія Ігорівна*  
(Харківський національний медичний університет)

Ландшафтно-просторові метафори в офтальмології.

*Голубнича Мар`яна Олександрівна*  
(Харківський національний медичний університет)

Етимологія назв денних метеликів України.

*Касілова Марія Олегівна*  
(Харківський національний  
медичний університет)

Аналіз латинських термінів в галузі неврології та нейрохірургії (на матеріалі книги Г. Марша «Історії про життя, смерть і нейрохірургію»).

*Літвінова Валерія Олегівна*  
(Харківський національний  
медичний університет)

Закладання основ медичної термінології. Внесок Гіппократа та Галена.

*Мисан Руслана Русланівна*  
(Харківський національний  
медичний університет)

Метафора в назвах кісток зап'ястка.

*Недбай Єлизавета Вікторівна,  
Пузич Дар`я Сергіївна*  
(Харківський національний  
медичний університет)

Функціонування префіксів грецького походження «hurep» та «huro» в клінічних термінах.

*Риндіна Аліна Євгенівна*  
(Харківський національний  
медичний університет)

Терміни смислового ряду «Анестезія».

*Токарчук Діана Євгенівна,  
Гавришків Юлія Андріївна*  
(Харківський національний  
медичний університет)

Міфологічна складова астронімів.

*Шаніна Вікторія Віталіївна*  
(Харківський національний  
медичний університет)

Розвиток фармації: від античності до сьогодення.

#### *Секція 4. Сучасні проблеми та виклики у викладанні латинської мови та медичної термінології*

Модератори секції: *Лелюк Олена Олександрівна*, канд. філол. н., викладач кафедри латинської мови та медичної термінології Харківського національного медичного університету;

*Гіндіна Марина Семенівна*, викладач вищої кваліфікаційної категорії Кременчуцького медичного фахового коледжу імені В.І. Литвиненка.

*Гергель Тетяна Олегівна*  
(Дніпровський державний медичний університет)

Вплив латини на сучасні мови та медичну терміносистему.

*Долгополов Денис Русланович*  
(Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського)

Вивчення латинської термінології – ключ до становлення лікаря-професіонала.

*Дубчук Мирослава Ярославівна*  
(Волинський національний університет ім. Лесі Українки)

Важливість формування термінологічної компетентності у майбутніх медиків.

*Іванова Тетяна Володимирівна*  
(Міжнародний гуманітарний університет)

Сьогодення латинських медичних крилатих висловів та афоризмів.

*Теленчук Данило Євгенійович*  
(Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського)

Розвиток інноваційних методів викладання латинської мови та медичної термінології для підвищення інтересу студентів та покращення їх результатів.

*Шевчук Валерія Олегівна*  
(Державний заклад «Луганський державний медичний університет»)

Філософія пізнання, або навіщо вчити латину.

Абузейнех М.Ф.,  
Глушко А.А.

## ТЕОНІМІЧНА СКЛАДОВА ДЕЯКИХ НАЗВ МЕТЕЛИКІВ

Харківський національний медичний університет

Науковий керівник: Колісник М. І.

У світі метеликів прихована велика кількість таємниць, і однією з найцікавіших є їхня назва. Деякі з них мають глибоке теонімічне коріння, відображаючи вірування та міфологію стародавніх цивілізацій.

Теоніми - це імена богів або міфологічних персонажів [3], які відображаються в назвах метеликів. Вони віддзеркалюють давні вірування, релігійні уявлення та міфи різних культур. Теонімічна складова в назвах метеликів не лише вносить елементи культурної спадщини у вивчення біології, а й розкриває перед нами віддзеркалення вічних сил та архетипів, що пронизують людську свідомість упродовж століть [2].

**Об'єктом** вивчення є теонімічна складова в назвах метеликів - тобто імена богів або міфологічних персонажів, які використовуються для позначення певних видів метеликів.

**Предметом** дослідження є самі назви метеликів, які містять теоніми, а також їхнє походження та символічне значення.

**Метою** вивчення є розкриття зв'язку між міфологією та теонімією у назвах метеликів.

**Матеріали та методи.** Для досягнення встановленої мети було обрано та проаналізовано походження 34 назв метеликів.

Питанням етимології займалась велика кількість вітчизняних та зарубіжних лепідоптерологів: Л. Хрокало Н. Матушкіна, Й. Моуха Х. Райххолф-Рим та інші. У нашому науковому дослідженні ми спирались на наукові атласи метеликів та етимологічні довідники. 34 теонімічні назви метеликів було розділено згідно їх класифікацій: найбільша група назв вказує на міфологічні істоти, велика кількість теонімів має видову назву, що вказує на олімпійський пантеон давньогрецьких богів; деякі видові назви походять від імен німф, весталок та жриць; та найменша група, яка не має у своїй назві теонімічної складової.

Теоніми, що вказують на імена давньогрецьких міфологічних героїв:

**Головчак Андромеда** (*Pyrgus andromedae*). Видова назва “*andromedae*” походить від грец. *andro* + *medesthai*, цей вид метелика названий на честь персонажа давньогрецької міфології Андромеди. **Косатець Махаон** (*Papilio machaon*) – видовий епітет “*machaon*” вказує на персонажа давньогрецької міфології Махаона (сина Асклепія і Епіони). **Жовтюх Хрисотеміда** (*Colias chrysotheme*) – видова назва пов'язана із іменем Хрисотеміда, що була персонажем давньогрецького міфу (дочка Агамемнона і Клітемнестри). Також видовий епітет “*chrysotheme*”, що походить від *chrys*- золотий, та вказує на колір метелика. **Підсрібник Лаодіка** (*Argynnis laodice*) – видова назва походить від персонажа давньогрецької міфології Лаодіки (дочки Пріама та Гекаби). **Сінниця/прочанок Геро** (*Coenonympha hero*) – метелик Сінниця Геро названий

на честь Геро, персонажа з грецької міфології, яка була коханкою і нареченою Геракла. **Сатир Альціона** (*Hipparchia alcyone*) – метелик названий на честь Альціони, героїні давньогрецької міфології (дочка Еола). **Сатир Цирцея** (*Brintesia circe*) – названа на честь Цирцеї, відому з грецької міфології. Цирцея була чарівною чаклункою, дочкою Геліоса і Персеїди. **Сатир Брисеїда** (*Chazara briseis*) – видова назва походить від героїні давньогрецької міфології; Брисеїда – дочка царя лелегів Бризея. **Прочанок Леандр** (*Coenonympha leander*) – у перекладі з давньогрецької *leon* “лев” + *anēr* “людина”, що означає “людина-лев”. Леандр є персонажем міфу, який зазначається в історії кохання із жрицею Геро, задля неї він щоночі перепливав Геллеспонт для зустрічі з нею. **Синявець Ікар** (*Polyommatus icarus*) – названий на честь Ікара, персонажа з грецької міфології. Ікар був сином майстра Дедала, який спробував долетіти до сонця. **Прочанок Едіп** (*Coenonympha oedippus*) – назва метелика пов’язана з іменем давньогрецького героя Едіпа, що мав трагічну долю (син Лаїя та Іокасти).

Теоніми, що вказують на імена німф, муз, весталок, жриць:

**Перламутрівка малинна, або перламутрівка Дафна** (*Brenthis daphne*) – етимологія назви Дафна (грецька міфологія) – дочка фессалійського річкового бога Пенея та богині Землі Геї, походить від грец. *daphne* «лаврове дерево», за міфом була перетворена в лавр.

**Сатир Дріада** (*Minois dryas*) – видова назва “*dryas*” походить від давньогрец. “*dryas*” – лісова німфа, покровителька дерев.

**Осадець Егерія** (*Pararge aegeria*) – в міфології німфа-віщунка.

**Жовтюх Ерато** (*Colias erate*) – видовий епітет “*erate*” має відношення до назви однієї із 9 муз, покровителька ліричної поезії.

Теоніми, що вказують на олімпійський пантеон давньогрецьких богів:

**Головчак Морфей** (*Heteropterus morpheus*) – видова назва походить від давньогрецького “*morphē*” – форма; гарний вигляд. Також ця назва відноситься до “*morphō*”, що в свою чергу було епітетом Афродіти в Спарті, і означало буквально «струнка». **Рябець Феба** (*Melitaea phoebe*) – видова назва метелика походить від бога Сонця, у грецькій міфології. **Подарілій** (*Iphiclides podalirius*) – назва походить з давньогрецької міфології на честь бога Подалірія, сина Асклепія. **Перлівець Геката** (*Brenthis hecate*) – видова назва “*hecate*” названо на честь грецької богині місяця, чаклунства, володарки всіх монстрів і примар – Гекати. **Перлівець Селена** (*Boloria selene*) – видовий епітет “*selene*” з грецької – це сяйво, блиск, у давньогрецькій міфології – богиня Місяця (дочка Гіперіона й Тейї). **Перлівець Евномія** (*Boloria eunomia*) – Евномія – в давньогрецькій міфології богиня пори року (дочка Зевса і Феміди). **Перлівець Титанія** (*Boloria titania*) – “*titania*” відноситься до “титанів” — у давньогрецькій міфології – божества старшого покоління, діти Урана (Неба) й Геї (Землі). **Осадець Мегера** (*Lasiommata megera*) – названий на честь Мегери, однієї з трьох Еріній в грецькій міфології. Мегера вважалася богинею земних покарань і була відома своєю рішучою й жорстокою природою. **Сатир Персефона** (*Chazara persephone*) – видовий епітет “*persephone*” походить від імені богині плодючості та царства мертвих – Персефони (дочка Деметри і Зевса).

Група назв, яка не має у своїй назві теонімічної складової:

**Пасманець Сапфо** (*Neptis sappho*) – назва походить від імені давньогрецької поетеси Сапфо. Заснувала й очолила «Дім Муз» при храмі Афродіти. **Прочанок Глікеріон** (*Coenonympha glycerion*) – видова назва “*glycerion*” походить від грецьк. “солодкий”. **Зегріс Евфема** (*Zegris eupheme*) – видова назва “*eupheme*”, що дослівно означає «хороша слава».

**Синявець Телей** (*Phengaris teleius*) – “*teleius*” з грецької – крапка, що вказує на забарвлення метелика.

**Висновок.** Детально проаналізувавши походження назв метеликів, ми з’ясували і вивчили теонімічну складову в назвах метеликів - тобто імена богів або міфологічних персонажів, які використовуються для позначення певних видів метеликів. Проаналізувавши назви метеликів і зробивши статистику, ми дійшли до висновку, що 50% назв походять від міфологічних істот; 30% назв вказує на олімпійський пантеон давньогрецьких богів; 15% назв походять від жриць, весталок та німф та 5% назв не мають жодної теонімічної складової.

Список використаних джерел:

1. Етимологічний словник. URL: <https://www.etymonline.com/>
2. Корнеліо М. Шкільний атлас метеликів. К.: Просвіта, 1986. 256с.
3. Кун М. А. Легенди та міфи стародавньої Греції. К.: Vivat, 2021. 352 с.
4. Матушкіна Н.О., Хрокало Л.А. Визначник бабок України (Insecta, Odonata) личинки та екзувії. К.: Фітосоціоцентр, 2002. 72 с.
5. Моуха Й. Метелики. Прага. Артия, 1979. 191с.
6. Райххолф-Рим Х. Метелики. К.: Астрель, 2002. 288 с.

**Антоненко О.А.**

## **ОСОБЛИВОСТІ НАЗВ АНТИБІОТИКІВ, КЛАСИФІКОВАНИХ ЗА ПОХОДЖЕННЯМ**

Харківський національний медичний університет  
Керівник: канд. філол. н., доц. Литовська О.В.

Антибіотики – це хіміотерапевтичні засоби, що отримуються з природних джерел, або є їхніми синтетичними аналогами. У сучасній медицині вони часто використовуються під час хірургічних втручань, для пришвидшення лікування, та усунення можливих ускладнень. Мають здатність вибірково пригнічувати в організмі збудники інфекційних захворювань, запобігати та лікувати запальні процеси.

Антибіотики класифікують за різними ознаками (походження, особливості будови та спектром протимікробної дії). За походженням виділяють: 1. Продукти плісеневих грибів; 2 . Продукти актиноміцетів; 3. Антибіотики з бактерій; 4. Антибіотики з рослин; 5. Антибіотики з тваринних тканин.

Мета нашої роботи – проаналізувати етимологію назв поширених антибіотиків, розподілених за джерелом походження.

Завдання – визначити, чи прослідковується зв’язок назви антибіотика із його походженням, чи є спільні риси у номінації антибіотиків.

Аналізуючи етимологію першої групи, назв продуктів плісневих грибів можемо виділити такі: *Penicillinum*, *Tetracyclinum*, *Cephalosporinum*. [1]

*Penicillinum* походить від назви цвілі, з якої його було отримано *Penicillium notatum*, з лат. *penicillus* «пензель» – вказує на форми клітин цвілі. Другим з цієї групи є *Tetracyclinum*, що містить у собі два терміноелементи грецьк. походження *tetra-* «чотири» + *-cycline* «циклічний». Його структурна формула містить чотири конденсованих вуглеводневих кільця, тому назва пов'язана із хімічною структурою. *Cephalosporinum*: корені слова мають грецьке походження (*cephalo-* «голова» та *spora-* «насіння»), яке обумовлено «головоподібним» скупченням спор. Назва пов'язана із видовою назвою гриба *Cephalosporium acremonium*. [7]

*Streptomycinum*, *Erythromycinum*, *Levorinum* є продуктами актиноміцетів, від лат. *actino* – промінь, що пояснює назву цієї групи – променисті гриби. Їх об'єднує спільний елемент *-mucin* від грецьк. *muc-* – гриб, що вказує на речовини, отримані з грибів. *Streptomycinum* – від роду променистих грибів *Streptomyces*, назва має грецьке походження, бо *streptos-* означає «скручений». Антибіотик *Erythromycinum* походить від променистих грибів виду *Streptomyces erythreus*, у назві також присутній грецький корінь *erythros-* «червоний», тому назва пов'язана із забарвленням та видом продукту вироблення. А *Levorinum* походить від видової назви променистих бактерій *Actinomyces levoris*, де у назві бактерії присутня *lēvor-* «гладкість» з лат. мови. [2]

Інша група за походженням – антибіотики з бактерій. Для розгляду цієї групи були обрані: *Lincomycinum*, *Vleomycinum*, *Daptomycinum*, *Vancomycinum*. Назви місять частку *-mucin*, адже часто походять від *Streptomyces*. Назва препарату *Lincomycinum* походить від штату Лінкольн, де вперше було добуто та досліджено бактерії роду *Streptomyces lincolnensis*. Із променистих грибів *Streptomyces verticillus* добувають *Vleomycinum*, названий через його функцію в організмі, він розщеплює молекули ДНК у пухлинних клітинах. Частку – *bleo* було змінено з грецького *phleo-* «бути повним, наповнюватися». Від функціонального впливу на організм походить *Daptomycinum* (з лат. *-dapto* «роз'їдати») – проникає через плацентарний бар'єр. Добувається з *Streptomyces roseosporus*. Назва *Vancomycinum* - походить від англ. слова *vanquish* «перемагати». Одержав свою назву від функції в організмі, адже фактично «перемагає» інфекції викликані грам позитивними бактеріями культури *Amicolatopsis orientalis*.

Четвертими у класифікації за джерелом походження є антибіотики з рослин, до яких відносяться *Salvinum* та *Mitomycinum*. *Salvinum* походить від роду рослин сімейства *Lamiaceae*, з латинської *salvia* «шавлія». А *Mitomycinum* складається з *mito* – комбінована форма з «мітоз» + частка *-mucin*. [5] Отримується з роду грибів *Streptomyces caespitosus*. Назва, ймовірно, обумовлена функцією в організмі, а саме препарат здатний комбінуватися з ДНК в ракових клітинах і уповільнювати репродукцію. [4]

Антибіотиками з тваринних тканин є *Interferonum* і *Lysozymeum*. Назву *Interferonum* - утворено від лат. *interfere* «втручатися, заважати», тобто назва походить від функціональної особливості в організмі, антибіотик викликає певну

послідовність реакцій, які приводять до руйнування деяких молекул та РНК. Другий препарат Lysozymeum - з грецьких коренів lyso- «розпушування, розчинення» + zyme – «дріжжі, закваска». Назву пов'язують із функціональним впливом на організм людини.[3]

Отже, назви розглянутих нами антибіотиків за структурою є переважно складними словами, що містять кілька коренів. Ці корені можуть бути грецького (5), латинського (10) походження, або комбінацією із сучасних мов, як наприклад, Vancomycinum.[6]

Назва може бути вмотивована видовою чи родовою назвою грибів або бактерій, місцем походження, подібністю за кольором або виглядом, хімічною структурою, впливом на організм, тощо. Домінує мотивація за назвою виду грибів та бактерій, з яких добувають антибіотик, або за характером впливу на організм.

Зв'язок назви із походженням не завжди можна побачити, бо у декотрих випадках назва може бути обумовлена впливом препарату на організм. Продукти актиноміцетів згідно із обраними препаратами легше визначаються, бо названі за родовою, або видовою ознакою, А тваринні антибіотики переважно пов'язують із функціональними особливостями, та подібністю до механізму дії. Хоча для препаратів, які видобувають із грибів та продуктів їхньої життєдіяльності, опорою є терміноелемент musin-, для визначення походження антибіотика цього не завжди достатньо. Адже цей терміноелемент спостерігаємо як у антибіотиках, що є продуктами актиноміцетів, так і у тих що видобуті із бактерій або грибів.

Список використаних джерел:

1. Ілюстрований медичний словник Дорланда : в 2-х т. Т. 2. М – Z. Гол. ред. : П. Джуль, Б. Зіменковський. Українське видання з 29 америк. видання. Львів : Наутілус, 2003. 2147 с.
2. Лінкольський стрептоміцин : веб-сайт. URL: [https://en.wikipedia.org/wiki/Streptomyces\\_lincolnensis#:~:text=lincolnensis%20produces%20the%20antibacterial%20lincomycin,is%20derived%20from%20Lincoln%20C%20Nebraska.](https://en.wikipedia.org/wiki/Streptomyces_lincolnensis#:~:text=lincolnensis%20produces%20the%20antibacterial%20lincomycin,is%20derived%20from%20Lincoln%20C%20Nebraska.)
3. Фармакологія. Підручник для студентів медичних факультетів / Чекман І. С., Горчакова Н. О., Казак Л. І. та ін. Видання 2-ге. Вінниця : Нова Книга, 2011. 784 с.
4. Фармацевтична енциклопедія НФаУ. веб-сайт. URL: <https://www.pharmacyclopedia.com.ua/>
5. Microbiology society. Web-site. URL: <https://www.microbiologyresearch.org/>
6. National Library of Medicine. Web-site. URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/>
7. Online etymology dictionary. Web-site. URL: <https://www.etymonline.com/>

## ОНКОЛОГІЧНІ ТЕРМІНИ: СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИЙ ТА ОНОМАСІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця

Науковий керівник: викл. Гера Є.В.

Професійну комунікаційну компетентність майбутнього лікаря неможливо сформуванати без глибоких знань з медичної термінології. Формування мовної особистості лікаря, фахівця у своїй галузі, передбачає досконалі знання головних принципів термінотворення як рідної мови, так і міжнародної мови науки – латинської мови з її грецьким субстратом.

Латинська термінологія онкологічних захворювань є складною системою пов'язаних між собою понять та представляє особливий розділ клінічної підсистеми. Знання етимології та значень терміноелементів полегшує засвоєння та запам'ятовування дефініцій термінів, а розуміння загальних правил утворення термінів дозволяє швидко та правильно їх застосовувати у медичній практиці. Актуальність дослідження зумовлена практичною цінністю, як для вузьких спеціалістів, так і для фахівців широкого профілю.

Метою нашою розвідки було систематизувати онкологічні терміни та з'ясувати, наскільки їх назви є вмотивованими. Матеріалом слугували терміни, що представлені у медичних термінологічних словниках та МКХ-10 [1, 2, 3].

*Онкологія* (від дав.-грец. ὄγκος *пухлина* та дав.-гр. λόγος *вчення*) – розділ медицини, що займається вивченням причин виникнення, механізмів розвитку, клінічних проявів пухлин та розробляє методи їх профілактики, діагностики та лікування [4: 7]. Етимологічна розвідка засвідчила, що в давньогрецькій мові ὄγκος спочатку означало «купа, маса, ноша, тягар» та пов'язане з з ἐν-εὔκεῖν «нести», споріднене з псл. nesti, укр. *нести*, що лише згодом трансформувалось у «важку ношу» – «пухлину» [5].

Термінами, що найбільш часто використовуються, як окремо так і в термінологічних словосполученнях у значенні «рак», «ракова пухлина» є простий термін *cancer*, а також похідні *sarcoma* та *carcinoma*, що складаються з кореневої морфеми та суфікса *-oma* – «пухлина». За джерелом розвитку *cancer* та *carcinoma* належать до пухлин епітеліального походження, *sarcoma* – до пухлин зі сполучної тканини.

Назви більшості похідних термінів онкологічних захворювань складаються із двох частин: однієї або кількох кореневих морфем, що містять вказівку на джерело розвитку пухлини та суфікса *-oma*. Кореневі морфеми найчастіше відображають тип клітин, тканин, що трансформуються або забарвлення, якого вони набувають. Отже, ми виділили три типи однослівних термінів:

1. Однослівні терміни з кореневою морфемою «клітинний склад» пухлин: *histiocytoma* – пухлина, що розвивається з осідлих макрофагів та клітин Тутона, *lymphoma* – з лімфоцитів, *melanoma* – з меланоцитів, *astrocytoma* – з астроцитів, *hepatosarcoma* – з гепатоцитів, *leydigoma* – з клітин Лейдіга, *adenoma* – з аденоцитів, *thymoma* – з тимоцитів, *insuloma* – з інсулоцитів.

2. Однослівні терміни з кореневою морфемою «тканинний склад»: lipoma – пухлина, що розвивається внаслідок розростання жирової тканини, fibroma – розвивається із сполучної тканини, myoma – з м'язової тканини, osteosarcoma – з кісткової тканини, chondrosarcoma – з хрящової тканини, hibernoma – з бурої жирової тканини, neurōma – з нервової тканини, epithelioma – з епітеліальної тканини, leiomyoma – з гладкої м'язової тканини, rhabdomyosarcoma – зі скелетних (посмугованих) м'язів, chordoma – з тканин хорди, ganglioneuroma – з симпатичних гангліїв.

3. Однослівні терміни з кореневою морфемою, що позначає «колір, пігмент»: melanoma (від дав.грец. melanos – чорний) – пухлина, яка розвивається з пігментних клітин чорного кольору; chloroma, chlorleucosis (від дав.гр. chloros – зелений) – мієлобластна саркома, що при розрізі має зеленувате забарвлення, chloromyelōsis – мієльоз з інфільтратами зеленого кольору; xanthōma, xanthelasma, xanthofibroma (від грец. xanthos – жовтий) – доброякісні пухлиноподібні утворення жовтого кольору, leukaemia, leucosis (від дав. грец. leucos – білий) – злоякісне захворювання системи крові; phaeochromocytoma (від дав. грец. phaios – сірий, темний) – пухлина клітин мозкової речовини наднирників.

Багатослівні онкологічні терміни представляють собою бі- та тринімінальні сполуки з узгодженим та неузгодженим означеннями. Означення можуть вказувати на локалізацію пухлини, на ареал їх розповсюдження, а також надавати історичну довідку щодо вчених, що вперше описали захворювання. Тому ми розділили багатослівні терміни на такі групи:

1. Багатослівні терміни, що описують «орган» або «анатомічну ділянку» ураження: angioma glandulae thyroideae, lipoma femoris, adenoma hypophysis, sarcoma duodeni, leiomyoma intestini tenuis, glioblastoma cerebri, melanoma unguis, adenocarcinoma epidermis, haemangioma hepatis, ameloblastoma mandibulae.

2. Багатослівні *терміни-топоніми*: cancer Kangri (рак Кангрі), що зустрічається лише у Кашмірі на північному заході Індійського субконтиненту; cancer Kairo, що зустрічається лише в Японії.

3. Багатослівні *терміни-епоніми*: лімфома Беркітта, рак (синдром) Сезарі, саркома Юїнга, саркома Капоші, рак Пенкоста, хвороба Тюрка, синдром Пейтця-Єгерса, метастази Крукенберга, пухлина Вільмса, еритроплазія Кейра.

Отже, проаналізувавши деякий ареал онкологічних клінічних термінів, ми дійшли висновку, що всі назви пухлин та онкологічних захворювань не є безпідставними чи випадковими. Добір терміноелементів в однослівних термінах, як і комбінація лексем у багатослівних, завжди є виправданими та вмотивованими. Однослівні похідні терміни несуть базову інформацію щодо ураження типу клітин чи тканин, тоді як багатослівні – факультативну щодо локалізації пухлини, ареалу розповсюдження хвороби або історичну довідку.

Список використаних джерел:

1. Барбіл О.В., Шепя Н.С. Українсько-латинський словник клінічних термінів. Ужгород, 2012. 36 с.

2. Онкологія. Тлумачний словник / Шевченко А.І., Левик О.М., Мельничук А.П. Львів: Магнолія 2006, 2022. 176 с.

3. Словник клінічних термінів: російською, латинською та українською мовами / Н.П. Литвиненко, Н. В. Місник. К.: Книга-плюс, 2014. 848 с.

4. Щепотін І.Б., Чешук В.Є., Гривкова Л.В. та ін. Онкологія: підручник для ВНЗ IV р. а./ за ред. І. Б. Щепотін. Київ: Книга-плюс, 2011. 383 ст.

5. Етимологічний словник: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [URL:https://goroh.pp.ua/%D0%95%D1%82%D0%B8%D0%BC%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F/%D0%BE%D0%BD%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F](https://goroh.pp.ua/%D0%95%D1%82%D0%B8%D0%BC%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F/%D0%BE%D0%BD%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F)(дата звернення 30.03.2024).

Астанова А. Т.

## **ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ТЕРМІНОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ РЕСПІРАТОРНОЇ СИСТЕМИ НА МАТЕРІАЛАХ ЛАТИНСЬКОЇ, НІМЕЦЬКОЇ ТА АЗЕРБАЙДЖАНСЬКОЇ МОВ**

Харківський національний медичний університет

Науковий керівник: доц., к.пед.н. Некрашевич Т. В.

Здійснення порівняльного аналізу термінологічних одиниць у різних мовах дозволяє зрозуміти відмінності та схожості між ними і виявити особливості термінологічної системи. Багато термінів у різних мовах мають схожі корені або структуру, що полегшує їх розуміння між мовами. Однак, є і відмінності, наприклад, у транслітерації, синтаксисі або вживанні відмінних відтінків. Такий аналіз корисний для медичних фахівців, що працюють з міжнародними колегами або пацієнтами, а також для перекладачів, які займаються медичним перекладом. Актуальність нашої теми зумовлена порівнянням, визначенням походження та морфології схожих або повністю однакових слів.

Мета дослідження полягає в тому, щоб здійснити комплексний аналіз термінологічних лексем дихальної системи на різних мовах, визначити їх подібність та відмінності та охарактеризувати їх важливість для вивчення латинської медичної мови та медицини в цілому.

Проблематикою вивчення медичної термінології як лінгвістичної структури у різних мовах загалом займалися провідні вітчизняні науковці: Левченко В. М., Перхач Р.-Ю. Т. [3] та інші. Особливості української медичної термінології в системі іноземних мов досліджувала науковець Кучеренко О. [2].

Науковець Кучеренко О. зазначає, що «продуктивне практичне оволодіння мовою обраного фаху неможливе без усвідомлення особливостей структури та змістового наповнення відповідних термінологічних систем української наукової мови; без активного використання понятійного термінологічного апарату; без навичок постійного зіставлення обсягу понять термінологічних одиниць, застосовуваних в українському мовленні та в рідних мовах іноземних здобувачів вищої освіти, а також міжнародних мовах науки (англійська, французька, німецька, китайська)» [2, с.47]. Науковці Левченко В. М. та Перхач Р.-Ю. Т. вказують на важливість «формування медичної лексики іншомовних запозичень, а саме впливу давньогрецької, латинської мов» [3, с.116], що

підтверджує похідність латинської медичної термінології як основи в іноземних мовах та їх термінологічних структурах.

У ході нашого дослідження ми обрали для порівняння чотири мови різних груп за походженням: латинська, українська, азербайджанська та німецька. Умови та хід нашого експерименту дозволяють висунути гіпотезу про те, що метою вивчення латинської мови в сучасних медичних закладах освіти є підготовка спеціалістів, здатних свідомо й правильно використовувати медичну термінологію в професійній діяльності.

Проаналізувавши словники [1; 4; 5] та наукові джерела ми виконали вибірку основних термінологічних одиниць респіраторної системи у кількості 20 лексем.

Всі розглянуті терміни ми поділили на 3 групи: абсолютна подібність у всіх мовах; часткова подібність; відмінність у всіх проаналізованих мовах.

До першої групи ми віднесли 6 термінів, що становить 30% всіх проаналізованих лексем: альвеолярні мішечки, капіляри, легенева артерія, бронхи, діафрагма, надгортанник. Наприклад, альвеолярні мішечки / лат. *sacculi alveolares* / азерб. *alveolyar kisələr* / нім. *die Alveolarsäcke*.

До другої групи належать 8 термінів, що становить 40% досліджуваних термінологічних одиниць: носова порожнина, трахея, щитоподібний хрящ, лобова пазуха, клиноподібна пазуха, голосова зв'язка, ніс, дихальна система. Наприклад, трахея / лат. *trachea* / азерб. *traxeyə* / нім. *die Luftröhre*. У німецькій мові 7 з 8 термінів будуть мати абсолютно відмінну структуру, хоча подібність до латинської є у терміні «носова порожнина» / лат. *cavum nasi* / азерб. *burun boşluğu* / нім. *die Nasenhöhle*.

До третьої групи належить 6 термінів, що становить 30% лексем: легенева вена, ротова порожнина, слизова оболонка, права легеня, ліва легеня, перснеподібний хрящ. Наприклад, перснеподібний хрящ / лат. *cartilago cricoidea* / азерб. *halqavari qıgırdaq* / нім. *der Ringknorpel*.

На основі проведеного аналізу, можемо сформулювати висновки. У німецькій мові маємо найменше однакових термінів. Також у німецькій мові присутні артиклі, на відміну від інших мов, які відповідають за граматичну структуру термінів. Найвища подібність лексем у латинській та азербайджанській мовах, але це тільки стосується медичної терміносистеми. Показники у 30% абсолютної подібності та 40% часткової подібності термінів серед проаналізованих мов вказують на те, що зберігається похідність латинської мови у медичних термінологіях, що підкреслює важливість використання латинського словотворчого компоненту як етимологічного елементу медичних лексем.

Список використаних джерел:

1. Барбіл О. В., Шепя Н. С. Українсько - латинський словник клінічних термінів. Ужгород: Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет» Кафедра класичної та румунської філології, 2012, 36 с.

2. Кучеренко О. Вивчення медичної термінології в процесі інтегрованого навчання української як іноземної. *Викладання мов у вищих навчальних закладах*

освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки. Харків: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2022. Вип. 40. С. 41–52.

3. Левченко В. М., Перхач Р.-Ю. Т. Медична термінологія як об'єкт лінгвістичного дослідження. Науковий журнал «Молодий вчений». Випуск 9 (97). 2021. С.115-118.

4. Latin dili və tibb terminlərinin əsasları : tibb un-ti tələbələri üçün dərslik /Ş. Ş. İbrahimov, M. İ. Məmmədəliyev ; red.: C. İ. Əhmədov, Z. İ. Əliyeva. Bakı: Təbib, 1995. 308 s.

5. Peter Schulze, Christian Donalies Anatomisches Wörterbuch, Lateinisch-Deutsch, Deutsch – Lateinisch. Georg Thieme Verlage, 2021. 163 p.

**Барабаш С. О.**

## **ЕТИМОЛОГІЯ НАЗВ ГОСТРИХ КИШКОВИХ ІНФЕКЦІЙНИХ ХВОРОБ У ДІТЕЙ**

Харківський національний медичний університет  
Науковий керівник: доц., к.пед.н. Некрашевич Т. В.

Дослідження етимології клінічних термінів є дуже актуальним і важливим завданням у медичній лінгвістиці та науці в цілому. Етимологія термінів вказує на їхнє походження, корені та історичний контекст, що може допомогти зрозуміти значення та використання термінів у медичній практиці. Зокрема, вивчення етимології назв гострих кишкових інфекцій, притаманних дитячому віку, заслуговує на особливу увагу не тільки з боку педіатрів, а й медичних працівників різного фаху. Детальне вивчення етимологічних процесів дозволяє не тільки отримати інформацію про походження назв хвороб, а й виділити збудника, дізнатися про характерні симптоми, що і зумовлює актуальність досліджуваної теми.

Проблематикою захворюваності на гострі кишкові інфекції у дітей займалися провідні вітчизняні науковці: Пікуль К. В., Шаєнко З. О., Муравльова О. В., Ільченко В. І., Геращенко Н. Г. [2]. Питанням розповсюдженості захворювань кишкових інфекцій у дітей за останні 10 років досліджували науковці Зубленко О. В., Петрусевич Т. В. [1] та інші.

Метою нашого дослідження є аналіз назв гострих кишкових інфекційних хвороб дитячого віку, класифікація їх за етимологічними компонентами.

Проаналізувавши наукові джерела (словники), ми виокремили 16 лексем [3; 4]. Даний аналіз дозволив розділити назви гострих кишкових інфекційних хвороб дитячого віку за етимологічними показниками на 3 групи:

1) латинського походження (3 терміни, що становить 19 % від всіх проаналізованих лексем). Наприклад: *balantidiasis, is f* – балантидіаз (лат. *balanto* — мішок); *rotavirus, i m* – ротавірусна інфекція (ротавірус) (лат. *rota* – колесо + *virus* — отрута);

2) грецького походження (8 термінів, що дорівнює 50 % всіх проаналізованих термінів). Наприклад: *cholera, ae f* – холера (грец. *chole* — «жовч» і *ron* — «текти», «витікати»); *campylobacteriosis, is f* – кампілобактеріоз (грец. *campylo* – вигнута + *bacteriov* — палка + *osis* – захворювання незапального

характеру; відхилення від норми); ruosyanosis, is f – кишкова синьогнійна інфекція (піоціаноз) (грец. ру- гній + суан- синій + osis – захворювання незапального характеру; відхилення від норми);

3) за наявності епонімічного компоненту (5 термінів, що становить 31% розглянутих термінів). Наприклад: proteosis, is f – протеоз (походить від ім'я сина грецького бога Посейдона, Протея); salmonellosis, is f – сальмонельоз (походить від науковця-відкривача збудника захворювання Данієля Елмера Сальмона).

Отже, на основі вищезазначеного можемо зробити висновки, що класифікація назв хвороб гострих кишкових інфекцій у дітей прямопропорційно залежить від етимологічних компонентів та їх значень. Найчисельнішу групу становлять лексеми, які мають грецьке походження. У проаналізованих термінах також є висока частота вживання клінічного терміноелемента суфікса «osis, is f» зі значенням «захворювання незапального характеру; відхилення від норми» (7 термінів, що відповідає 44% виокремлених термінів). Така закономірність підтверджує факт використання правил утворення клінічних термінів за допомогою терміноелементів, що відповідає семантичній та морфологічній структурі терміна.

Перспективи подальших розвідок вбачаємо у вивченні термінів на позначення симптоматики інфекційних хвороб у дітей та методів лікування.

Список використаних джерел:

1. Зубленко О. В., Петрусевич Т. В. Захворюваність на кишкові інфекції в Україні. Матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю «Екологічні та гігієнічні проблеми сфери життєдіяльності людини», 2021. [електронний ресурс]: <http://ir.libraryntu.com/handle/123456789/3689>
2. Пікуль К. В., Шаєнко З. О., Муравльова О. В., Ільченко В. І., Геращенко Н.Г. Проблема захворюваності на гострі кишкові інфекції у дітей в період воєнного часу в Україні. *Актуальні проблеми сучасної медицини*. Вісник Української медичної стоматологічної академії. Том 23, Випуск 1 (81). 2023. С.205-210.
3. Симулик В. Д. Гострі кишкові інфекції у дітей : навч.-метод. посіб. Ужгород : УжНУ, 2013. 122 с.
4. Усачова О. В., Сіліна Є. А., Пахольчук Т. М. Алгоритми диференційної діагностики та лікування гострих кишкових інфекцій у дітей : навч.-метод. посіб. Запоріжжя : ЗДМУ, 2015. 103 с.

**Бойко З.В.**

## **ВПЛИВ МЕТАФОРИ НА ФОРМУВАННЯ ЛАТИНСЬКОЇ МЕДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ**

Тернопільський національний медичний університет  
імені І.Я. Горбачевського

Науковий керівник: канд. філол. наук, доц. Саварин Т.В.

У сучасному світі, де медична наука та практика постійно розвиваються, важливо звертати увагу на різноманітні аспекти медичної термінології, зокрема на її метафоричний характер. **Актуальність дослідження** термінів-метафор у

латинській медичній термінології полягає в наступних ключових моментах. По-перше, таке дослідження дозволяє краще зрозуміти та інтерпретувати медичні поняття та терміни, що є критично важливим для якісного навчання студентів медичних університетів та подальшої практичної діяльності лікарів. По-друге, розуміння метафоричного характеру медичних термінів може покращити спілкування між лікарями та пацієнтами[2]. Використання метафор у медичній комунікації може робити складні медичні концепції більш доступними та зрозумілими для пацієнтів. По-третє, дослідження метафор у латинській медичній термінології може мати важливі наукові та практичні наслідки[3].

Беручи до уваги актуальність використання термінів-метафор у латинській медичній термінології, **мета нашої роботи** полягала в ретельному аналізі та розкритті ролі термінів-метафор у латинській медичній термінології.

Було використано наступні **методи**: метод класифікації та аналізу термінів, побудованих як метафори на основі існуючої літератури та медичних довідників.

У медичній термінології широко використовуються латинські слова та вирази для позначення різних аспектів анатомії, фізіології та патології організму. Ці терміни можуть бути класифіковані за різними ознаками для полегшення їх розуміння та вивчення[1]. В рамках даного дослідження пропонується систематизувати понад 200 латинських медичних термінів на чотири групи. Перша група включає терміни, **за схожістю формою, малюнком або іншими зовнішніми ознаками**. Друга група медичних термінів **грунтовані на кольорових асоціаціях**. Третя група термінів базуються на **схожості функцій або на будь-яких зовнішніх рухах**. Остання група термінів **пов'язана з міфологією та легендами**, в яких фігурують асоціації з певними богами, героями або міфологічними створіннями.

До першої групи належить термін **elephantiasis – елефантіаз**, слоновість (від грецького *elephas* – слон), що характеризується помітним збільшенням певних частин тіла (лице, ноги тощо). Зовнішня подібність лежить і в основі таких термінів як: **diphtheria - дифтерія** (від грецького *diphthera* – шкірка, плівка); **sarcoma - саркома**, пухлина, що на розрізі схожа на сире м'ясо риби (від грецького *sarx* – м'ясо риби)[1].

Терміни, що побудовані на кольорових подібностях, у своєму складі мають терміноелементи, які означають якийсь колір: **Leucoderma** (від грецького *leukos* – білий та *derma* - шкіра) – білі плями шкіри; **Xanthoma** (від грецького *xanthos* - жовтий) – фіброма жовтого кольору. Також знаходимо терміни, які побудовані лише асоціативно. Так, термін **anthrax – сибірська виразка** (від грецького *anthrax* – вугілля) пояснюється тим, що основу для такої асоціації дає вугільно-чорний колір власне сибірської виразки[1].

Інша група термінів ґрунтується на схожості зовнішніх рухів, відчуттів і функцій. Одним із прикладів таких термінів є: **хорея – chorea, амфоричне дихання – amphorophonia** (від грецького та *amphora* – посудина глечик, *phone* – звук), **аура – aura** та іншими. Наприклад, слово хорея - **chorea** походить від грецького слова - танець. Мимовільні рухи при цьому розладі справді нагадують танці [1].

Наступну групу термінів, можна пов'язати з міфологічними терміносистемами. Так, міфологія лягла в основу терміна **cycloopia** - **циклопія** (короткозорість, монокулярність). Циклоп (грец. Cyclops) - міфічний велетень з круглим оком посередині чола. У клінічній медицині цей термін означає вроджену ваду розвитку плоду, що призводить до появи одного ока. Сьогодні також використовується клінічний термін «**Голова Медузи**» (**caput Medusae**). Медузи - міфічні істоти підземного світу. Згідно з давньогрецькою міфологією, Медуза мала змії на голові замість волосся. Клінічний термін означає специфічне розширення клубової вени на передній черевній стінці, яке виникає при застої крові у ворітній вені. Причиною такого порівняння та походження терміну є те, що волосся міфічної Медузи було закручене, як у змії[1].

Отже, вивчення термінів, структурованих у вигляді метафор, допомагає як медичним працівникам, так і пацієнтам краще розуміти хвороби та методи лікування. Порівняно з традиційною медичною термінологією, метафоричні терміни відображають глибше розуміння і легше запам'ятовуються. Розуміння ролі метафор може допомогти розробити ефективні стратегії навчання та комунікації в медичній галузі.

Список використаних джерел:

1. Левенець Н.Г. Терміни-метафори як частина професійної мови клінічної медицини // Журнал «Україна. Здоров'я нації», 2019. С. 179-180.
2. Телека М. М., Мироник О. В. Метафорична номінація як репрезентація медичного знання // Спільний українсько-румунський науковий журнал. Серія «Філологічні науки», 2018. № 1 (17). С. 34–39.
3. Цісар Н. Ономазіологічні аспекти вивчення метафори (на матеріалі медичної термінології) // Вісник Національного університету «Львівська Політехніка», 2008. № 620. С. 224–227.

**Брильов О. Д.,  
Гіндіна М. С.**

## **ЛАТИНСЬКІ ТЕРМІНИ, ЯКІ ВЖИВАЮТЬСЯ В ФІЗИЧНІЙ ТЕРАПІЇ ТА РЕАБІЛІТАЦІЇ**

Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського

Кременчуцький медичний фаховий коледж імені В. І. Литвиненка

Наукові керівники: канд. біол. н., доц. Антонова О.І.; ст. викл. Сорокіна С. О.

Вивчення латинської мови для фізіотерапевтів, ерготерапевтів, реабілітологів відіграє надзвичайно важливу роль. Вона є невід'ємним складником їх професійної терміносистеми. Назви функціональних проб, методів фізіотерапії та реабілітації мають латинські та грецькі терміноелементи.

Мета роботи: дослідити складові латинських термінів, які вживаються в сучасній фізіотерапії, ерготерапії та реабілітації; пояснити їх значення.

Латинському іменнику *natura, ae f* природа відповідає грецький дублет *physis, a curatio, onis f* лікування відповідно – *therapia* - кінцевий терміноелемент іменників I відміни. Зазвичай використовується для утворення термінів, які означають методи або способи лікування. Так утворено термін «фізіотерапія»

(physiotherapia), який походить від основи грецького дублета *physis*. Цей термін був прийнятий на Міжнародному конгресі фізіотерапевтів у 1905 р. [3]. У наш час підвищується значення цієї галузі знань, а також медичної, психологічної та соціальної реабілітації постраждалих внаслідок війни.

У сучасній фізіотерапії виділяють такі розділи: *електролікування (electrotherapia)*, *світлолікування (phototherapia)*, *механолікування (mechanotherapia)*, *фізіофармаколікування (physiopharmacotherapia)*, *водолікування (hydrotherapia)* і *теплове лікування (thermotherapia)*. Фізіофармакотерапія передбачає використання не тільки фізичних чинників, а й лікарських засобів, на що вказує *pharmac-* - основа грецького дублета, який відповідає латинському іменнику *remedium*, *i n ліки, засіб*. Одним із методів кліматотерапії є геліотерапія (*heliotherapia*) — використання сонячних променів з лікувальною та профілактичною метою. Походить від грецького *helios* – *сонце*.

Термін «ерготерапія» походить від грец. *ergein* – *робити та латинського *occupatio* — «зайнятість»*), також вживаються терміни: працетерапія, заняттєва терапія [1]. У наш час, як і після Другої світової війни, збільшується кількість людей з особливими потребами, отже актуальними є заходи, направлені на створення для них комфортних умов життя та забезпечення їх соціальної адаптації. Велике значення має відновлення трудових навичок таких пацієнтів засобами ерготерапії.

Термін «реабілітація» (*rehabilitatio*) походить від латинських слів «*re-*» — відновлення та «*habilis*» — здатність, тобто «*rehabilis*» — відновлення здатності (властивостей), валідності індивідуума [2]. Зараз ми спостерігаємо зростання кількості реабілітаційних центрів, робота яких спрямована на відновлення функціонування поранених військовослужбовців та повернення їх до нормального життя, а також інших постраждалих від військової агресії.

Термін «кінезіотерапія» (*kinesiotherapia*) походить від давньогрецького *kinesis* – рух. Отже, термін в дослівному перекладі означає лікування рухом. Є одним із активних методів сучасної фізіотерапії, при якому передбачено активну участь пацієнта в реабілітаційному процесі, тобто процесі власного відновлення [3].

Основний принцип медицини «*Noli nocere!*» (Не зашкодь!). Незважаючи на те, що фізіотерапевтичні методи, як правило, не є інвазивними, слід подбати про запобігання ускладненням. Для визначення рівня безпечного фізичного навантаження проводять діагностичні функціональні проби. Термін «*diagnosis*» – *діагноз*, висновок про характер та суть захворювання або стану, містить кінцевий терміноелемент іменників III відміни -*gnosis* – пізнання, вчення. Розглянемо назви основних проб.

Так, термін «спірометрія» (*spirometria*) походить від латинського дієслова *spiro* - дую, дихаю, -*metria* – вимірювання - кінцевий терміноелемент іменників I відміни (від дієслова *metreo* - вимірюю)); означає визначення життєвої ємкості легень. Інша назва цього ж дослідження — спірографія (*spiropgraphia*) (від грецького *grapho* - писати, зображати), містить кінцевий терміноелемент іменників I відміни -*graphia* – запис дослідження. Спірографія - це графічне

відображення даних, які були отримані під час проведення спірометрії. Ергоспірометрія (ergospirometria) - дослідження зовнішнього дихання шляхом визначення хвилинного об'єму легеневої вентиляції і споживання кисню в умовах дозованого фізичного навантаження [3].

Термін «пневмотахометрія» (*pneumotachometria*) походить від основи грецького дублета *pneut* - відповідного латинського іменника III відміни чоловічого роду *pulmo, onis m легень*, грецького *tachos* - швидкість. Метод дозволяє визначити стан бронхіальної прохідності за показниками максимальної швидкості повітряного струменю на вдиху та видиху. Термін «гоніометрія» (*goniometria*) містить основу грецького дублету *gonu-*, який відповідає латинському іменнику IV відміни *geni, us n коліно*; вказує на визначення амплітуди рухливості в суглобах [2]. Для проведення вищезазначених функціональних проб використовують відповідно спірометр, спірограф, пневмотахометр, гоніометр тощо.

Отже, розуміння основних професійних термінів підвищує рівень фахівця, полегшує процеси його зростання та самовдосконалення.

Список використаних джерел:

1. Багрій І.П. Заняттєва терапія як вид професійної діяльності. Педагогіка і психологія професійної освіти, 2014. №1. С. 158-166.

2. Ружи́ло С.В., Яцуляк Г.Б., Кузан М.М., Рого́ля Ю.Л. Фізична реабілітація при порушеннях діяльності опорно-рухового апарату: навчально-методичний посібник [для студентів напряму підготовки 6.010203 «Здоров'я людини»]. Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка, 2012. 91 с.

3. Язловецький В. С. Основи діагностички функціонального стану та здоров'я. Кіровоград, 2003. 50 с.

**Власюк А.І.**

## **ЛАНДШАФТНО-ПРОСТОРОВІ МЕТАФОРИ В ОФТАЛЬМОЛОГІЇ**

Харківський національний медичний університет

Науковий керівник: Колісник М. І.

При вивченні такої основоположної науки як анатомія людини досить часто трапляються структури які названі метафоричним чином, особливо багато їх у анатомії ока тому для кращого розуміння та запам'ятовування матеріалу необхідно навчитися розуміти походження назв цих анатомічних структур.

Метафора – мовне і мисленнєве явище, що полягає в перенесенні властивостей одного предмета (явища, дії) та його мовного знака на інший предмет (явище, дію) за принципом аналогії або контрасту [2].

Проаналізувавши будову ока ми виділили метафори які умовно можна розділити на дві групи: ті які стосуються ландшафту та які мають географічне походження. Наприклад: **сльозове озеро** (*lacus lacrimalis*) – це утворення у присередньому куті ока, яке нагадує озеро або бухту а також **сльозовий струмок**

(rivus lacrimalis), який дійсно має схожість на струмок, який витікає та впадає в озеро, ці структури відводять сльозу зі сполучнооболонкового мішка [1].

В анатомії неодноразово використовується термін борозна (**sulcus, i m**) тому медики асоціюють цей термін з анатомією забуваючи про його походження. За визначенням словника, борозна – це довга, рівна заглибина в землі, проведена плугом тому всі структури які так названі мають подібний вигляд [2]. Проаналізувавши анатомічні назви ока [1], ми звернули увагу на термін **борозна склери** (sulcus sclerae), яка відповідає місцю переходу білкової оболонки у рогівку зсередини та нагадує заглиблення від плуга [1].

Щодо географічних назв, то в офтальмології можна виділити **передній полюс ока** (polus anterior oculi) який знаходиться в центрі передньої поверхні рогівки; **задній полюс ока** (polus posterior oculi) - діаметрально протилежна точка, розміщена трохи назовні від входу зорового нерва; **екватор ока** (equator oculi) який ділить очне яблуко на передній/задній сегмент та **меридіани ока** (meridiani oculi), які з'єднують два полюси по колу очного яблука і перпендикулярні до екватора [1].

Отже, ці метафори побудовані на схожості ока з планетою Земля та перенесення географічних понять для орієнтування на поверхні ока. Цікавим є і те, що так як і на планеті Земля розташування географічного та магнітного полюсу не збігаються так і в оці людини зорова та оптична вісь мають дещо різний початок та направлення. Ці поняття розкривають значення та ефективність використання ландшафтно-просторових метафор в офтальмології та наголошують на їхньому важливому впливі на запам'ятовування анатомічних назв.

Список використаних джерел:

1. АнатомUA. URL: <https://anatom.ua/basis/text/all/2-39/> (дата звернення 27.02.2024)
2. Енциклопедія сучасної України. URL: <https://esu.com.ua/article-66695#:~:text=%D0%9C%D0%95%D0%A2%D0%90%CC%81%D0%A4%D0%9E%D0%A0%D0%90%20> (дата звернення 06.03.2024)

Гавриляк Р. О.,  
Гурська М. І.

## **РІЗНОВИДИ ТА МЕТОДИ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ: АНАЛІЗ ПОХОДЖЕННЯ ТЕРМІНІВ**

Харківський національний медичний університет

Науковий керівник: канд. філол. н., доц. Литовська О. В.

Реабілітація – це комплексний підхід, спрямований на відновлення втрачених функцій людини або створення компенсацій з урахуванням способу життя пацієнта. Фізична терапія – це використання терапевтичних вправ та природніх чинників у процесі відновлення. Реабілітація потрібна людству, особливо зараз, для прискорення одужання після важких травм та поліпшення загального стану організму. Існує безліч різних методів та з кожним роком

з'являються нові, які покращують та пришвидшують весь процес. Сенс термінів не завжди є зрозумілим як пацієнтам, так і медикам–початківцям.

Тож метою нашої роботи постав аналіз етимології термінів, що позначають різновиди фізичної терапії та її методи.

Сам термін реабілітація походить від лат. префікса «re» і слова «habilitas», що означає – відновлення придатності, спроможності [6, с 3].

У ході роботи нами було зроблено вибірку з 23 термінів. Більшість з них містить грецькі корені. Серед термінів грецького походження можна виділити дві великі групи: *ті що мають грецький терміноелемент therapia (лікування) та ті, що мають phoresis (той, що переноситься).*

*Термінів з -therapia (лікування):* ерготерапія – ergon (праця, заняття) [9, с 640], фізіотерапія – physio (природа)[9, с 1444], ароматерапія – aroma (пахощі) [4], електротерапія – electron (комбінована форма, що позначає зв'язок з електрикою) [9, с 599], фізіофармакотерапія– physis (природа) та pharmakon (ліки)[9, с 1425], аероіонотерапія – aer (повітря) та ion (букв. «той, що йде», вказує на іон) [9, с 34; с 957], механотерапія – mechane (машина)[9, 1117]; гідрокінезотерапія – hydro (вода) та грец. kinesis (рух) [5]. Кліматотерапія походить від грецького кліμα (ухил, ділянка землі) та суть цього методу полягає в тому, що використовується дозована дія кліматопогодних чинників і спеціальних кліматопроцедур на організм людини [4]. Озокеритотерапія поєднує у собі два корені ózo (пахну) та kerós (віск) й це такий вид лікування теплом, де використовується спеціально оброблений гірський віск [4]. Окремо виділимо терміни, які поєднують латинські та грецькі корені: бальнеотерапія – лат. balneum (ванна) [9, с 196], вібротерапія – лат. vibratio (трясти) [9, с 2055], магнітотерапія – лат. magnes (магніт) [9, с 1096].

Друга група термінів з кінцевим терміноелементом phoresis (переносити щось через): електрофорез - грец. electron (комбінована форма, що позначає зв'язок з електрикою) [7], фонофорез – грец. phone (голос) [9, с 1435].

Серед проаналізованих термінів, є такий, де своєрідність лікування вказана прикметником: мануальна терапія – лат. manus (рука)[9, с 1104].

З приводу походження слова «масаж» є багато теорій, але ось дві головні: від грецького «masso» – стискати руками або від латинського «massa» – той, що прилипає до пальців [3].

Повністю латинським є термін акупунктура, що походить від acus (голка) й punctura (колоти), сутність китайського методу полягає у тому, що в певні точки на тілі людини вводяться спеціальні тонкі голки [9, с 24; с 1555].

Поява нових методів і використання найстаріших за авторськими методиками обумовлює наявність епонімів. В галузі фізіотерапії – це латинізовані терміни із суфіксом -тіо, утворені від імені дослідника чи лікаря: дарсонвалізація та франклінізація. Дарсонвалізація – термін походить від прізвища французького фізіолога і фізика Ж.-А. д'Арсонваля та позначає метод лікування високочастотним струмом, але невеликої сили [2, с 87]. *Франклінізація (від прізвища американського вченого В. Франкліна) – метод електролікування, під час якого організм пацієнта піддається впливу постійного електричного поля високої напруги [7].*

Також можна виділити групу термінів, що поєднують елементи із різних мов. Так, поєднання грецького (my- – м'яз) та латинського (stimulus –стимул) кореня у слові міостимуляція [9, с 1221; 4]. Грецьк. kinesis (рух), та англ. tape (стрічка) утворюють кінезіотейпування – новітня методика, яка полягає в тому, що лікар наклеює спеціальні еластичні стрічки на уражену ділянку тіла пацієнта [8]. Англійський термін extracorporealshockwave therapy (ударно-хвильова терапія) – від лат. extra + corpus (той, що відбувається поза тілом), франц. chock (поштовх, удар), від англ. wave (хвиля) та грец. therapeia (лікування) – цей метод заснований на впливі на організм людини фізичних властивостей акустичної хвилі [9, с 663; 1].

Проаналізувавши етимологію та структуру термінів, що позначають методи та різновиди фізіотерапії, ми можемо відзначити, що домінуючим є складання слів із кінцевим терміоелементом therapia. В основі можуть бути як корені грецького походження, так і з інших мов. Терміни латинського походження використовуються менше, та зберігають актуальність навіть при називанні східних реабілітаційних практик.

Згідно з нашими спостереженнями прогнозуємо, що при називанні нових методів перевага надаватиметься термінам греко-латинського походження та використанню -therapia. Ймовірно є поява все більшої кількості термінів-гібридів, де поєднуюватимуться корені із сучасних мов та греко-латинські. Не виключаємо можливість поширення нових методик лікування із назвами, які будуть містити ім'я дослідника чи лікаря.

Список використаних джерел:

1. Види шоку, діагностика та клінічна картина шоку. URL: <https://aemc.org.ua/info/article/188/>
2. Запозичення з французької мови і переклади з французької літератури в контексті лінгвокультурного підходу до вивчення української мови в ЗЗСО. URL: <https://archer.chnu.edu.ua/handle/123456789/3895>
3. Історія виникнення масажу. URL: <http://krasa.if.ua/istoriia-vynyknennia-masazhu/>
4. Майданчик для перекладів запозичених слів. URL: <https://slovotvir.org.ua/>
5. Медилاین – обладнання для реабілітації. <https://m.facebook.com/MedilineUkraine/photos/a.1416086565370072/2519089545069763/>
6. Методичні рекомендації з дисципліни «Основи фізичної терапії» /Укладач:Філак Я. Ф. Ужгород, 2020. 36 с.
7. Словник іншомовних слів / за ред. О. С. Мельничука. Київ, 1974, с 865
8. Трохи історії Кінезіотейпування. URL: <https://vesninagroup.com.ua/uk/trohi-istoriyi-kineziotejpuvannya.html>
9. Dorland's illustrated medical dictionary. USA, Philadelphia, PA: Elsevier Saunders, 2011. Edition 32nd. 2176 p.

## ЛАТИНСЬКІ НАЗВИ МІКОЗІВ: СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА ЕТИМОЛОГІЯ ТЕРМІНІВ

Харківський національний медичний університет  
Науковий керівник: канд. філол. н., доц. Литовська О.В.

Мікози – це інфекційні захворювання, які спричиняють патогенні гриби. Грибкові інфекції залишаються важливими причинами захворюваності та смертності. Мікози – саме ті хвороби, національні назви яких мало відрізняються від вихідного лат. варіанта. Тож актуальним є розгляд як структурних особливостей лат. назв цих захворювань, так й етимології. У нашій роботі розглянуто 36 термінів із МКХ-10 і МКХ-11 [3; 4]. За нашими спостереженнями можна запропонувати кілька класифікацій: за походженням (грецьк. корінь, лат. корінь, епонім); за структурою терміна (-mycosis, -osis, -iasis, -oma, -itis, непохідне слово; 1 слово, словосполучення); за подібністю укр. і лат. терміна.

1. Терміни, утворені за допомогою грецьк. коренів і суфікса -osis «незапальне захворювання»: 1.1. Із МКХ-11: **dermatophytosis** – гр. *δέρμα* «шкіра» + *φυτόν* «рослина»; **sporotrichosis** – від назви роду грибків *Sporothrix* (від гр. *σπορά* «насіння, нащадок» + *θρίξ* «волосся»); **cryptococcosis** – від назви роду грибків *Cryptococcus* (від гр. *κρυπτός* «прихований, таємний» + *κόκκος* «зерно, насіння»); **pneumocystosis** – від назви роду грибків *Pneumocystis* (від гр. *πνεύμων* «легені» + *κύστις* «мішок, сумка»); 1.2. Із МКХ-10: **histoplasmosis capsulati** – від назви грибка *Histoplasma* (гр. *ἵστός* «тканина» + *πλάσμα* «щось сформоване») *capsulatum* (с.р. від лат. *capsulātus* (від *capsula* з *capsa* «коробка»); **histoplasmosis duboisii** – від грибка *Histoplasma duboisii*, який названо на честь професора Albert Dubois (у МКХ-11 ці два терміни об'єднані в один – **histoplasmosis**); **geotrichosis** – від колишньої назви виду грибка *Geotrichum candidum* (від гр. *γῆ* «земля» + *θρίξ* «волосся»). 2. Терміни, утворені за допомогою грецьк. коренів і TE -mycosis (мус – гриб, грибок): 2.1. Із МКХ-11: **coccidioidomycosis** – грибок *Coccidioides* (від гр. *\*kokkidion*, зменшувальне «ягода, насіння» + суфікс *-oides* «подібний»); **paracoccidioidomycosis** – грибок *Paracoccidioides* (від гр. *παρά* «поруч» + *Coccidioides*); **blastomycosis** – грибок *Blastomyces dermatitidis* (*blasto-* від гр. *βλαστός* «брунька, паросток»); **chromoblastomycosis** – гр. *χρῶμα* «колір» + *blasto-*; **conidiobolomycosis** – рід грибків *Conidiobolus* (від гр. *κόνις* «пил» + *βῶλος* «грудка»); **phaeohyphomycosis** – від гр. *φαίος* «сірий» + *ύφή* «павутиння»; **talaromycosis** (колишня назва *penicilliosis*) – рід грибків *Talaromyces* (від гр. *τάλαρος* «кошик»); **onychomycosis** – від гр. *ὄνυξ* «ніготь»; 2.2. Із МКХ-10: **chromomycosis** – від гр. *χρῶμα* «колір»; **zygomycosis** – тип грибків *Zygomycota* (від гр. *ζυγόν* «ярмо»); **basidiobolomycosis** – рід грибків *Basidiobolus* (від гр. *βάσις* «основа» + суфікс *-ίδιον* + *βῶλος*); **dermatomycosis** – від гр. *δέρμα*. 3. Терміни, утворені за допомогою грецьк. коренів і суфікса -iasis: 3.1. Із МКХ-10: **pityriasis** – гр. *πίτῦρον* «висівки». 4. Терміни, утворені за допомогою лат. коренів і суфікса -osis: 4.1. Із МКХ-11: **candidosis** (колишня назва *candidiasis*) – рід дріжджів *Candida* (ж.р. від лат. *candēo* «сліпучо-білий» (від лат. *candēo* «я сяю») + суфікс *-idus* «схильний

до»); **aspergillosis** – рід грибків *Aspergillus* (від лат. *aspergillum* «розпилювач святої води» (від *aspergō* «скропити, побризкати»)); 4.2. Із МКХ-10: **penicilliosis** – рід грибків *Penicillium* (від лат. *pēnicillum* «пензлик художника» (зменшуване від *pēniculus* «пензлик» (від *pēnis* «хвіст, пеніс» + суфікс *-cul-*))). 5. Терміни, утворені за допомогою лат. коренів і ТЕ *-mucosis*: 5.1. Із МКХ-11: **mucormycosis** – від лат. *mucor* «укритий пліснявою» (від лат. *mūceō* «бути затхлим») [1]. 6. Терміни, утворені за допомогою ПЄ кореня: 6.1. Із МКХ-11: **scedosporiosis** – ПЄ корінь *sked* «розсіювати, розповсюджувати» [3] + гр. *σπορά* «насіння» + суфікс *-osis*. 7. Терміни-епоніми: 7.1. Із МКХ-11: **lobomycosis** – на честь вченого, який вперше описав це захворювання, – Jorge Lobo + ТЕ *-mucosis*; **emmonsiosis** – рід грибків *Emmonsia*, названий на честь міколога W. Emmons [4], + суфікс *-osis*; **Malassezia folliculitis** – рід грибка *Malassezia*, названого на честь гістолога Louis-Charles Malassez; *folliculitis* – від лат. *follis* «мішок» + суфікси *-cul-* і *-itis*; 7.2. Із МКХ-10: **histoplasmosis duboisii**; **allescheriasis** – від колишньої назви грибків *Allescheria*, що названі на честь міколога Andreas Allesche, + суфікс *-iasis*. 8. Терміни, утворені за допомогою грецьк. і лат. коренів: 8.1. Із МКХ-10: **candidal stomatitis** – *candidal* – від назви роду дріжджів *Candida* + суфікс *-al* «відноситься до», *stomatitis* – від гр. *στόμα* «рот» + суфікс *-itis* «запалення»; **candidal sepsis** – *candidal* – від *Candida*, *sepsis* – від гр. *σήψις* «гниття», від *σήπειν* «робити гинилим». 9. Терміни, утворені за допомогою грецьких коренів і суфікса *-oma* «пухлина»: 9.1. Із МКХ-11: **eumycetoma** – префікс *eu-* (гр. *εὖ* «справжній, добрий») + гр. *μύκης*; 9.2. Із МКХ-10: **mycetoma** – від гр. *μύκης*. 10. Терміни із суфіксом *-itis*: **candidal stomatitis**, **Malassezia folliculitis**.

11. Непохідні грецькі терміни: 11.1. Із МКХ-11: **kerion** – від гр. *κηρίον* «стілень»; 11.2. із МКХ-10: **pieira** – з іспанської від гр. *πέτρα* «камінь». 12. Непохідні лат. терміни: 11.1 із МКХ-10: **tinea** – від лат. *tinea* «міль; гризучий черв'як» [6].

Тож ми можемо простежити, що назви мікозів переважно утворюють за допомогою грецьких коренів і суфікса *-osis*. Суфікс *-iasis* можна зустріти лише в старій класифікації. При перекладі з лат. мови українською зазвичай зберігають ті самі суфікси й у дуже рідкісних випадках їх змінюють, наприклад *dermatophytosis* – дерматофітія й *allescheriasis* – алешеріоз. У трьох випадках із МКХ-10 лат. назва хвороби не відповідала українській (*tinea* – дерматофітія,  *pityriasis* – лишай, *candidal sepsis* – кандидозна септицемія).

Із 36 проаналізованих термінів 18 утворені від назви грибка, 5 є епонімами. В основному в назвах мікозів відображають прояв хвороби на тілі, уражений орган і будову грибка у тому випадку, якщо назва мікозу походить від назви грибка. Також, імовірно, що в термінах *sporotrichosis*, *aspergillosis*, *scedosporiosis* указано спосіб поширення захворювання або грибка. Отже, як бачимо, більшість назв грибкових хвороб є інтернаціоналізованими, тому розуміння значень складників, із яких утворено терміни, робить легким їх запам'ятовування.

Список використаних джерел:

1. Горох: вебсайт. URL: <https://goroh.pp.ua/> (дата звернення: 20.03.2024).

2. Index Fungorum: вебсайт. URL: <https://www.indexfungorum.org/Names/NamesRecord.asp?RecordID=432048> (дата звернення: 03.03.2024).

3. International Classification of Diseases 11th Revision: вебсайт. URL: <https://icd.who.int/browse/2024-01/mms/en#1939815950> (дата звернення: 01.03.2024).

4. International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems 10th Revision: вебсайт. URL: <https://icd.who.int/browse10/2019/en> (дата звернення: 01.03.2024).

5. National Library of Medicine: вебсайт. URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5324801/> (дата звернення: 03.03.2024).

6. Wiktionary, the free dictionary: вебсайт. URL: <https://en.wiktionary.org/> (дата звернення: 15.03.2024).

**Гергель Т.О.**

## **ВПЛИВ ЛАТИНИ НА СУЧАСНІ МОВИ ТА МЕДИЧНУ ТЕРМІНОСИСТЕМУ**

Дніпровський державний медичний університет  
Науковий керівник: канд. філол. н. Апоненко І.М.

Латинська мова універсальна для розуміння всіма медиками світу. Хоча наразі малоімовірною залишається вірогідність зустріти людей, які послуговуються нею у побуті. Цей висновок можна зробити з уявлень про те, що класична латина не має дочірніх мов. Саме модифікований вигляд став основою для групи романських мов, до яких належать італійська, іспанська, французька. Зважаючи на постійну зацікавленість філософів, письменників, лікарів, дипломатів та юристів до латини, великий світовий доробок творів, написаних нею, її вплив є відчутним у багатьох мовах світу. Але враховуючи той факт, що ми можемо лише пізнавати її та досліджувати з точки зору етимології слів, вважаємо, що латинська мова мертва через відсутність потенціального розвитку.

Таким чином, очікуваним є схожість певних термінів латинською та італійською мовами, що дозволяє зрозуміти їх, не вивчаючи додатково ще одну мову. Наприклад:

Atrium, i, n – atrio, m

Dexter, tra, trum – destro, a

Sinister, tra, trum – sinistro, a

Manus, us, f – mano, f

Clavicula, ae, f – clavicola, f

Доволі цікавим є взаємозв'язок між латинською та англійською (medicina, ae, f – medicine), який безперечно існує, всупереч тому, що остання належить до групи германських мов. Багато іменників на позначенні руху та процесів походять від латинських дієслів та іменників з відповідним значенням. Наприклад [1: 343, 354]:

Flexion від flecto, ere; flexio, onis, f

Rotation – rotatio, onis, f  
Extension від extendo, ere  
Dilatation – dilatatio, onis, f  
Mixing – mixtio, onis, f  
Diffusion – diffusio, onis, f  
Perfusion – perfusio, onis, f

Деякі іменники легко стають англійськими, якщо прибрати характерні для латинської мови закінчення:

Acidum, i, n – acid  
Oleum, i, n – oleo

Прикметники oralis, nasalis, pericardialis першопочаткові для oral, nasal, pericardial.

В англійській мові також налічуються іменники, які не потрібно перекладати. До них відносяться clavicle, pelvis, pharynx, larynx, fibula, tibia, atrium, pleura, тощо.

Вагомою є граматична складова латини, яку потрібно вивчати і вміти диференціювати, адже часто в медичних термінах використовується непритаманне англійській мові закінчення, яке характерне латинській мові. Як-от, pleura (s) – pleurae (pl) -ae для I відміни множини жіночого роду

Vertebra (s) – vertebrae (pl)  
Nucleus (s) – nuclei (pl) -i для II в. мн. чоловічого роду  
Nucleolus (s) – nucleoli (pl)  
Bronchus (s) – bronchi (pl)  
Stimulus(s) – stimuli (pl)  
Atrium (s) – atria (pl) -a для II в. мн. середнього роду  
Septum (s) – septa (pl)  
Labium (s) – labia (pl)  
dorsum (s) – dorsa (pl)  
Stratum (s) – strata (pl)  
ganglion (s) – ganglia (pl)  
Diagnosis (s) – diagnoses (pl) -es для III в. мн. чол. і жін. рр.  
Apex(s) – apices (pl)  
Axis(s) – axes (pl)

Окрім цього, певні терміноелементи латинської мови зберігають своє значення і в англійській. В медичній термінології фактично неможливо цього впливу уникнути. Наприклад [2: 347, 354, 357], суфікс -itis позначає запалення, тому bronchitis, appendicitis; терміноелементи ov- та oo- виражають стосунок до яйця, тому ovary, oogenesis; ocul- стосується до ока – oculist; lingu- – lingua.

Іноді терміни принципово різняться, але похідні від цих слів зазвичай утворюють з використанням основ латинської мови. Наприклад, hepat- позначає стосунок до печінки і незважаючи на те, що англійською печінка – liver, прикметник – hepatic. Аналогічно, rib – ребро, але ребровий – costalis; brain, але cerebral; heart, але cardiac. У деяких випадках слово має два переклади – суто англійський та той, що походить з латинської: shoulder-blade та scapula.

Отже, латинська мова має вагомий вплив на формування сучасних мов, а знання основ граматики та професійної лексики є принципово важливим для лікарів, що робить її міжнародною науковою мовою медиків.

Список використаних джерел:

1. Світлична Є.І., Толлок І.О. Латинська мова : підручник. Київ : ВД «Професіонал», 2007. 400 с.
2. Латинська мова та основи медичної термінології: підручник / за ред. Смольської Л. Ю. Київ : ВСВ «Медицина», 2019. 472 с.

Голубнича М.О.

## ЕТИМОЛОГІЯ НАЗВ ДЕННИХ МЕТЕЛИКІВ УКРАЇНИ

Харківський національний медичний університет

Науковий керівник: Колісник М.І.

Етимологія назв метеликів України характеризується тим, що терміни переважно походять із латинської або давньогрецької мови.

**Актуальність** наукового дослідження зумовлена зацікавленістю вивчення повного спектру походження назв денних метеликів.

**Метою** нашої роботи є дослідження етимології назв денних метеликів України.

**Матеріалом дослідження** є різноманітні приклади видів метеликів, які були обрані для порівняння із відповідних довідників.

**Результат дослідження.** У нашій науковій розвідці ми спираємось на дослідження Юрія Некрутенка та Вадима Чиколовця «Денні метелики України». Методом суцільної вибірки було обрано та проаналізовано 25 назв, вони були розділені на 7 категорій. При виборі назв ми зрозуміли, що кожний термін складається із двох частин. Перша – вказує на рід, друга – на вид, яка зазначає будову та забарвлення певних видів метеликів.

Фауна денних метеликів має досить високе видове різноманіття, тому ми зупинили свій вибір саме на денних метеликах України. Розглядаючи етимологію назв, ми дійшли висновку, що кожен метелик – не просто комаха, а ціла унікальна історія, яка закарбована в її назві. Вивчення етимології назв денних метеликів України відкриває перед нами не тільки назву, а і міфологію, культуру та історію виникнення таксону.

Лускокрилі (Lepidoptera) – найчисельніший за кількістю видів ряд комах.

Група номенів, які вказують на забарвлення крил метеликів та мають зв'язок із персонажами грецької міфології, є найбільшою.

**Colias crocea** – Жовтюх шафрановий, Жовтюх помаранчик. /«сгосеус, а, ум» - жовтий, золотистий. Латинський епітет вказує на яскраво-жовтий колір крил. Так званий «шафрановий колір»; **Glaucopsyche alexis** – Синявець голуб'як, Алексис. /«glaukos» – з грецької голубий, синій; **Pontia chloridice** – Білюх степовий. «chloros»- з грецької зелений. Цей вид метеликів має характерне забарвлення крил із зеленими плямами; **Maculinea arion** – Синявець Аріон. / «macula, ae f» – пляма, що вказує на особливий малюнок у вигляді плям на крилах метеликів цього виду, «Arion» - персонаж грецької міфології, музикант.; **Plebeius**

**argus** – Синявець Аргус. / «Argus» - персонаж грецької міфології, який мав багато очей. Це вказує на специфічне забарвлення метеликів цього виду-велику кількість плям у вигляді очей; **Pontia daplidice** – Білох ріпаковий. /«daplicida, ae f» - «розмальований, пестливий», що вказує на яскраве забарвлення крил цього виду метеликів, «Даплідіка»- це одна із доньок богів грецької міфології: Даная та Піери; **Parnassius apollo** – Аполлон. / «Apollo» - Аполон, ім'я грецького бога, сина Зевса. Аполлон відомий як бог світла, музики. Це вказує на світлий, майже прозорий відтінок крил цього виду метеликів; **Lucaena helle** – Дукачик блакитнуватий, Гелла. / «Helle» - персонаж грецької міфології, дочка Нептуна, бога води; **Scolitantides orion** – Синявець Оріон. / «Orion» – персонаж грецької міфології;

Наступна класифікація назв, які пов'язані із коренеплодами.

Наприклад, **Pieris brassicae** – Білан капустяний, капустянка. /«brassica, ae f» – капуста; **Pieris rapae** – Білан ріп'яний. /«rapa, ae f» – ріпчастий корінь позначення різних рослин, які мають ріпчасті корені. У сучасній мові це слово використовується, наприклад, для назви роду буряка; **Pieris napi** – Білан бруквяний. / «narus, a, um» - олійний. «Napi» походить від назви рослини Brassica napi – олійний ріпак.

Деякі видові номени вказують на назви дерев. Такі як: **Thecla betulae** – Легіт березовий. / «betula, ae f» – береза; **Favonius quercus** – Легіт дубовий. / «quercus, us f» - дуб; **Saturium pruni** - Хвостюшок сливовий. / «prunus, i f» – слива; **Saturium ilicis** – Хвостюшок падубник. / «ilex, icis f» – гіллясте дерево; **Saturium acaciae** – Хвостюшок акацієвий. / «acacia, ae f» - акація; **Limenitis populi** – Пасмовець тополевий. / «populus, i f» – тополя.

Також етимологія назв може бути пов'язана із назвами трав'янистих рослин та кущів. **Leptidea sinapis** – Білюшок гірчичник. /«sinapis, is f» – гірчиця. Має жовті крила або лише жовті лінії, які за відтінком нагадують гірчицю; **Aglais urticae** – Сонцевик кропив'яний. / «urtica, ae f» – кропива. **Aporia crataegi** - Білан жилкуватий, глодівець. /«rategus, i f» – глід; **Saturium spini** – Хвостюшок терновий. / «spina, ae f» – терен, шипшина. Вказує на рослини, які мають шипи.

Найменша проаналізована нами група видових назв-епонімів, що залишає відкритим питання щодо подальших наукових розвідок: **Lucaena tityrus** – Дукачик бурій. / «Tityrus» – Ім'я поета Тітір, якого згадує Вергілій у своїх творах; **Lucaena alciphron** – Дукачик фіялковий, червонець альцефрон. / «Alciphron» – ім'я давньогрецького філософа Алкіфрона.

**Висновок:** Детально проаналізувавши 25 назв, ми дійшли висновку, що 33% назв вказують на колір крил метеликів; 25% вказують на назви дерев; 25 % вказують на зв'язок назв із персонажами грецької міфології, 13% і 4% пов'язані із коренеплодами і трав'янистими рослинами відповідно.

Список використаних джерел:

1. Некутенко Ю., Чиколовець В. Денні метелики України. Київ: Видавництво Раєвського, 2005. 232с. URL: <https://museumkiev.org/public/monogr/nekruutenko-2005-rhopalocera.pdf>
2. Чиколовець В. Денні метелики України (фауністичний огляд). Збірник праць Зоологічного музею, 2005. Вип. 37. С. 13–62. URL:

Гоц К.А.,  
Крапива А.П.

## ВИКОРИСТАННЯ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ ОДИНИЦІ «-LYSIS» В КЛІНІЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Харківський національний медичний університет  
Науковий керівник: Колісник М. І.

Латинські медичні терміни мають велику актуальність і використовуються в сучасній медичній термінології, це міжнародний засіб комунікації в галузі медицини, котрий дозволяє легко розуміти та використовувати терміни в будь-якій частині світу.

Методом суцільної вибірки із медичних словників були проаналізовані клінічні терміни, що містять термінологічний компонент «-lysis». За етимологічним словником, термін «-lysis» у клінічних термінах зазвичай вказує на розщеплення чи розпад [1]. Як зазначає В. Покровський, це може стосуватися біохімічних процесів, де реакції розпаду відбуваються внаслідок руйнування клітин чи молекул [3].

Терміни із використанням «-lysis» можна розділити на 3 групи:

Найбільшою є група термінів, що вказують на руйнування / розпад / розщеплення:

### **1. Терміни, що позначають руйнування:**

histolysis (гістоліз) – руйнування тканин (hyst - тканина + lysis - руйнування); glycolysis (гліколіз) – ланцюг реакцій, з утворенням АТФ, де глюкоза перетворюється на піруват; fibrinolysis (фібріноліз) - процес розпаду або руйнування фібринових відкладень, які утворюються в організмі під час заживлення поранень або внаслідок патологічних процесів, таких як тромбоз (fibrin- волокно + lysis - руйнування); oligodendrolysis (олігодендроліз) – це процес розщеплення або руйнування олігодендроцитів, що є клітинами нервової системи; (olig - небагато + dendro - дерево “oligodendro-” вказує на форму олігодендроцита); chromolysis (хромоліз) - процес розчинення або руйнування хроматину, що є компонентом ядер клітини) “chrom” - колір/різнокольоровість, що вказує на колір; cytolysis (цитоліз) - це процес руйнування або розпаду клітини (cyt- клітина + lysis - розпад; radiolysis (радіоліз) – процес розщеплення речовини під впливом радіації [3].

### **2. Терміни зі значенням звільнення органів від рубців:**

arthrolysis (артроліз) – це хірургічна операція, спрямована на розширення або відновлення рухомості коліна, ліктьового суглобу, плеча, стегнового суглобу тощо; (arthr- суглоб + -lysis - звільнення від рубців); cardiolysis (кардіоліз) – це хірургічний процедура, спрямований на розрізання або розширення оболонки навколо серця, відомої як перикард; (cardi - серце + -lysis - звільнення від рубців); caudolysis (каудоліз) – це оперативне втручання спрямоване на розрізання або відокремлення каудального

(хвостового) сегмента хребта; (cauda – хвіст + -lysis – звільнення від рубців); meningocaudolysis (менінгокаудоліз) – у медичній термінології "менінгокаудоліз" може означати хірургічне втручання, спрямоване на розрізання або відокремлення каудального (хвостового) сегмента хребта з метою доступу до спинного мозку або мембран, що оточують його; (mening- мозкова оболонка + cauda- хвіст + -lysis - звільнення від рубців) [2].

### 3. Терміни, що мають відношення діалізу:

haemodialysis (гемодіаліз) – це штучне очищення крові від токсинів, надлишкової рідини та відходів, яка використовується у лікуванні хвороб нирок, таких як хронічна ниркова недостатність або гостра ниркова недостатність (haem- кров + -lysis); lymphodialysis (лімфодіаліз) – це метод очищення лімфи від токсинів та інших забруднюючих речовин, аналогічно до гемодіалізу для очищення крові; (lymph- лімфа + -lysis).

У даній науковій роботі було досліджено використання термінологічної одиниці «-lysis» у латинських медичних термінах. Результати дослідження свідчать про широке використання термінологічної одиниці «-lysis» у медичній термінології та її важливу роль у розумінні процесів, що відбуваються в організмі. Аналіз термінологічної одиниці «-lysis» відкриває додаткові можливості для подальших досліджень у галузі клінічної термінології.

Список використаних джерел:

1. Etymonline. URL <https://www.etymonline.com/> (дата звернення 03.03.2024)
2. Класифікатор хвороб та споріднених проблем охорони здоров'я, НК 025:2021, Київ. Міністерство охорони здоров'я України, 2021 рік. URL: <https://www.dec.gov.ua/wp-content/uploads/2021/11/nacjonalnyj-klassifikator-nk-025.pdf> (дата звернення 20.03.2024)
3. Покровський В. І. Енциклопедичний словник медичних термінів. К.: Медицина, 2005. С. 3–1500

Гура П.Є.

## РОЛЬ МІФОЛОГІЗМІВ У МЕДИЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Тернопільський національний медичний університет

імені І. Я. Горбачевського

Науковий керівник: канд. філол. наук, доц. Саварин Т.В.

У медицині є терміни, які є спадщиною минулих культурних періодів. Це міфологічні терміни, біблійні терміни, терміни, що містять імена вчених і лікарів, а також імена літературних персонажів. Міфологічні терміни - назви всіх сфер ономастичного поля в міфах, епосах, казках і сагах. Назви хвороб, симптомів, анатомічна номенклатура та назви ліків походять з латинської та грецької мов. Дослідження цієї теми є *актуальним*, оскільки велика кількість термінів була запозичена з античної міфології, тому неможливо вивчати медицину без оволодіння основами латинської мови. Її пізнання є дуже важливим для підготовки фахівців-медиків, оскільки дає можливість свідомо вивчати і

розуміти медичну термінологію латинського і грецького походження та використовувати її у своїй практичній діяльності. Нами було поставлено **завдання** проаналізувати словники, статі а також деякі електронні джерела з метою розгляду медичних термінів з точки зору їх міфологічного походження. Окрім цього, ми хотіли встановити зв'язок між героями античних міфів та деякими терміноелементами сучасної медицини. Під час дослідження були використані такі **методи дослідження**, як огляд публікацій та статей, аналітичний метод, метод спостереження та узагальнення.

### ***Сфери застосування міфологізмів.***

У клінічній термінології часто використовуються омонімічні міфи, особливо як назви симптомів або синдромів. У фармакологічній термінології використовуються різні міфологічні назви лікарських рослин. *Artemisia* [4] (полін) - рослина Артеміди, богині полювання; *Adonis* - ім'я молодого грецького юнака, який був улюбленцем Афродіти і загинув під час полювання. В англійській медичній термінології терміни, що пішли від міфології, включають фізіологічні розлади (наприклад, *Ondina's Disaster* [1] - прокляття Ондіни, назва апное сну), психічні розлади (наприклад, *Orestes Complex* - комплекс Ореста, ненависть до своїх батьків), патологічні процеси, новоутворення (наприклад, *Delphic node* [1] - збільшені лімфатичні вузли кільцевого з'єднання гортані), частини людського тіла тощо, і використовуються для позначення різних захворювань.

### ***Цікаві міфологізми та їх походження.***

*Atlas, atlantis* [2]- атлант, перший шийний хребець. В епоху Відродження і раніше ім'я Атланта, грецького титана, що тримав небосхил, застосовувалося до першого і сьомого шийних хребців; багато хто вважає сьомий хребець більш правдоподібним. Зокрема Везалій використовував цей термін для позначення 7 шийного хребця. Сучасна номенклатура повертається до варіанту, що *atlant* - це перший шийний хребець.

*Tendo Achillis* - ахіллове сухожилля. Назване на честь Ахілла, героя Троянської війни. Згідно з міфологією, коли мати Ахілла, Фетіда, занурила дитину у води річки Стікс, тіло Ахілла стало невразливим, і лише п'ятка, яку тримала мати, залишилася беззахисною. Так з'явився знаменитий термін "ахіллесова п'ята" [3].

*Artemisia* – полін. Рослини роду *Artemisia* називаються так на честь давньогрецької богині мудрості і війни, Артеміди (*Artemis* або *Artemis*). Вона також була богинею полювання, дикої природи і дикого звіра. Цей рід включає різноманітні види, відомі як полін, які мають важливе значення в ботаніці, медицині та інших галузях. Назва "*Artemisia*" відображає зв'язок цих рослин із міфологією Греції та Риму.

*Cornu Ammonis* - Роги Аммона названі на честь давньоєгипетського бога Амона-Ра, який зображується у вигляді чоловіка з рогами барана. Пізніші греки ототожнювали Амона-Ра з Зевсом і називали Аммоном. Термін "*Ammonis riu*" ввів в медицину болонський медик Джуліо Аранцій для позначення вала, що вдається в провіт нижнього рогу бічного шлуночка головного мозку. Зараз термін є відживленим, замість нього вживається "гіпокамп" - морський коник.

*Hygiene* [2] – гігієна. Термін "гігієна" походить від грецького слова (hygiene), що означає "здоров'я" або "здоровий спосіб життя". У грецькій міфології, Гігієя (Hygieia) була богинею здоров'я, чистоти і санітарії, одна з дочок Асклепія, бога медицини. Саме вона була відповідальна за збереження та підтримання здоров'я людей. Таким чином, термін "гігієна" відображає концепцію догляду за здоров'ям та профілактики хвороб, що базується на стародавній грецькій культурі і міфології.

**Результати дослідження** показали, що давньогрецька та латинська мови є визначальними елементами клінічної термінології, оскільки, проаналізувавши велику кількість медичних термінів, ми виявили, що більшість із них мають альтернативні назви, пов'язані з міфічними героями. Це сприяє легшому запам'ятовуванню та, що найголовніше, розумінню матеріалу при певних медичних дослідженнях.

Список використаних джерел:

- 1) The Free Dictionary by Farlex [електронний ресурс]. URL: <https://www.thefreedictionary.com/>
- 2) Латинсько-український і українсько-латинський словник ветеринарно-медичних термінів [електронний ресурс]. URL: [http://hmapo-pedagogics.kh.sch.in.ua/Files/downloads/Balala%D1%94va Latin.pdf](http://hmapo-pedagogics.kh.sch.in.ua/Files/downloads/Balala%D1%94va%20Latin.pdf) (с. 13, с. 128)
- 3) Список латинських висловів [електронний ресурс]. URL: <http://surl.li/rqbbo>
- 4) Фармацевтична енциклопедія [електронний ресурс]. URL: <https://www.pharmencyclopedia.com.ua/>

**Гураль В.В.**

## **ЛАТИНСЬКА МОВА ТА ТЕНДЕНЦІ ЇЇ РОЗВИТКУ В КОНТЕКСТІ СЬОГОДЕННЯ**

Тернопільський національний медичний університет  
імені І.Я. Горбачевського  
Науковий керівник: канд. пед. н., доц. Коцюба Р.Б.

*Не так славно знати латинську мову,  
як соромно її не знати.*

Цицерон

У швидкозмінних умовах сьогодення латина продовжує існувати лише в окремих галузях науки, однак її статус залишається незаперечним упродовж багатьох століть та закріплений міжнародними науковими кодексами. Із лінгвістичної точки зору, латинська мова вважається «мертвою», адже нині не є мовою спілкування, проте вона пережила тисячоліття і стала основою багатьох сучасних живих європейських мов. Крім того, вона є важливою частиною наукового, духовного, адміністративного та культурного життя України.

Загалом знання латинської мови сприяє розширенню світогляду людини, розвиває логічне мислення та загальну мовознавчу обізнаність. Ця мова збереглася у давніх текстах, крилатих висловах як скарбниця людської мудрості та непересічних істин. Крім того, вивчення латини допомагає розумітися в

походженні наукових понять, сенсі багатьох термінів, правильному написанні складних слів. Вона розвиває логіку та мислення, дає шанс доторкнутися до стародавньої культури й істотно розширити загальний кругозір та ерудицію[2].

Історія розвитку латинської мови розпочинається ще з часів Давнього Риму. У цей період були написані перші наукові праці з медицини та створені перші медичні класифікації. В епоху Середніх віків латинська мова набула ще більшої популярності та стала справжньою ознакою освіченості. Впродовж багатьох віків вона була мовою науки, важливих дипломатичних зв'язків, освіти, релігії та багатьох інших наукових галузей[1].

Варто зауважити, що латинська мова є єдиною професійною мовою вчених-біологів усього світу, а також обов'язковою навчальною дисципліною у підготовці юристів, філологів, істориків, філософів, теологів. Однак особливу роль вона відіграє у професійній підготовці майбутніх медичних фахівців, адже на ній ґрунтується значна частина професійно орієнтованих дисциплін.

Латинська мова широко використовується в медицині на рівні міжнародної термінології та рецептури, тому, без сумніву, медичний працівник повинен глибинно володіти її змістом. Процес утворення медичних термінів базується на структурі латинської мови, її граматичних, морфологічних та лексичних особливостях. Кожен термін є елементом визначеної системи, приміром, анатомічної, терапевтичної, хірургічної тощо. Важливим моментом є те, що рецепти у більшості країн світу пишуться латинською мовою згідно з правилами латинської граматики та синтаксису.

Суть медичної діяльності дуже влучно передають латинські крилаті вислови про медицину, сказані видатними людьми періоду розквіту латинської мови: «*Medicina fructuosior ars nulla*» (Медицина плідніша від інших наук) (Пліній); «*Medicina soror philosophiae*» (Медицина – сестра філософії) (Демокрит); «*Medicus nihil aliud est, quam animi consolatio*» (Лікар є не що інше, як утіха для душі) (Петроній)[3].

Отже, зважаючи на зазначене вище, можна сміливо стверджувати, що освіта ХХІ століття неможлива без знання основ латинської мови. Хоча вона дещо й втратила значення міжнародної мови, що належало їй ще в ХVІІІ столітті, однак у багатьох наукових галузях її позиції залишаються непорушними. Насамперед це мова природничо-наукової сфери, а також медичної, анатомічної та фармакологічної номенклатур. Водночас латинська мова служить основним джерелом поповнення безупинно зростаючої термінології у всіх галузях науки і техніки. Крім того, це основна мова європейської культури від античності до нового часу, без якої неможливе збереження культурної спадщини усього світу.

Однак найвагомим аргументом на користь латинської мови є те, що без неї неможливе функціонування медичної освіти та загалом медицини ХХІ століття. Вона витримала іспит часом та протягом тисячоріч залишалася непохитною у своїх позиціях.

Список використаних джерел:

1. Білецька К. С. Місце латинської мови в багатомовному професійному середовищі. *Ars studendi terminologiae medicinalis: лінгвокультурологічний та лінгводидактичний аспекти вивчення латинської мови та медичної термінології:*

збірник матеріалів Міжвуз. студ. наук. конф. (м. Харків, 16 травня 2017 р.) / ред. кол.: Н. В. Дерев'янченко та ін. Харків : ХНМУ. – 2017. – 82 с.

2. Запара В.М. Значення латинської мови у формуванні іншомовної соціокультурної компетентності студентів. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/173c0434-25cf-49cf-80bc-f7629d7fe2a2/content>

3. Латинські крилаті вислови як джерело формування професійно-комунікативної культури у фахівців медичної галузі / І.І. Ворона, Г.Я. Кітура // Медична освіта. – №. 2. – Тернопіль : Укрмедкнига. – 2022. – С.82-87.

Долгополов Д. Р.

## **ВИВЧЕННЯ ЛАТИНСЬКОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ - КЛЮЧ ДО СТАНОВЛЕННЯ ЛІКАРЯ-ПРОФЕСІОНАЛА**

Тернопільський національний медичний університет  
імені І.Я. Горбачевського

Науковий керівник: канд. пед. наук, доц. Коцюба Р. Б.

Латинська мова – мова, що зіграла неоціненну роль у розвитку та становленні як римського, так і інших європейських народів, на сьогодні не є активною розмовною мовою. Однак не можна сказати, що латина «мертва», оскільки є міжнародною мовою науки, що істотно відрізняє її від численних мов, які використовуються для міжнародного спілкування. Латинська мова – мова сучасної медицини і фармакології.

Медична освіта неможлива без володіння основами латині. Підручники, наукові праці та інші праці викладачів медичних закладів вищої освіти таких філологів як Пилипів О. В.[3], Лебедь Ю. Ф.[2], Ворона І. І. [1], Коцюба Р. Б., Федчишин Н. О. [4], тощо освітлюють актуальність і важливість цієї непростой теми, осучаснення методів навчання, нові матеріали, відомості, практики активно інтегруються в навчання студента-медика. Вивчення латинської мови має велике значення в підготовці медичного спеціаліста, оскільки допомагає свідомо засвоювати і розуміти медичні терміни латинсько-грецького походження, з якими він зустрічатиметься і буде послуговуватися у своїй практичній діяльності.

Медикам з давніх часів відоме таке латинське прислів'я: *In via est in medicina via sine lingua Latina* – немає шляху у медицині без латинської мови. Сучасна професійна мова лікарів і фармацевтів – продукт багатовікового розвитку світової медицини і фармації. Назви хвороб, патологічних станів, методів обстеження і лікування хворого практично у всіх мовах подаються через греко-латинські терміно-елементи і дублети латинських іменників.

У професійній мові медика будь-якої країни світу спеціальні вирази вживаються тільки латинською мовою, наприклад, *in vivo* – на живому організмі, *per os* – через рот тощо.

Латинська мова відіграє значну роль в анатомії і фармакології. Термінологія сучасної медицини являє собою одну з найбільш складних

термінологічних систем. Загальна кількість медичних термінів невідома – за оцінками фахівців, термінологічний фонд сучасної медицини перевищує 500 тисяч медичних термінів. На основі вивчення та аналізу словників та посібників з латинської мови та медичної термінології [5,6], можна зробити висновок, що терміносистема являє собою комплекс взаємопов'язаних понять і розподіляється за трьома напрямками:

1. Анатомічна термінологія. Всі анатомічні терміни вивчаються латинською мовою. Анатомічна термінологія є важливим засобом для детального опису будови та організації людського організму. Її відмінність полягає в точності та універсальності термінів, які мають чіткі визначення, що ґрунтуються на латинській мові.

2. Клінічна термінологія. Більшість клінічних термінів являють собою складні або складені терміни, утворені зі словотворчих елементів. Загальна кількість клінічних терміноелементів – понад 1500, проте вони володіють різним ступенем частотності.

3. Фармацевтична термінологія.

Отже, латинська термінологія відіграє важливу роль у професійній діяльності лікаря, надаючи неоціненну підтримку у розумінні та спілкуванні в медичному середовищі. Вивчення курсу латинської мови у медичних закладах вищої освіти дозволяє закласти фундамент для подальшого професійного зростання кожного студента-медика, який бажає стати справжнім професіоналом своєї справи. Девіз сучасного лікаря – вислів римського оратора Ціцерона: «*Non tam praeclarum est scire Latine, quam turpe nescire*» - «Не так почесно знати латину, як ганебно не знати її».

Список використаних джерел:

1. Латинські крилаті вислови як джерело формування професійно-комунікативної культури у фахівців медичної галузі / І.І. Ворона, Г.Я. Кітура // Медична освіта. – №. 2. – Тернопіль : Укрмедкнига. – 2022. – С.82-87.

2. Мотивація студентів-медиків до вивчення латинської мови / Ю. Ф. Лебедь // Методика та специфіка викладання іноземних мов у закладах вищої освіти : матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції, Харків, 7 грудня 2020 р. – Харків, 2020. – С. 73–76.

3. Основи латинської медичної термінології: навч. посібн. /Пилипів О. В.// Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2012. 312 с.

4. Практичне значення комп'ютерно орієнтованої методики розвитку іншомовної комунікативної компетентності майбутніх лікарів / Коцюба, Р. Б., Федчишин, Н. О., & Гуменна, І. Р. // Медична освіта. – №. 1. – Тернопіль : Укрмедкнига. – 2023. – С. 61–67.

5. Українсько-давньогрецько-латинський словник / Н. Бойко, В. Миронова. – 2-ге вид., допов. - К. : Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2012. – 271 с.

6. Українсько-латинський словник клінічних термінів / О.В. Барбіл, Н.С. Шепя // ДВНЗ «Ужгородський національний університет», Каф. клас. та румун. філол. - Ужгород, 2012. - 36 с.

## **ВАЖЛИВІСТЬ ФОРМУВАННЯ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ МЕДИКІВ**

Волинський національний університет імені Лесі Українки

Латинська та грецька мови протягом століть для багатьох народів були джерелом мови науки і саме це визначило етимологію термінологічних

систем різних галузей наук. І хоч латинську і грецьку мови прийнято називати «мертвими», однак для медиків це живі мови, які необхідні для повсякденної роботи.

Термінологія є базовим структурним елементом удосконалення та стандартизації мови певної галузі, а терміни – це слова чи словосполучення, які чітко позначають спеціальні поняття тої чи іншої галузей наук. Термінологія сучасної медицини є однією з найскладніших термінологічних систем. Точна кількість медичних термінів невідома та за приблизними оцінками фахівців термінологічний фонд сучасної медицини складається з кількох сотень тисяч термінів. Завчити таку кількість термінів неможливо, тому не обійтися без систематики і правил словотворення, засвоєння яких дає ключ до розуміння термінологічної бази.

Основне завдання здобувачів вищої освіти у медичній галузі під час вивчення латинської мови полягає у формуванні термінологічної компетентності, яка фокусується на засвоєнні латинської медичної термінології. Знання спеціальної термінології допомагає вільно володіти професійною мовою у спілкуванні з колегами, на високому рівні засвоювати матеріали спеціальної медичної літератури і науково розвиватися.

У формуванні культури професійного мовлення майбутніх лікарів розвиток термінологічної компетентності вимагає закладення основ фахової лексики. Проблема формування термінологічних навичок у медичних ЗВО є надзвичайно актуальною, що зумовлює постійний пошук викладачами - філологами інноваційних методів навчання для вдосконалення термінологічної освіти майбутніх лікарів та порад щодо пошуків освітнього процесу при виборі пріоритетної форми заняття [2, с. 105]. Отже, під час вивчення латинської мови та основ медичної термінології варто використовувати, крім стандартних методів, проблемні методи навчання: проблемний виклад, дослідницький, частково-пошуковий методи.

Термінологічна компетентність майбутніх лікарів є однією з основних складових професійної компетентності, оскільки володіння термінами понятійного апарату належить до категорії спеціальних знань, без оволодіння якими успішна професійна діяльність майбутнього лікаря є неможливою. Високий рівень володіння понятійним апаратом свідчить про розуміння майбутнім лікарем професійної сфери, а знання медичної термінології є необхідним під час опрацювання спеціалізованих текстів для отримання конкретної інформації в процесі навчання та подальшої професійної діяльності [1, с. 41]. Недооцінювання термінологічного аспекту при опануванні фахової лексики стає однією з причин недостатньої професійної підготовки.

Можемо стверджувати, що під час вивчення навчального курсу «Основи латинської мови та медичної термінології» у студентів формується термінологічна компетентність. Набуті знання допоможуть майбутнім медикам у вивченні професійно-орієнтованих програм: терапії, анатомії, фармакології, клінічних дисциплін тощо. Також дана компетентність полягає у формуванні здатності правильно і чітко використовувати фахові терміни під час виконання професійних обов'язків.

Список використаних джерел:

1. Нахаєва Я. М. Формування термінологічної компетентності майбутніх лікарів під час вивчення латинської мови. Мовна комунікація: наука, культура, медицина: матеріали II всеукр. наук.-практ. конф. (Тернопіль, 4-5 черв. 2020 р.). Тернопіль: ТНМУ, 2020. С. 41–42.

2. Palasiuk H. B., Kolodnytska O. D. Etymological aspects of developing future physicians' terminological competence as a pedagogical problem. Медична освіта. 2020. № 2. С. 103–107.

**Дурихін Я.В.,  
Мезенцева І.Р.**

## **ДУБЛЕТНІ КОРЕНІ METR- І HYSTER- У КЛІНІЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ**

Харківський національний медичний університет

Науковий керівник: канд. філол. н., доц. Дерев'янченко Н.В.

Клінічна термінологія – це розгалужена система термінів, яка містить назви захворювань, їхньої профілактики, методів діагностики, діагнозів, терапевтичних методів, фахівців тощо. Використання дублетних форм на позначення одного органа є актуальним питанням, що потребує глибшого дослідження і систематизації. Адже свідоме вживання професійної термінології має надзвичайно важливе значення для термінологічної підготовки майбутнього лікаря. Саме знання грецьких і латинських терміноелементів, які слугують основою клінічної термінології, допомагає розуміти терміни в різних мовах, навіть тих, які ми не знаємо. Адже латинські клінічні терміни є інтернаціональними.

Метою нашого дослідження є вивчення особливостей функціонування грецьких коренів metr- і hyster- у клінічній термінології. Під час аналізу термінів ми послуговувалися Українсько-латинським словником з акушерства-гінекології та суміжних дисциплін [1] та Stedman's medical dictionary [2].

Metr- (метра) – корінь, що походить від грецького слова «metra», яке означає «матір», «матка». Hyster- також походить від грецького hystera і має значення «матка». Проаналізувавши терміни в словниках, можемо розподілити їх умовно на кілька груп. Корінь metr- є продуктивним для таких назв:

1. Назви запальних процесів: endometritis, metrovaginitis, parametritis, metrosalpingitis, metrophlebitis, metrolymphangitis, metroadnexitis та ін.;
2. Патологічні стани: metrocele, metrocystosis, metromalacia, metrodynia/metralgia, metrophlebotrombosis, metrostenosis, metroptosis;

3. Виділення з матки: metroleukorrhoea, metroblenorhoea, metrostaxis, metrorrhagia, menometrorrhagia;
4. Пухлини: myofibroma;
5. Тонус матки: metrtonia;
6. Назви хірургічних втручань: metreuryesis (введення спеціального гумового балончика в порожнину матки для розкриття шийки матки) [1:100], metropexia;
7. Методи діагностики: metrographia, metrosalpingographia.

Корінь *hyster-* походить від грецького слова "hystera", яке означає «матка» і є продуктивним для термінів, які ми умовно розділили на такі смислові групи:

1. Назви для позначення оперативних втручань: hysterectomy, hysterocleisis, hysterocolpectomy, hysteroplastica; hysterosalpingostomy; hysterotracheotomy; hysterophorectomy;

2. Назви діагностичних досліджень матки: hysteroscopia, hysterographia, hysterosalpingographia; hysterothermometry

3. Назви інструментів/приладів: hysterographus, hysterometer, hysteroscopium;

4. Зміна положення матки: hysterocele, hysteroptosis, hysterorrhexis;

5. Біль або спазм матки: hysterodynia, hysterospasmus.

Проаналізувавши групи термінів з коренями *metr-* і *hyster-*, можемо відзначити, що лише деякі з них вживаються як синоніми, наприклад, назви методів діагностики (*metrographia/hysterographia*). Але більшість є самостійними термінологічними одиницями, у яких не можна замінити корінь його дублетом. Корінь *metr-* виявляє свою більшу продуктивність у термінах на позначення запалень матки, а корінь *hyster-* вживається часто для назв хірургічних втручань, а також назв інструментів для огляду. Для систематизації клінічних термінів доцільним, на нашу думку, є подальше дослідження дублетних коренів у латинській мові.

Список використаних джерел:

1. Паращук Ю. С., Дерев'янченко Н. В., Грищенко М. Г., Паращук В. Ю. Українсько-латинський словник з акушерства-гінекології та суміжних дисциплін. Харків: Видавець Олександр Савчук, 2019. 224 с.

2. Stedman's Medical Dictionary. 28<sup>th</sup> Edition. Lippincott Williams & Wilkins, 2006. 21170 p.

**Жиденко Б.В.,  
Бегунова М.С.**

## **ФУНКЦІОНУВАННЯ КОЛОРОНІМІВ У КЛІНІЧНИХ ТЕРМІНАХ**

Харківський національний медичний університет

Науковий керівник: Колісник М.І.

У сучасній клінічній термінології велике значення мають слова, що походять від кольорів у латинській мові. Колороніми, які використовуються у

назвах захворювань, часто не лише описують колір, але і вказують на певні клінічні аспекти та патологічні зміни.

Головною метою дослідження є систематизація та аналіз колоронімів у клінічній термінології, а також виявлення зв'язків між використанням певних кольорів у назвах захворювань та їх клінічними ознаками.

**Матеріали і методи.** Проведено всебічний огляд сучасної наукової літератури, виділено 7 основних кольорів та патологічні стани, які вони описують:

**Білий (leukos)** Лейкодерма (leukoderma) - це стан, при якому шкіра втрачає свій пігмент, обумовлений зменшенням або повним зникненням у ній пігменту меланіну, що призводить до зміни кольору на білий. Це проявляється у вигляді множинних округлих плям, зазвичай невеликого розміру. Слово складається з "leuko-" що означає "білий" та "-derma" що означає "шкіра". Лейкомієліт (leukomyelitis) - це запальне захворювання білої речовини спинного мозку. Слово складається з "leuko-" (білий), "myelo-" (спинний мозок) та "-itis" (запалення). Лейкопенія (leukopenia) - це зниження кількості білих кров'яних тілець. Слово складається з "leuko-" (білий) та "-penia" (недостатність). Лейкоенцефалопатія (leukoencephalopathy) - це захворювання білої речовини головного мозку. Слово складається з "leuko-" (білий), "encephalo-" (головний мозок) та "-pathy" (хвороба).

**Жовтий (xanthos)** Ксантома (xanthoma) - це утворення жовтих плям на шкірі, які є накопиченням ліпідів. Воно виникає при порушеннях жирового обміну, коли фагоцити, містять холестерин і (або) тригліцериди, утворюють скупчення в шкірі та (або) деяких інших тканинах. Слово складається з "xantho-" (жовтий) та "-oma" (пухлина). Ксантелазма (xanthelasma) - це жовті відкладення холестерину під шкірою, зазвичай навколо очей. Слово складається з "xantho-" (жовтий) та "elasma" (пластина). Ксантопсія (xanthopsia) - це стан, при якому людина бачить все навколо в жовтому кольорі. Це може бути викликано захворюваннями печінки або вживанням певних лікарських препаратів. Слово складається з "xantho-" (жовтий) та "-opsia" (зір). Ксантохромія (xanthochromia) - це стан, при якому рідини або тканини набувають жовтого або жовто-помаранчевого кольору. Це може спостерігатися, наприклад, в церебральній рідині (цереброспинальна рідина) при певних медичних умовах, таких як крововилив у мозок. Слово складається з "xantho-" (жовтий) та "-chromia" (колір).

**Червоний (erythr)** Еритродермія (erythrodermia) - це запальний стан шкіри, який викликає почервоніння та лущення. Слово складається з "erythro-" (червоний) та "-dermia" (шкіра). Еритремія (erythremia) - це захворювання, при якому збільшується кількість червоних кров'яних тілець. Слово складається з "erythr-" (червоний) та "-emia" (кров). Еритромієлоз (erythromyelosis) - це рідкісний стан, при якому червоний кістковий мозок розширюється та витісняє нормальну кісткову тканину. Слово складається з "erythro-" (червоний), "myelo-" (спинний мозок) та "-osis" (захворювання). Еритроцитоз (erythrocytosis) - це стан, при якому кількість еритроцитів (червоних кров'яних тілець) у крові збільшується. Слово складається з "erythro-" (червоний), "-cyt" (клітина) та "-osis" (захворювання).

**Чорний (melan)** Меланома (melanoma) - це злоякісне новоутворення шкіри, яке часто має темний колір. Розвивається воно з клітин, що продукують меланін. Слово складається з "melan-" (чорний) та "-oma" (пухлина). Меланодермія (melanoderma) - це зміна кольору шкіри на більш темний, часто пов'язана з надмірним виробленням меланіну. Слово складається з "melano-" (чорний) та "-derma" (шкіра). Меланоз (melanosis) - це надмірне накопичення меланіну в шкірі або слизових оболонках. Слово складається з "melan-" (чорний) та "-osis" (захворювання). Меланофагія (melanophagia) - це процес поглинання або поїдання меланіну, який є пігментом, що забарвлює шкіру, волосся та інші тканини. Слово складається з "melano-" (чорний) та "-phagia" (їжа, поглинання).

**Зелений (chloros)** Хлороз (chlorosis) - це захворювання, при якому листя рослин стає блідо-зеленим або жовтим через недостатність хлорофілу. У медицині, це термін, який раніше використовувався для опису блідості шкіри. Слово складається з "chloro-" (зелений) та "-osis" (захворювання). Хлоропсія (chloropsia) - це зоровий розлад, при якому людина бачить все у зеленому кольорі. Слово складається з "chloro-" (зелений) та "-opsia" (зір). Хлорофілоз (chlorophyllosis) - це рідкісне генетичне захворювання, при якому в клітинах відбувається неправильна робота хлорофілу, що призводить до зеленого відтінку шкіри або інших тканин. Слово складається з "chlorophyll-" (хлорофіл) та "-osis" (захворювання).

**Синій (cyanos/cyanos)** Ціаноз (cyanosis) - це синюшний відтінок шкіри та слизових оболонок, обумовлений недостатнім насиченням крові киснем. Слово складається з "cyano-" (синій) та "-osis" (захворювання). Ціанурія (cyanuria) - це наявність синіх пігментів у сечі. Слово складається з "cyano-" (синій) та "-uria" (сеча). Ціанодермія (cyanoderma) - це синюшний відтінок шкіри, який може бути пов'язаний з різними захворюваннями. Слово складається з "cyano-" (синій) та "-derma" (шкіра). Ціанопсія (cyanopsia) - це порушення зору, при якому людина бачить все у синьому кольорі. Слово складається з "cyano-" (синій) та "-opsia" (зір).

**Сірий (polios/polio)** Поліомієліт (poliomyelitis) - це інфекційне захворювання, яке вражає сіру речовину спинного мозку, оболонки головного та спинного мозку, іноді лімфоїдну тканину органів травного тракту. Частіше спостерігається у дітей і може призводити до паралічу. Слово складається з "polio-" (сірий), "myelo-" (спинний мозок) та "-itis" (запалення). Поліоневрит (polyneuritis) - це запальне захворювання нервової системи. Слово складається з "polio-" (сірий), "neur" (нерви) та "-itis" (запалення). Поліоенцефаліт (polioencephalitis) - це запальне захворювання сірої речовини головного мозку. Слово складається з "polio-" (сірий), "encephalo-" (головний мозок) та "-itis" (запалення).

**Висновки.** Вивчення впливу кольорів у латинській медичній термінології свідчить про глибокий символізм та практичну цінність цих лінгвістичних елементів. Колороніми у клінічних термінах не просто описують зовнішні ознаки хвороб, але й надають інформацію про їх особливості та патологічні зміни. Наше дослідження було спрямоване на аналіз використання колоронімів, щоб виявити зв'язки між кольорами та захворюваннями.

Список використаних джерел:

1. Латинська мова та медична термінологія. Частина II. Клінічна та фармацевтична термінологія (для студентів медичних факультетів) : метод. Матеріали до практ. Занять для студентів / упор. Н. В. Дерев'янченко, О. В. Литовська. Харків: 2021. 95 с.
2. Класифікатор хвороб та споріднених проблем охорони здоров'я, НК 025:2021, Київ. Міністерство охорони здоров'я України, 2021 рік. URL: <https://www.dec.gov.ua/wp-content/uploads/2021/11/naczionalnyj-klasyfikator-nk-025.pdf> (дата звернення 29.02.2024)
3. Покровський В. І. Енциклопедичний словник медичних термінів. К.: Медицина, 2005. С. 3-1500. URL: <http://read.newlibrary.ru/read.php/pdf=14624.2> (дата звернення 01.03.2024)

Зионг Т.Т.

## АНАЛІЗ ЕТИМОЛОГІЇ ЛАТИНСЬКИХ НАЗВ РОСЛИН, ЯКІ ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ ДЛЯ ДЕТОКСИКАЦІЇ ОРГАНІЗМА У В'ЄТНАМСЬКІЙ НАРОДНІЙ МЕДИЦИНІ

Харківський національний медичний університет

Науковий керівник: канд. філ. н., доц. Литовська О.В.

Детоксикація — це процес мобілізації, біотрансформації та елімінації екзогенних та ендогенних токсинів. Підтримка «чистоти» в організмі збільшує кількість сил й енергію, забезпечує гарний стабільний настрій, укріплює імунітет, покращує когнітивні властивості, сон, травлення, вигляд шкіри, зменшує наявне запалення, може допомогти позбавитися зайвої ваги [2]. Важливість детоксикації здавна усвідомлювалася лікарями, тож народна медицина пропонує численні рослинні засоби для очищення організму.

У В'єтнамі (Việt Nam), історія якого датується з початку 5 століття до н.е., зараз надають перевагу західній медицині (синтетичні ліки), але є місце і народній медицині. Лікування проводять з використанням *Thuốc Bắc*, що перекладається як «північні збори», з традиційної китайської медицини (Trung Y) (ТКМ) та *Thuốc Nam*, що означає «південні збори», з власне традиційної в'єтнамської медицини (*Y học Cổ truyền Việt Nam*) (ТВМ). На жаль, часто лікарські властивості рослин, представлених у цих зборах, мало відомі у країнах Заходу.

За результатами дослідження 2016 року серед в'єтнамського населення, яке проживає біля Бостону, США, серед 200 опитуваних 68% використовують трави ТВМ [6]. Ці дані можна екстраполювати на інші країни з в'єтнамським населенням. Широке поширення використання «південних зборів» обумовлює **актуальність** дослідження.

**Метою** роботи є проаналізувати етимологію латинських назв рослин, які використовуються для очищення організму у В'єтнамській народній медицині.

**Матеріали та методи.** Робота ґрунтується на аналізі медичної, фармацевтичної літератури та етимологічних словників [1; 3; 5; 7].

**Результати.** Було проаналізовано ботанічні назви 28 рослин, які входять до списку рослин Традиційної В'єтнамської Медицини, з їхніми синонімами. Ботанічна назва має три складові: родова назва, видова назва і прізвище вченого/вченої, який/яка відіграли роль у відкритті або дослідженні рослини.

Розглянуті назви за етимологією можна поділити на наступні групи: 1) «Назви-епоніми», 2) «Рослини, названі за локалізацією», 3) «Рослини, названі за використанням», 4) «Рослини, названі через зовнішній вигляд» і 5) «Рослини, названі за способом життя».

До 1 групи входять 9 термінів, які поділяються на 2 підгрупи «Названі на честь міфологічної істоти» (2): *Mentha a.*, *Iris d.* і «Названі на честь реальної особи» (7): *Oldenlandia d.*, *Euphorbia th.*, *Pluchea i.*, *Boehmeria n.*, *Siegesbeckia o.*, *Wedelia ch.*, *Lonicera j.*

Друга група складається з 15 термінів, які утворюють наступні підгрупи: 2.1. «Країна» (9), 2.2. «Острів» (2), 2.3 «Частина світу» (2), 2.4 «Угруповання» (3). У 2.1 маємо вказівку на Китай (*Clerodendrum chinense*, *Wedelia chinensis*, *Belamcanda chinensis*), В'єтнам (*Excoecaria cochichinensis*, *Trisanthus cochichinensis*) й Індію (*Lactuca indica*, *Pluchea indica*, *Chrysanthemum indicum*). До 2.2. входять *Plectranthus amboinicus* та *Lonicera japonica*, остання може відноситися і до 1.1, бо Японія є країною й островом. До 2.3 *Siegesbeckia orientalis* і *Centella asiatica*. До 2.4 – *Mentha arvensis*, *Croton tonkinensis*, *Iris domestica*.

Третю групу складають 10 термінів, які отримали свою назву через використання. Підгрупа 3.1. має назву «Дія, пов'язана з лікуванням і хворобами» (8), містить наступні розділи: *Лікування*: *Belamcanda ch.*, *Prunella v.*, *Z. officinale*, *Solanum pr.*, *Excoecaria c.* і *P. urinaria*; *Харчування*: *P. oleraceae*, *Краса*: *Xanthium st.* До підгрупи 3.2. «Вірування» (2) входять *Clerodendrum ch.* і *Solanum pr.*

Найбільшою є 4 група за особливості зовнішнього вигляду (26): 4.1. «Вся рослина/ рослина в цілому» (1): *Scoraria d.*; 4.2. «Смак» (2): *Hedyotis d.*, *S. dulcis*; 4.3. «Рідина, яку продукує» (1): *Lactuca i.*; 4.4. «Особливості зовнішнього вигляду» (4): *P. fruticosa*, *P. frutenscens*, *P. lanuginosa*, *A. paniculata*; 4.5. «Частини рослини» (18): *коріння* (*Zingiber off.*), *стебло* (*Centella a.*, *Andrographis p.*), *насіння* (*Croton t.*, *Portulaca ol.*), *плоди* (за формою: *X. strumarium* і за кольором: *Paederia l.*), *листя* (за формою: *Hedyotis d.*, *E. thymifolia*, *Hidrocotyle l.*; за кольором: *Boehmeria nivea*; за текстурою: *Centella coriacea*), *квіти* (за формою *пелюстків*: *Phyllanthus ur.*, *Plectranthus amb.*; за кольором: *Chrysanthemum i.*, *Catharanthus roseus*; за кількістю *пелюсток*: *Trisanthus c.* і за формою *чашечки*: *Perilla f.*).

Остання група (6) має назву за особливості способу життя: 5.1. «Умови життя» (2): *Polyscias fr.* і *Hidrocotyle l.*; 5.2. «Особливості зростання» (1): *Pervinca r./ Vinca r.*; 5.3. «Спосіб розповсюдження» (3): *Hedyotis diffusa*, *Solanum procumbens*, *Prunella vulgaris*. Третю групу можна також віднести до «Особливості зовнішнього вигляду» з попередньої класифікації.

**Висновки.** Найчастіше назва роду обумовлена особливостями зовнішнього вигляду рослини в цілому або її частин. Другі за поширеністю – епонімічні назви. Найменша кількість родових назв пов'язана із власне медичними властивостями рослин. Щодо видових назв, то найбільше тих, які

характеризують місце розташування та зовнішній вигляд; терміни, які позначають використання, спосіб життя і поширеність, менше представлені.

Оскільки більшість вчених-ботаніків, які відкрили або вперше описали ці рослини, були родом з Європи або Америки, то часто ботанічні назви були відображенням характеристики зовнішності «знахідок», а потім вже їхніми лікарськими властивостями. Назви, які вказують на місце зростання, імена західних дослідників, особливості використання дають можливість швидше і легше знайти та ідентифікувати потрібного представника флори. У в'єтнамській мові частина назв походить від старокитайської, а частина пов'язує їх з місцевими народними легендами і переказами.

Список використаних джерел:

1. 70 cây thuốc nam theo quy định của bộ y tế. URL: <http://phuyencdc.vn/dich-vu/y-hoc-co-truyen/70-cay-thuoc-nam-theo-quy-dinh-cua-bo-y-te.html> (дата звернення: 11.03.2024).

2. Cline J.C. Nutritional aspects of detoxification in clinical practice. *Altern Ther Health Med*, 2015; 21(3): P. 54-62.

3. Encyclopaedia Britannica. URL: <https://www.britannica.com/> (дата звернення: 11.03.2024).

4. Loureiro, J. 1790. *Flora Cochinchinensis: sistens plantas in regno Cochinchina nascentes. Quibus accedunt aliae observatae in Sinensi Imperio, Africa orientali, Indiaeque locis variis. Omnes dispositae secundum systema sexuale linnaeanum. T. I. et T. II.*

5. Merriam-Webster. URL: [Merriam-Websterhttps://www.merriam-webster.com](https://www.merriam-webster.com) Merriam-Webster (дата звернення: 11.03.2024).

6. Nguyen L.T. et al. The Use of Traditional Vietnamese Medicine Among Vietnamese Immigrants Attending an Urban Community Health Center in the United States. *The Journal of Alternative and Complementary Medicine*, 2016; 22 (2): P. 145–153.

7. Oxford English Dictionary. URL: <https://www.oed.com> (дата звернення: 11.03.2024).

**Іванова Т.В.**

## **СЬОГОДЕННЯ ЛАТИНСЬКИХ МЕДИЧНИХ КРИЛАТИХ ВИСЛОВІВ ТА АФОРИЗМІВ**

Міжнародний гуманітарний університет

Історично склалося так, що протягом багатьох століть високим рівнем професіоналізму в медичній галузі є знання латинської мови. Недарма в медицині є відомий вислів: «In via est in medicina via sine lingua Latina»- Не можливий шлях в медицині без латинської мови. Латинська мова закладає фундамент необхідного матеріалу, без вивчення якого неможливо досягнути розуміння більш складної інформації майбутнього студента-медика та теперішнього лікаря. У якій формі латина «пережила» тисячоліття, у якій формі продовжує існувати у наші дні? Питання на які можна відповісти почавши наше дослідження. Вагомим внеском у комунікативній обізнаності відводиться

вивченням латинських крилатих виразів та афоризмів, які є символом історичної мудрості та культури, знаючи їх відбувається переосмислення життя, думок, розставлення пріоритетів, високу інформаційну інтелектуальну свідомість. Ці прекрасні скарби народної мудрості являються філософським і мудрим поглядом на життя. Більшість крилатих виразів та афоризмів зустрічаємо в науці та мистецтві тому багато видатних науковців, культурних діячів та філософів були одночасно і їх авторами. Значення крилатих висловів та афоризмів певної мови величезне, і саме латина вплинула на всі без винятку європейські мови. Це мова, що будувала європейську цивілізацію, попри те, що зараз вона вважається мертвою, ми активно продовжуємо використовувати її, часто навіть цього не усвідомлюючи. Спеціалісти в медичній сфері набувають професійної компетентності через культуру поведінки та культуру мовлення. Мудрість та повчання в латинських висловах передає різноманіття людських відносин. Зміст дослідження полягає в тому що від культури мовлення, інтелектуальності залежить професіоналізм майбутніх фахівців медичних спеціальностей

Латинська крилаті вислови та афоризми є своєрідним культурним кодом спілкування оскільки їх знання дають можливість розуміти значення філософських понять, зміст та світогляд релігійних думок, наукових (медичних, економічних та ін.) та політичних термінів. Латина жива і потрібна в наші дні, оскільки засобами цієї стародавньої мови здійснюється наступність, трансляція та обмін культурною інформацією, культурними цінностями у всьому світі. Професійна мовленнєва компетентність фахівців медицини забезпечує психологічне комфортне спілкування, викликає повагу та ввічливість у пацієнтів та загалом співрозмовників. Вміти спілкуватися вважається невід'ємною частиною професіоналізму не тільки працівників сфери медицина, а й звичайної людини є носієм моральної вихованості, освіченості та інтелігентності. Враховуючи все вище вказане медик зобов'язаний відповідати вимогам сучасного гуманно-морального спілкування в інформаційному просторі, адже рівень володіння культурою мовлення визначає професійну конкурентоспроможність. Латинські крилаті вирази мають величезний багаж думок людського світогляду та досвіду, емоцій, відображають моральні та етичні концепції, формують основи професійної діяльності, передають слушні поради, міркування та думки «*Chirurgia effectus inter omnes medicinae partes evidentissimus est*»- Ефект хірургії серед усіх розділі медицини – найбільш помітний, «*Optimum medicamentum quies est*»-Найкращі ліки-спокій; «*Amor et tussis non celutar*»-Кохання та кашель не приховаєш, «*Medica mente, non medicamentis*-Лікуй розумом а не ліками, «*Nocte dieque labora: non datur e terris mollis ad astra via*»-Працюй удень і вночі: не дано легких шляхів від землі до зірок, «*Morbi non eloquentia, sed remediis curantur*»-Хвороби лікуються не красномовністю, і ліками, «*Natura incipit, ars dirigit usus perficit*»- Природа починає, мистецтво направляє, досвід удосконалюється, «*Duos lepores insequens, neutrum capit*» -За двома зайцями поженешся жодного не піймаєш.

Цілюще слово, спілкування лікаря має дуже важливе значення: «*Natura sanat, medicus curat morbos*»-Лікує хвороби лікар, але виліковує природа, «*Medicus nihl aliud est, quam animi consolatio*» -Лікар – не що інше, як розрада для

душі, « Praesente medico nihil nocet»-В присутності лікаря нічого не шкодить. «Medicus philosophus est; non enim multa est inter sapientiam et medicinam differentia»-Лікар – це філософ, адже немає великої різниці між мудрістю і медициною, «Medice, cura te ipsum»- Лікар, вилікуй себе сам, «Nunquam retrorsum, semper ingrediendum»-Ні кроку назад, завжди вперед.

Тема впливу способу життя на здоров'я людини та методи лікування також присутня у фонді латинських крилатих виразів «Ira furor brevis est»-Гнів короткочасне безумство, «Ex nigilo nihil fit»- Із нічого ніщо не виникає, «Fabricando fabricamur»-Творячи, ми творимо самих себе, “In vino veritas, in aqua sanitas” -Істина у вині, здоров'я у воді; “Nihil aequae sanitatem impedit, quam remediorum crebra mutatio” Ніщо так не заважає здоров'ю, як часта зміна ліків, «Anceps remedium melius quam nullum» -Сумнівні ліки, кривше ніж ніякі, «Bene dignoscitur, bene curator»- Добре розпізнане, добре лікується.

Частина латинських висловів присвячена спосібам життя, користь або шкідливість тих чи інших звичок, влучними спостереженнями над життям, здоров'ям, хворобами, смертю, вадами людини. Чимало з них стали законом життя та поведінки багатьох людей, які хочуть бути здоровими і щасливими “Mens sana in corpore sano” -У здоровому тілі – здоровий дух, “Vona valetudo melior est quam maximae divitiae” Добре здоров'я краще за найбільше багатство; “Hygiene amica valetudinis” -Гігієна – подруга здоров'я); “Non est census supersalutis corporis” -Немає нічого ціннішого за здоров'я; “Summum bonum medicinae sanitas” -Найвище благо медицини – здоров'я. “Sublata causa, tollitur morbus” -З усуненням причини усувається хвороба, «Senectus insanabilis morbus est»-Старість – невиліковна хвороба.

Вивчаючи латинські крилаті вислови та афоризми пізнається сутність буття, формується ціль професійної діяльності до якої наближаєшся крок за кроком. Підвищення кваліфікації майбутніх лікарів і можливість для міжнародної фахової мовленнєвої діяльності, постійне пізнання, осмислення і засвоєння знань дають добрі результати у професії майбутніх працівників охорони здоров'я а вживання та цитування латинських крилатих висловів розвиває мовленнєві навички та вміння, які надають можливість давати оцінку, висловлювати власну думку розкриваючи свою морально-інтелектуальну, культурну мовленнєву компетентність.

Список використаних джерел:

1. Біблійна мудрість у латинських афоризмах українською та англійською мовами : наук.-навч. посіб. /Ю. Цимбалюк, Й. Кобів, Л. Смурова, Л. Латун. Вінниця: Нова книга, 2003. 410 с .
2. Kolodnytska O. D. Palasiuk, N. V., Vorona, I. I. Фразеологічний фонд латинської мови як джерело формування лексичної компетенції майбутніх лікарів. Медична освіта, (1), 41–44. <https://doi.org/10.11603/me.2414-5998.2020.1.10991>
3. Цимбалюк Ю. В. Латинські прислів'я та приказки / Ю. В. Цимбалюк. К., 1990. 116 с

**АНАЛІЗ ЛАТИНСЬКИХ ТЕРМІНІВ В ГАЛУЗІ НЕВРОЛОГІЇ ТА НЕЙРОХІРУРГІЇ (НА МАТЕРІАЛІ КНИГИ Г. МАРША «ІСТОРІЇ ПРО ЖИТТЯ, СМЕРТЬ І НЕЙР ОХІРУРГІЮ»)**

Харківський національний медичний університет.

Науковий керівник: канд. філол. наук, доц. Литовська О.В.

У сучасній медичній практиці латинська мова відіграє важливу роль у створенні комунікації між медичними фахівцями по всьому світу. Особливо це стосується галузі неврології та нейрохірургії, де із розвитком медичних досліджень і технологій з'являються нові терміни.

Відомий британський нейрохірург Генрі Марш у своїх роботах розповідає про виклики, з якими щодня стикаються лікарі. В «Історії про життя, смерть і нейр охірургію» (2014) розділи книги були названі на честь того чи іншого патологічного стану [1]. Наше дослідження має на меті розглянути значення та етимологію термінів, які, на думку Г. Марша, є типовими для клінічної практики нейрохірурга.

Із 25 розділів 11 присвячено пухлинам, на що вказує суфікс *-oma*. *Pineocytoma*: від *pineo-* з «*pinealis*» (*pinus* – сосна) та *-cyt-* «клітина» – є найменш агресивною формою пухлини паренхіми шишкоподібної залози. Доброякісна пухлина, що походить з кровоносних (*haem*) судин (*angi*) головного мозку – *hemangioblastoma*. Грецьк. корінь *blast-* вказує на «зародок, бруньку». Термін *meningioma* має грецьк. корінь *-mening* – мозкова оболонка головного і спинного мозку. Злоякісна пухлина, яка розвивається у дитячому віці, *medulloblastoma* походить від лат. *medulla*, що означає -мозок (спинний, кістковий) та грецьк. *blast*. *Carcinoma* від грецьк. *karkinos* «рак, краб» є злоякісною пухлиною. *Glioblastoma*, злоякісне новоутворення головного мозку, походить від грецьк. *glia-* (клей) та *blast-* (приналежність до зростаючої тканини). Термін *ependymoma* від поняття *ependyma-* (*epepduma-* верхній одяг) шар клітин, що вистилають центральний канал спинного мозку і шлуночки головного мозку. *Oligodendroglioma* від грецьких коренів *oligo-* (зменшення), *dendro-* (дерево) та *glioma* (клеєва пухлина). Пухлина утворена з олігодендроцитів, які в нормі оточують та забезпечують підтримку нервових волокон у головному мозку. Пухлина головного мозку, що виникає з астроцитів, *astrocytoma* утворена грецьк. *astro-* «зірка» та *cyt-*. У терміні *papilloma plexus choroidei* тип пухлини походить з *papilla-* (сосок). Це доброякісна пухлина судинних сплетень шлуночків головного мозку. Аденома (*aden-* «залоза») гіпофіза росте в гіпофізі, що є одним із центральних органів ендокринної системи.

Нейрохірурги стикаються не лише з пухлинами.

Назва *aneurysma* походить від грецьк. «розширення отвір» (*ano-* «вгору» та *eurys* «широкий»). Термін позначає аномальну заповнену кров'ю опуклість кровоносної судини і особливо артерії в результаті ослаблення стінки судини.

Грецьк. *hubris* означало надмірну зухвалість або виклик богам, що призводить до їх гніву. У медицині термін гібрис-синдром пояснює певні зміни у поведінці людини: надмірну самовпевненість, патологічне прагнення до

збереження статусу і влади. Емруета з грецьк. *emruēin*- «гнійник» вживається для позначення скупчення гною всередині порожнини. Деякі неврологічні порушення можуть бути симптомами певних медичних станів. Так, *photopsia* (з *phos*- «світло» та *opsis*- «зір») – поява в полі зору блискучих рухомих плям передуює напад на мігрень. *Neurotmesis* (грецьк. *neuro*- «нерв» та *-tmesis* «виріз, поділ») – найбільш серйозний тип ураження, де нерв був повністю розрізаний або розірваний. *Mutismus akineticus* - синдром, що характеризується втратою мовних та довільних рухових функцій, відсутністю емоційних реакцій – походить з лат. *mutus* «німий, безголосний» та *akineticus*: грецьк. *a-* «відсутність» та *kinetikos*- «рух».

*Infarctus*, походить від лат. *infarcire* «заповнення» та позначає стану, коли внаслідок порушення кровообігу в окремому органі чи тканині відбувається некроз.

Деякі терміни складають словосполучення, які не перекладаються дослівно. Так, хвороба Гайрднера – стан твердого переконання у власній неминучій швидкій смерті, має латинську назву *angor animi* (букв. «душевний біль»: *angor*- «біль, тривога», *animus* «душа»). *Anesthesia dolorosa* – гострий раптовий біль в онімілій ділянці тіла – утворено від *anaesthesia* (грецьк. *an-* «відсутність» та *aesthes-* «чутливість») та прикметником *dolorosa* (від лат. *dolor* «біль»). Невралгія трійчастого нерва або фр. *tic douloureux* (букв. болісне (*douloureux*) посмикування (*tic* нервовий спазм або рух нервового м'яза) характеризується раптовим виникненням сильного болю з однієї сторони нижньої щелепи.

Серед назв розділів на позначення неврологічних станів зустрічаємо й інші поняття. *Trauma* (грецьк. «поранення, ушкодження») – фізичне ушкодження органу чи тканини внаслідок зовнішнього впливу або травмуючої психіки події. Один з розділів книги має назву хірургічного втручання – *leucotomia* (грецьк. *leuco-* «біла речовина» та *-tomia* – «розріз»), яке може бути використане при лікуванні епілепсії, невралгії та інших психічних станів.

Фермент тирозинкіназа утворився з *tyrosine* (амінокислота від грецьк. *teue* «набухати») та *kinase* клас ферментів (грецьк. *kinein*- «рухатися»). Інгібітори тирозинкінази – ліки для зниження його активності, використовуються також для лікування багатьох видів раку.

Немедичний термін *melodrama* (грецьк. *melos*- «пісня» та *drama*- «вистава, видовище») – драма з гострою інтригою та перебільшеною емоційністю, що завершується хепі-ендом, – характеризує ті розповіді Г.Марша, що завершилися одужанням пацієнтів.

Тож, проаналізувавши терміни, які нейрохірург використовує у своїй книзі, можна зробити такі висновки. Більшість проаналізованих медичних термінів у галузі нейрохірургії та неврології утворилися за допомогою грецьких слів та коренів. У нейрохірургії велику групу складають терміни на позначення пухлин з суфіксом *-oma*. У назвах зазначається ділянка мозку, де утворюється пухлина (*epiphysis cerebri*), клітини, з яких вона утворюється (пінеалоцити), зовнішній вигляд (*carcinoma*).

В деяких термінах ми можемо спостерігати комбінацію латинських та грецьких складових (Medulloblastoma, anaesthesia dolorosa). Серед класичних медичних термінів є терміни з сучасних мов (фр. tic douloureux).

Використання медичних термінів у книгах полегшує їх розуміння. Це сприяє підвищенню освіченості, збільшенню свідомості про власне здоров'я та медичні процедури, стимулює інтерес до медицини, як науки в цілому.

Список використаних джерел:

1. Марш Г. Історії про життя, смерть і нейрохірургію: зб. оповідань; переклад з англ. Андрія Мизака. Львів: Видавництво Старого Лева, 2015. 320 с.
2. Словник-довідник психіатричних термінів : навч. посібн. для студентів медичних вищих навчальних закладів IV рівня акредитації / Г. М. Кожина, Г. О. Самардакова, В. І. Коростій, В. М. Сінайко, Л. М. Гайчук, А. А. Костоусов, О. О. Кришталь. Харків : ХНМУ. 2018. 161 с.
3. Merriam-Webster: America's Most Trusted Dictionary. URL: <https://www.merriam-webster.com/>.
4. Etymonline - Online Etymology Dictionary. URL: <https://www.etymonline.com/>.

**Ковалевич Р.Р.,  
Козюченко Ю.С.**

## **ВАЖЛИВІСТЬ ВИВЧЕННЯ ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ СТУДЕНТАМИ-МЕДИКАМИ**

Тернопільський національний медичний університет  
імені І. Я. Горбачевського  
Науковий керівник: канд. пед. н., доц. Коцюба Р.Б.

**Актуальність.** Латинська мова є важливою культурною складовою для більшості народів світу, полегшує взаємодію між фахівцями певних галузей, відіграє ключову роль у творенні міжнародних номенклатур та наукової лексики, хоча вважається “мертвою мовою”.

**Мета.** Дослідити важливість знання латинської мови серед студентів медичного університету.

**Матеріали та методи.** З метою дослідження використано історичні джерела та навчальні посібники. Було проведено опитування серед студентів 1 курсу медичного факультету щодо актуальності вивчення латинської мови у їхній подальшій професійній діяльності.

**Результати.** На даний момент латинська мова активно використовується медиками, фармацевтами, літераторами та багатьма іншими спеціалістами, адже вона створює об'єднуючий фактор, який значно полегшує взаємодію між представниками різноманітних професійних середовищ. Латина бере участь у вічному процесі утворення нових слів — неологізмів. Такі назви, як космонавт, космодром, кібернетика, біоніка та інші, що відбивають найвищі досягнення сучасної науки є словами латинського походження [2:13].

Латинська мова сьогодні об'єднує не тільки народи і культури, а й професії. У сучасній українській мові 27 % слів — латинсько-грецького

походження [2:12]. З часом кількість мов зростає близько до 7000, тому формування одного міжнародного способу спілкування набуває актуальності, що і є основною функцією латинської мови.

Створення греко-латинських терміноелементів дозволяє ефективно та без труднощів давати назву різноманітним явищам та організмам, яка при цьому буде сталою та загальновідомою, наприклад: опісторхоз - ураження організму людини паразитом *opistorchis felineus*[1:43]. Враховуючи універсальність латини, можна стверджувати, що знання даної мови значно полегшують вивчення іноземних мов, термінологій та номенклатур.

Було проведено опитування серед студентів 1 курсу медичного факультету Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського, щодо актуальності вивчення латинської мови у їхній подальшій кар'єрі. Під час проведення опитування, студенти відповідали на такі питання: "Чи подобається вам вивчати латинську мову?", "Чи вважаєте ви доцільним вивчення латинської мови?", "Чому знання латинської мови є важливим у вашій подальшій професійній діяльності?". Участь в опитуванні взяли 268 студентів. У результаті 70% (187 студентів) – подобається вивчати латинську мову; 84% (225 студентів) - доцільним вивчення латинської мови, 16% (43 студенти) - вважають за необхідне приділити більше уваги медичним дисциплінам таким як анатомія, гістологія і т.д.; 73% (195 студентів) - корисною для їх майбутньої професії.

**Висновок.** Вивчення латинської мови дає можливість взаєморозуміння та співпраці багатьох народів у багатьох сферах і найбільше у медицині. "In via est in biologia sine Lingua Latina" – немає шляху у біології без латинської мови.

Список використаних джерел:

1. Петренко І., Самоленко О. В. Значення вивчення латинської мови для становлення фахівця у медичній галузі. Збірник наукових праць ДонНАБА. 2017. Т. 2, №4. С. 42-43.

2. Є. М. Шевченко. Латинська мова і основи медичної термінології: навч. посібн. Київ : ВСВ "Медицина", 2021. 240 с.

**Коваль С. В.**

## **РОЛЬ ТЕРМІНОЕЛЕМЕНТІВ В УТВОРЕННІ КЛІНІЧНИХ ЛЕКСЕМ У НЕВРОЛОГІЇ: КЛАСИФІКАЦІЯ ТА ЗНАЧЕННЯ**

Харківський національний медичний університет

Науковий керівник: канд. пед. н., доц. Некрашевич Т. В.

Клінічна термінологія відіграє важливу роль у медичній практиці, науці та освіті. Знання клінічних термінів допомагають медичним фахівцям розуміти та використовувати правильні терміни для опису патологій, лікування та інших аспектів медичної практики. Значення медичних термінів, зокрема, ті, які вказують на симптоматику захворювань, можна також дізнатися з їхньої назви та морфем, з яких вони складаються. Вивчення дефініцій терміноелементів є невід'ємною частиною медичного досвіду. Зокрема, у сфері неврології, що і зумовлює актуальність нашої теми дослідження.

Дослідженням неврологічних станів та їхнім систематизованим укладанням в Україні займалися провідні науковці: Маньківський Б. М., Савенко С. М., Криворучко І. Ф., Драчова З. М., Ярош О. А. та інші.

Метою нашого дослідження є розгляд проблематики та особливостей формування термінів центральної нервової системи людини (ЦНС) у неврології, їхня характеристика за категоріями та визначення. На основі аналізу термінологічних словників [1; 2; 3; 4; 6] неврологічної номенклатури, ми виокремили 100 клінічних лексем, які класифікуємо на 4 групи: за походженням; за морфемним складом; терміни з анатомічними коренями; терміни за симптоматичним проявом захворювань (симптоми, синдроми, розлади, захворювання, аномальні розвитку, патологічні стани).

Беручи до уваги матеріали зі словника «Термінологічний словник в неврології» [2], ми виписали 94 терміни, які пов'язані з ЦНС людини. Серед них термін «*amnesia*», може бути як клінічним симптомом синдромів нервової системи, так і патологічним станом. Проаналізувавши значення інших лексем, ми виокремили терміни близькі за значенням: *abasia*, *adynamia*, *akinesia*, *astasia*, *ataksia*. Окрім префіксу “*a-*” зі значенням «заперечення», всі вище перераховані слова стосуються рухових розладів людини, які є наслідком порушень у роботі ЦНС.

Нами було встановлено, що найпоширенішою морфемою у термінах став префікс “*a-*” зі значенням «заперечення», що становить 25% всіх проаналізованих термінів. Наприклад, «агенезія мозолистого тіла» - «повна або часткова відсутність мозолистого тіла» [5, с. 65]. На другому місці, за поширеністю вживання в 10%, є префікс “*hyper-*” – «вище норми, підвищення», що дорівнює 9 лексемам. Наприклад, Третім став терміноелемент “*algia-*” – «біль», що становить 9% розглянутих лексем. До прикладу, «симпаталгія» - больовий синдром, що виникає при ураженні периферичних відділів симпатичної нервової системи [2].

Загалом, походження проаналізованих слів, можна розрахувати у такому відсотковому відношенні. Серед 100 розглянутих термінів: 71% = 72 слова були непохідним; 23% = 22 терміни були похідними від грецької мови; 4% = 4 терміна самостійні латинські слова; 2% = 2 терміни похідні від французької мови.

Важливо зазначити, що багато клінічних лексем містили анатомічний компонент, що розширює значення та розуміння неврологічних процесів в цілому. Найбільш вживаним став терміноелемент “*encephal-*” «головний мозок», що становить 4% лексем. Наприклад, *encephalomalacia* – «розм'якшення мозку» [3, с. 18]. Всі інші анатомічні терміноелементи, наприклад, “*cheir-*”, “*ophthalm-*”, “*brachium-*”, “*cardio-*”, та інші – мають менший відсоток використання, що становить по 1-2% термінів відповідно. Наприклад, «ахейрокінез» – «відсутність співдружності рук при ходьбі» [2], «вентрикулопункція» – «прокол бічних шлуночків головного мозку» [2].

Серед групи термінів за симптоматичним проявом захворювань, ми визначили, що найбільше лексем на позначення розладів, що дорівнює 26 термінам та становить 25% від загальної неврологічної термінології. Наступними

підгрупами стали терміни, які означають симптоматику (23% = 23 терміни) та патологічні стани (19% = 18 лексем).

Як підсумок зазначимо, що роль та вивчення терміноелементів в утворенні клінічних лексем у неврології центральної нервової системи людини є важливою частиною у підготовці майбутніх фахівців медичної галузі та їх подальшої професійної діяльності. Класифікація термінів неврології дозволяє краще зрозуміти симптоматику, значення та процеси перебігу захворювань, що, безумовно, сприятиме правильному та швидкому процесу діагностики та лікування. Перспективи подальших розвідок вбачаємо у дослідженні термінів на позначення методів лікування у галузі неврології.

Список використаних джерел:

1. Барбіл О. В., Шепя Н. С. Українсько - латинський словник клінічних термінів. Ужгород: ДВНЗ «Ужгородський національний університет» Кафедра класичної та румунської філології, 2012. 36 с.
2. Доцюк Л. Г., Логуш Л. Г., Зендик О. В., Козік Н. М., Куковська І. Л., Марценяк І. В. Термінологічний словник в неврології. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2021. 38 с.
3. Мерзлікіна О. А., Гузій О. В. Тлумачний словник термінів і словосполучень фізичної реабілітації. Львів, 2002. 50 с.
4. Рібцун Ю. В. Понятійно-термінологічний словник. Логопедія. Логопсихологія : довідкове видання. Київ, 2022. 48 с.
5. Скрипник Ю. С., Тітєвська Т. В., Люшинська Г. В. Латинська мова та медична термінологія : практикум для самопідготовки студентів I курсу медичних факультетів до II туру Всеукраїнської студентської олімпіади з дисципліни «Латинська мова та медична термінологія». Запоріжжя : [ЗДМУ], 2020. 81 с.
6. Цимбалюк В. І. Українсько-російсько-латинсько-англійський тлумачний словник з неврології та нейрохірургії. Тернопіль: «Укрмедкнига», 2001. 269 с.

**Ковальова А.О.**

## **ЕТИМОЛОГІЯ ЛАТИНСЬКИХ НАЗВ ЗБУДНИКІВ ЗООНОЗНИХ ХВОРОБ**

Харківський національний медичний університет  
Науковий керівник: канд. філол. н., доц. Литовська О.В.

**Актуальність:** аналіз назв хвороб та їх збудників дає інформацію для зіставлення проявів та номінації патології.

**Мета роботи:** розгляд назв зоонозних хвороб та їх збудників.

**Матеріали та методи:** відбір з МКХ–11 назв найпоширеніших збудників хвороб, які передаються від тварин, аналіз структури та етимології термінів [2; 3].

**Результати:** Зоонози – інфекційні хвороби тварин, на які можуть хворіти й люди, заражаючись від тварин. На підставі аналізу термінів, ми виокремили такі основні групи збудників:

1) За мовою назви: латинського, грецького походження; комбінація (терміни-гібриди);

2) За мотивацією назви: епоніми, топоніми.

1. Латинське походження: Rabies virus (від лат. rabies – буйство, rabere – марити; від лат. virus – отрута). Цей вірус є збудником сказу (rabies) у тварин, що у людей називається hydrophobia (від грецьк. hydr – вода, phobia – страх, тому «страх води») [5]. Віруси роду Flavivirus (лат. flavus – жовтий, що вказує на жовту лихоманку, та від лат. virus – отрута) викликають лихоманку денге (ісп. dengue – вибагливий, обережний, що описує ходу лдини). Латинізованими новотворами є епонімічні терміни, які ми розглядаємо нижче.

Грецьке походження: Протисти роду Plasmodium (від грецьк. plasma – «щось сформоване, створене»; від грецьк. oeidēs «подобається») викликають малярію (mal'aria, скорочена форма лат. mala aria – погане повітря), адже у середні віки вважалося, що це захворювання передається через вологе і затхле повітря, особливо на болотах. Нематоди роду Toxocara (від грецьк. toxon – лук; cara – голова) викликають токсокароз або «Visceral larva migrans» – «синдром вісцеральної личинкової міграції». Бактерії роду Cryptosporidium (від грецьк. crypto – прихований; sporidium – спора) викликають криптоспоридіоз. Toxoplasma gondii (від грецьк. toxikon – «отрута»; від грецьк. plasma – «щось створене»; gundi – «гризун», у тканинах якого вперше знайдений збудник) викликає токсоплазмоз, остаточним хазяїном збудника цього захворювання є кішка, яка може заразитися саме від гризунів [4].

Комбінація (терміни-гібриди): Influenza virus A (з іт. influenza, яке похідне з лат. influenza – вплив зірок, які вважалися причиною епідемій та від лат. virus – отрута) викликає гриппус авіум або пташиний грип (від лат. avis – птах; від фр. griffer – хватати, ловити, що виражає раптовість розвитку захворювання). Arphovirus (від грецьк. aftha – пухирці/везикули в роті; від лат. virus – отрута) викликає arphae epizooticae або ящур (від фр. epizootique, що від грецьк. epi – на та zoon – тварина; хвороба, що розповсюджується, вражає багато тварин одночасно). Leptospira interrogans (від грецьк. leptos – тонкий; від лат. spira – спіраль, отже «тонка спіраль»; видовий епітет interrogans вказує на форму, що нагадує знак питання) викликає лептоспіріоз. Bacillus anthracis (від лат. bacillus – паличка, буквально «маленький посох»; від грецьк. anthrax – вугілля «антрацит», що вказує на колір карбункула при виразці) викликає сибірську виразку. Chlamydomphila psittaci (від грецьк. chlamys – плащ, що обумовлено наявністю у бактерії оболонки; від лат. psittacus – папуга) викликає орнітоз або пситатоз (від грецьк. ornīs – птах) [3]. Echinococcus granulosus (від грецьк. слів echinos – їжак, і kokkos – ягода, тоді як видовий термін granulosus походить від лат. granulum – маленьке зерно) викликає ехінококоз .

2. Епоніми та топоніми: Yersinia pestis (рід на честь А.Ж.Єрсена) викликає чуму. Francisella tularensis (рід на честь Е. Френсіса; вид вказує на округ Туларе в Каліфорнії) викликає туляримію. Coxiella burnetii (рід на честь Г.Кокса; вид на честь Ф.Макфарлейна Бернета) викликає ку-лихоманку. Bartonella henselae (рід на честь А. Бартона; вид на честь Д. Хенсел) викликає хворобу котячих подряпин. Borrelia burgdorferi (рід на честь А. Борреля; вид на честь

В.Бургдорфера, який виявив збудника в районі Олд-Лайм, США) викликає хворобу Лайма. Бактерії роду *Brucella* (на честь Девіда Брюса) викликають бруцельоз. Бактерії роду *Salmonella* (на честь Д.Е. Салмона) викликають сальмонельоз. *Listeria monocytogenes* (на честь Д.Лістера; видовий епітет вказує на продукцію моноцитів) викликає лістеріоз [1]. *Burkholderia mallei* (рід на честь У.Х. Беркхолдера) викликає сап (з англ. glanders, характеризує запалені лімф. вузли, а з лат. malleus, вказує на тяжкість хвороби). *Zika virus* (від назви лісу Зіка в Уганді) викликає лихоманку Зіка.

Варто звернути увагу, що численні назви захворювань утворені шляхом додавання суфікса -оз до видової чи родової назви збудника: токсокароз, криптоспорідіоз, токсоплазмоз, лептоспіріоз, орнітоз (пситатоз), ехінококоз, бруцельоз, сальмонельоз, лістеріоз.

**Висновки:** За відповідною вибіркою є терміни: латинського (12); грецького походження (4); гібриди (6); епоніми та топоніми (10). Різне походження термінів дає змогу говорити про морфологію збудників, симптоми хвороби, що особливо важливо при діагностиці. Аспект мотивації є найбільш цікавим для аналізу, бо дає змогу поринути в історичні відкриття. Важливим для опанування термінів є зв'язок між назвою збудника і назвою хвороби.

Список використаних джерел:

1. Etymologia: *Listeria*. *Emerg Infect Dis*. 2016;22(4):633. doi:10.3201/eid2204.ET2204
2. International Classification of Diseases. URL: <https://icd.who.int/>
3. Online Etymology dictionary. URL: <https://www.etymonline.com/>
4. Rahman MT, Sobur MA, Islam MS, et al. Zoonotic Diseases: Etiology, Impact, and Control. *Microorganisms*. 2020;8(9):1405. Published 2020 Sep 12. doi:10.3390/microorganisms8091405
5. Zoonotic Diseases. URL: <https://www.cfsph.iastate.edu/zoonoses/> (дата звернення: 20.03.2024).

**Kostenko H. V.,  
Denysenko T.O.**

## **A TYPOLOGY OF ABSOLUTE TERMINOLOGICAL SYNONYMS IN CONTEMPORARY LANGUAGE OF MEDICAL RESEARCH**

Poltava State Medical University

Scientific Advisor: PhD, assoc. prof. Kostenko V.H.

While synonymy is a recognized type of semantic equivalence, synonyms in terminology are more nuanced than in general language [1; 2; 3]. Synonyms in terminology often exhibit subtle differences and their selection is based on the proximity of conceptual content, similarity or proximity of semantic meaning, identity of a context and register, sentence structure, positional congruence, and similarity or proximity of syntactic function.

The **objective** of this study is to identify the prevalent types of absolute terminological synonyms in contemporary research articles written in English in the field of medicine and elucidate the factors contributing to their prominence.

**Materials and methods.** The study corpus comprised 40 articles within the realm of clinical medicine for the 20-year time span (2003 – 2023), sourced from PubMed and Web of Science. Manual scrutiny of the texts was conducted to locate synonyms, which were then verified using dictionaries (Dorland's Illustrated Medical Dictionary, Stedman's Medical Dictionary) and electronic corpora such as the Corpus of Contemporary American English (COCA) and the British National Corpus (BNC) to analyze the context of terminological synonyms in medical literature. The International Classification of Diseases-11 (version 2015) was also applied to identify synonymous terms and variations in terminology by cross-referencing terms found in the research articles with those listed in the ICD. Synonyms were analyzed within the context of the sentences and paragraphs in which they appeared to understand their nuanced usage and connotations in medical discourse.

**Discussion.** Our research is grounded in the premise that meaning constitutes a pragma-semantic construct [3: 134]. While words may appear synonymous, variations in their usage can lead to distinctions. **As synonymy in general language arises from the flexibility of linguistic signs to represent multiple concepts, terminology strives for a more one-to-one relationship between form and meaning. This inherent tension creates a unique challenge for synonyms in medical terminology, which strives for precision and consistency to ensure clear communication and minimize errors in diagnosis and treatment.** However, the presence of synonyms, terms with seemingly identical meanings, has been a source of debate and concern.

**The absolute synonyms found out in the study material can be grouped into the five common types.**

**1. Abbreviations and Acronyms.** Many medical terms have corresponding abbreviations or acronyms that are used interchangeably, for instance: "*ECG*" (electrocardiogram) and "*EKG*" (from the German "*Elektrokardiogramm*"); *CT* (computed tomography) scan and *CAT* (computerized axial tomography) scan (both refer to Computed Tomography Scan), *ICU* (Intensive Care Unit), *CCU* (Critical Care Unit), and *ITU* (intensive therapy unit), a unit that handles severe, potentially life-threatening cases. E. g.: *This article highlights clinical aspects of CAT brain imaging, summarizes the existing literature on inpatient psychiatry CAT scanning. Most doctors recommend against whole-body CT for people without any signs or symptoms of disease.*

**2. Eponyms and their non-eponymous equivalents.** Medical language is plethoric with eponyms, which have synonymic equivalent descriptive terms: *Recklinghausen's disease of skin* – neurofibromatosis; *Löffler's endocarditis* – constructive endocarditis – eosinophilic endomyocardial disease; *Mantoux test*, *Mendel–Mantoux test*, – tuberculin (TB) skin test. E. g.: *Cell-mediated immunity can also be tested by means of certain intradermal reactions, including the tuberculin test. We accordingly carried out Mantoux test on another series of pregnant women.*

**3. Latin vs. Vernacular Terms.** In some cases, medical terms have both Latin-based and vernacular equivalents, for instance, "*oedema*" (Latin) – "*swelling*" (vernacular), "*urticaria*" (Latin) – "*hives*" (vernacular). E. g.: *Transplants can save lives or restore function to a better quality of life for sick people*

with vital organ failure if correctly done. Hyperacute rejection appears within 24 hours after grafting and only in grafts with profound blood vessels such as the kidney.

**4. Technical Synonyms.** These terms have the same technical or scientific meaning but may differ in their usage or preference within specific medical specialties or regions. For example, *tumour – neoplasm, cancer – malignancy, pathogen – disease-producing germ, malnutrition – dietary deficiency.*

5. Contextual synonyms are also found in the studied texts of scientific journal articles, for example: *Calcium uptake by mucosal cells from vitamin D-deficient rats was also higher than [...]. As the incubation was continued, cells from vitamin D-deficient rats accumulated more calcium [...].* Considered out of context, such lexical items as *vitamin D-deprived* and *vitamin D-deficient* are not direct dictionary synonyms, but in a particular context they are single-reference, i.e. they denote the same object.

**Conclusion.** Having multiple terms for the same concept can lead to confusion and ambiguity, especially in written communication, documentation, and research. Different terms may carry subtle differences in meaning or connotation, potentially leading to misunderstandings among professionals or patients. This typology provides a valuable framework for understanding the nuances of synonyms in medical language, it also helps to navigate the complexities of medical terminology. This typology goes beyond simply identifying words with the same meaning and highlights the various reasons why synonyms exist in this specialized field.

#### References:

1. Maci S., Jablonkai R., Łukasik M., Daraselia S., Knuchel, D. Disambiguating near synonyms in medical discourse. A multilayered corpus analysis of disease, illness and sickness in the British National Corpus. *Representing and Redefining Specialised Knowledge: Medical Discourse*. University of Salento. 2019. P.127 -149.

2. Neumann P.E. What's in a synonym? A nose by any other name would smell. *Clinical Anatomy*. Vol. 34(2). 2021. P. 187-190. doi: 10.1002/ca.23600. PMID: 32253775.

3. Polackova G. Synonymy of medical terminology from the point of view of comparative linguistics. *Bratislavske Lekarske Listy*. Vol. 102(3). 2001. P. 174-177. PMID: 11433608.

**Кошель А.Ю.**

## **ОСОБЛИВОСТІ СТРУКТУРИ ТА ЕТИМОЛОГІЇ НАЗВ ГОРМОНІВ**

Харківський національний медичний університет

Науковий керівник: канд. філол. н., доц. Литовська О.В.

Гормони – це життєво важливі біологічно активні молекули, які функціонують як хімічні посередники (месенджери ) організму, регулюючи широкий спектр фізіологічних процесів і підтримуючи гомеостаз. Вони синтезуються та виділяються спеціалізованими залозами й клітинами ендокринної системи та вивільняються в кров, що дозволяє їм досягати цільових клітин і тканин по всьому тілу.

Хоча назви багатьох гормонів широко відомі як лікарям, так і неспеціалістам, зв'язок цих назв з особливостями гормонів часто незрозумілий, бо включають в собі комбінацію елементів з різних мов та аббревіації. Тож видається актуальним дослідження етимології назв і виявлення закономірностей у номінації гормонів, що сприятиме кращому розумінні їх функціональних та морфологічних характеристик.

Метою нашої роботи постав аналіз структури та походження назв гормонів. Завдання – з'ясувати основні шляхи мотивації назв гормонів; дослідити взаємозв'язок назви гормонів з місцем їх синтезу, функцією, будовою.

Ми проаналізували 48 англійських назв та виділили три основні підходи до групування термінів:

1. За походженням (грецьке, латинське, англійське та гібриди).
2. За структурою (прості, складні, терміни–словосполучення).
3. За вмотивованістю назви.

За походженням переважна більшість – це назви грецького походження (26). Назва може вказувати на функцію гормона (15): glucagon (gluc – цукор/глюкоза, ago – рух/дія, функція: перетворення глікогена в глюкозу), cholecystokinin (cholecyst – жовчний міхур, а kinin – рух, функція регуляція роботи жовчного міхура), – чи на місце синтезу (9): parathyrin (parathyr – парацитоподібна залоза) та з грецьким варіантом адреналіна — epinephrine (epi – над, perhr – нирка, місце синтезу: надниркові залози). На функцію часто вказує корінь, що позначає орган, у комбінації з коренем, що називає дію.

Назви латинського походження (17): переважно вказують на функцію (9). Наприклад, vasopressinum (підвищує кров'яний тиск шляхом звуження судин (vas – судина, pressor – звуження) та relaxin. (забезпечує розслаблення зв'язок лобкового симфізу та інших суглобів тазу, relaxere – розслаблювати). Також назва може давати інформацію про місце синтезу (3) та хімічну будову (3). Cortisol (від cortex – кора) та insulin (від insula – острів), синтезуються вони відповідно на кірковій речовині надниркових залоз та бета – клітинах острівців Лангерганса. На хімічну будову вказують деякі префікси, суфікси та закінчення: calcitriol (triol – три гідроксидні групи), dihydrotestosterone (di – 2, hidro – вода – містить дві молекули води).

Обидва гормони з назвами англійського походження утворені складноскороченим способом: ghrelin (G (row) H (ormone) – rel (easing peptide) + in) та dopamine (DOPA (dioxyphenylalanine) + aminum).

Гібриди (10): переважно мають поєднання грецької та латинської мов (9). Angiotensin: грецьк. angi (судини) та tensio (натягувати, розтягувати) з лат. мови; prostaglandin: від prostate (той, що стоїть перед) з грецької мови та лат. glandula (залоза).

За особливістю структури терміна більшість слів є складними.

- Складні (37) – спостерігаємо поєднання декількох коренів/основ, іноді з різних мов: thrombopoietin від грецьк. thromb– тромб/тромбоцити та poietes – продукувати; somatostatin від грецьк. somato – тіло та лат. statio – застій.
- Прості (12): leptine від грецьк. leptos – тонкий, prolactin від лат. pro – перед та lac – молоко.

- Аббревіатури (4): є як усічення основ (prostacyclin складається з основи prostaglandin та cycl – цикл), так і буквенні аббревіатури.
- Терміни-словосполучення (8): follicle – stimulating hormone, chorionic gonadotropin.

Спостерігаємо назви, що мають синонімічні форми, такі як адренкортикотропний гормон/кортикотропін, адреналін/епінефрин, норадреналін/норепінефрин та ін. Подвійні назви несуть однакову мотивацію, наприклад норадреналін/норепінефрин, вказують на місце синтезу, а саме надниркові залози, але мають різне походження (адреналін та норадреналін латинське, а епінефрин/норепінефрин – грецьке).

В результаті дослідження етимології найменування гормонів можна виділити основні шляхи вмотивованості назв.

- Функція (31): melanotropin – гормон, що збільшує кількість пігментних клітин, поєднує грецьк. melan-меланоцити та tropikos – той, що відноситься до змін. Чудовим прикладом також є синонімічна пара грецького походження erythropoietin/haematopoietin, функція даного гормона полягає у збільшенні в'язкості крові за рахунок збільшення маси еритроцитів до плазми, тому в назві ми спостерігаємо дві основи, а саме: erythr – еритроцити/haemat – кров та poietes – продукувати.

- Місце синтезу (16): На місце синтезу зазвичай вказують корені, що позначають орган або залозу (як у testosterone, де testis (testiculus) – яєчка, або як у thyroxin, де thyro – з грецької, щитоподібна залоза. Часто назва поєднує інформацію про місце синтезу та функцію гормона.

- Хімічна будова (12): За даними наших спостережень було виявлено, що на хімічну будову в назві гормону вказують елементи на позначення хімічних елементів чи сполук та елементи на позначення кількості: oxy – з грецької кисень (у thyroxine); tri – з грецької три iodium – йод (у triiodothyronine вказує на три атоми йоду в сполуці); закінчення triol у calcitriol позначає 3 гідроксидні групи.

Висновки. Домінуючими джерелами для утворення назв гормонів є грецька та латинська мови. За структурою більшість термінів є складними, однак часто спостерігаємо поєднання коренів із різних мов. Панівним шляхом мотивації назв є функція даних гормонів. Наявність синонімічних назв, на нашу думку, може ускладнювати розуміння гормонів науковцями та медиками.

Знання етимології назв гормонів допомагає одразу розуміти причетність гормону до його функції або місця синтезу. Тож доречним був би розгляд назв гормонів у курсі клінічної термінології. Доцільно приділити особливу увагу терміноелементам на позначення дій та процесів. Назви гормонів постають прикладом практичного значення знань грецьких та латинських терміноелементів.

Список використаних джерел:

1. Dorland's Illustrated Medical Dictionary, 32nd Edition/John F. Kennedy. Publisher: Saunders, 2011. 2176 p.
2. Kimball J. W. Biology : веб-сайт. URL: [https://bio.libretexts.org/Bookshelves/Introductory\\_and\\_General\\_Biology/Biology\\_](https://bio.libretexts.org/Bookshelves/Introductory_and_General_Biology/Biology_)(

Kimball)/15%3A\_The\_Anatomy\_and\_Physiology\_of\_Animals/15.06%3A\_Hormones/15.6.01%3A\_Human\_Hormones

3. Online Etymology Dictionary : веб-сайт. URL: <https://www.etymonline.com/>

4. Stedman's Medical Dictionary. 28th ed. Stedman's, 2006. 2169 p.

5. The American Heritage Dictionary : веб-сайт. URL: <https://ahdictionary.com>

**Крамаренко Д.В.**

## **ЕТИМОЛОГІЯ НАЗВ ЛІКАРСЬКИХ РОСЛИН, ЗАНЕСЕНИХ У ЧЕРВОНУ КНИГУ УКРАЇНИ**

Кременчуцький медичний фаховий коледж імені В. І. Литвиненка  
Наукові керівники: викл.-методист Гіндіна М. С., викл.-методист Гладка Н. І.

Фармацевтична термінологія – складова медичної лексичної системи. Крім назв лікарських засобів та препаратів, хімічних елементів та лікарських форм, до неї належать також латинські назви рослин. Протягом багатьох років мовознавці досліджують шляхи флоронайменування.

Щороку в Україні знищують 20 мільйонів першоцвітів. За знищення рослин, які перебувають на межі зникнення та потребують охорони, передбачено відповідальність.

**Метою** роботи є дослідження етимології латинських назв рослин, які занесені у Червону книгу України.

Астрагал волохатоцвітий (*Astragalus dasyanthus*) — трав'янистий багаторічник, що належить до родини Fabaceae (бобових), найчисельнішого роду астрагал (*Astragalus*) (2.5 тис. видів). Вид, який зникає, занесений до Червоної книги України, до другої категорії («вразливі») [4]. З лікувальною метою використовують всю надземну частину рослини, тобто траву (*Herba Astragali dasyanthi*). Препарати рослини виявляють седативну, гіпотензивну та кардіотонічну дію. Вони поліпшують функціональну діяльність печінки, позитивно впливають на процес згортання крові [3:58].

Джерелом одержання серцевих глікозидів є горицвіт весняний (*Adonis vernalis*) [4]. Настій його трави, адонізид, адоніс-бром мають кардіотонічну та седативну дію. Горицвіт (грец. *Adonis* — за ім'ям сина царя Кіпру Кіпіра) — рід багаторічних і однорічних трав'янистих рослин родини жовтецевих. Адоніс названий на ім'я міфічного грецького юнака Адоніса, який відзначався надзвичайною красою, з крові якого виросла квітка. За іншою версією, назва походить від фінікійського бога сонця Адона, який воскресає щовесни [2].

Любка дволиста, широт парлист (*Platanthera bifolia*) — багаторічна рослина родини зозулинцевих. Рідкісний вид, занесений до Червоної книги України у статусі «Неоцінений» [4]. Родова назва *Platanthera* походить від грецьких слів, що в перекладі означають «широкий пиляк». Існує версія, що українська назва дана за гіпотетичну властивість викликати у чоловіків сексуальне збудження та ерекцію. Видова назва вказує на характерну ознаку — наявність лише двох добре помітних листків (у більшості особин). У деяких місцевостях рослину також

називають нічною фіалкою за приємний аромат, що посилюється надвечір. Перші відомості щодо використання любки дволистої відомі з часів Персії та Османської імперії. У ті часи в їжу вживали бульби, називаючи їх «салеп». Народна медицина рекомендує бульби любки виснаженим хворим при шлунково-кишкових захворюваннях, кашлі, хворобах зубів, а листя як зовнішнє при наривах. Бульби доцільно використовувати як обволікаючий засіб при отруєнні (при цьому уповільнюється всмоктування токсичних сполук). Настій трави вважався сечогінним, потогінним і гіпотензивним засобом. Насіння використовували при епілепсії [3:254].

Підсніжник звичайний, підсніжник білосніжний (*Galanthus nivalis*) — багаторічна цибулинна рослина [4]. Назва роду походить від грецьких слів, які в перекладі означають «молочноквітковий» (гала — «молоко» та антос — «квітка»), колір квіток цієї рослини схожий на колір молока. Підсніжник — символ надії. За однією старовинною легендою, коли перші люди були вигнані з раю, на землі йшов сніг і було холодно. Єва дуже змерзла. Щоб її утішити, надати надії на кращі часи, кілька сніжинок перетворилися в ніжні квіти підсніжника — провісника весни. Препарат галантаміну гідробромід, отриманий із цієї рослини, застосовують при захворюваннях нервової системи.

Пізньоцвіт осінній (*Colchicum autumnale* L.) — отруйна багаторічна рослина родини пізньоцвітових, відома також під народними назвами дікий шафран, зимовник, мороз, морозець. Вид занесений до Червоної книги України у статусі «Неоцінений» [4]. Лікарська, медоносна і декоративна культура. Латинська назва *colchicum* походить від давньогрецької назви сучасної Грузії — Колхіда, тому що на її теренах пізньоцвіти були досить поширені. Українська назва вказує на незвичний строк цвітіння представників роду, оскільки переважна більшість пізньоцвітів розквітають восени, коли інші рослини вже завершили свій розвиток. На пізній строк цвітіння натякають і народні назви «зимовик», «морозець», «мороз». Ще одна народна назва «дикий шафран» нагадує, що отруйний пізньоцвіт осінній зовнішньо дуже схожий на шафран посівний — корисну і безпечну рослину, що також квітне восени. Препарати пізньоцвіту осіннього мають знеболювальну дію, вживаються проти ревматизму, подагри, невралгії, катаракти, перикардиту, гастроентериту. Із рослини отримують препарати колхіцин, колхамін, які застосовують в онкології [3:347].

Безумовно, етимологія назв лікарських рослин досить цікава та недостатньо досліджена. Серед рослин, занесених до Червоної книги України, є незамінні для одержання ліків.

Список використаних джерел:

1. Види роду *Galanthus* L. (Amaryllidaceae) в Україні: монографія/ В. І. Мельник, С. Я. Діденко. К.: НБС НАН України, 2013. 152 с.
2. Горицвіт весняний (Адоніс). Книга Здоров'я. URL: <http://www.knigazdorovya.com/goritsvet-vesenni/> (дата звернення: 23.03.2024).
3. Лікарські рослини: енциклопедичний довідник / за ред. А. М. Гродзінського. Київ: Видавництво «Українська Енциклопедія» ім. М. П. Бажана, Український виробничо-комерційний центр «Олімп», 1992. 544 с.

4. Червона книга України. URL:<https://ecopolitic.com.ua/ua/news/roslini-chervonoi-knigi-ukraini-yaki-prichini-zniknennya-ta-yak-zahistiti/> (дата звернення: 20.02.2024).

Кузьменко Д.М.

## ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЛАТИНСЬКИХ АНАТОМІЧНИХ ТЕРМІНІВ ІЗ ЗНАЧЕННЯМ «КЛИНОПОДІБНИЙ»

Харківський національний медичний університет  
Науковий керівник: канд. філол. н., доц. Литовська О.В.

Опанування анатомічної термінології часто ускладнюється тим, що кілька різних (але близьких за значенням) термінів в одній мові мають єдиний відповідник в іншій.

Одним з прикладів є латинські прикметники «*cuneatus*», «*cuneiformis*», «*sphenoidalis*», кожен з яких українською перекладається «клиноподібний» [1]. Метою нашої роботи є аналіз вживання кожного із термінів, виявлення закономірностей функціонування в Міжнародній анатомічній номенклатурі.

Розгляд етимології термінів показав, що *cuneiformis*, є походить від лат. *cuneus* «клин» та лат. *forma* – «вид, форма»; *sphenoidalis*, є – від грец. *spheno-* «клин» та *-oid* «вид»; *cuneatus*, а, um – дієприкметник минулого часу від *cuneare* «робити клиноподібним» [3; 5; 6]. Використання термінів переважно обумовлене подібністю анатомічних утворень на клин.

37 українським термінам, які містять прикметник «клиноподібний» відповідає 17 лат. термінів з «*sphenoidalis*», 8 з «*cuneatus*», 12 з «*cuneiformis*». Окремо відзначимо 28 складних термінів, які містять елемент «клинно-»: «*spheno-*» 18, «*cune-*» 10.

Аналізуючи особливості будови термінів, відзначимо, що прикметник *sphenoidalis* не має префіксальних похідних. Від прикметника «*cuneatus*» похідні утворюються за допомогою грецьких префіксів *peri-* – «навколо, з усіх боків» (*nucleus pericuneatus medialis*) та *pre-* – «перед» (*nucleus precuneatus accessorius*). Найбільша кількість префіксальних похідних від *cuneiformis*, причому використовуються латинські префікси: *inter-* «між» (*ligamenta intercuneiformia plantaria, articulationes intercuneiformes*) та *sub-* «під» (*nucleus subcuneiformis*).

З метою визначити закономірності використання того чи іншого латинського прикметника ми розподілили терміни за належністю до певної системи органів. Так, 24 терміни – це кісткова система (*lingula sphenoidalis, pars cuneiformis vomeris*), 10 термінів – нервова система (*nucleus cuneatus accessorius, fibrae cuneatae, nucleus subcuneiformis*); 1 термін – дихальна система (*tuberculum cuneiforme*); 2 терміни – суглобова система (*ligamenta intercuneiformia dorsalia* та *ligamenta intercuneiformia interossea*) [1; 4].

Можна зробити висновки, що усі терміни з *sphenoidalis* належать до кісткової системи, усі терміни з *cuneatus* – до нервової.

У дихальній та суглобовій системах вживається лише *cuneiformis*. У нервовій – *cuneatus* (8) і *cuneiformis* (2). У кістковій – *sphenoidalis* (14) та *cuneiformis* (12).

Таким чином можна розмежувати «клиноподібний горбок» дихальної системи (*tuberculum cuneiforme*) та нервової системи (*tuberculum cuneatum*).

Найбільш проблемним виявляється розрізнення термінів, які містять прикметник *cuneiformis*, у кістковій і нервовій системах. Адже укр. «клиноподібна кістка» відповідає *os cuneiforme* (найменша і найкоротша клиноподібна кістка, одна з трьох кісток, яка бере участь у формуванні стопи) та *os sphenoidale* (кістка мозкового черепа, яка лежить на його основі, схожа на осу) [1; 4].

У нервовій системі маємо *nucleus cuneatus* (ядро в закритій частині довгастого мозку) та *nucleus cuneiformis* (група клітин, що лежить нижньолатерально від верхнього колікула) [3; 4; 5].

На підставі розгляду латинських прикметників зі значенням «клиноподібний» в *Terminologia anatomica* можемо зробити висновок, що дані прикметники є прикладом квазісинонімів – «синонімів з близькими, але не тотожними лексичними значеннями, що унеможлиблює їхню взаємозаміну без додаткових значеннєвих втрат» [2, с. 31].

Параметрами для розрізнення термінів є належність до конкретної системи органів *sphenoidalis* (кісткова), *cuneatus* (нервова), *cuneiformis* (дихальна та суглобова). Для розрізнення термінів кісткової й нервової системи з прикметником *cuneiformis* з термінами, що містять *sphenoidalis* чи *cuneatus*, доречний детальний аналіз кожного анатомічного утворення, адже немає чітких факторів розрізнення.

Список використаних джерел:

1. Анатомія людини: анатомічна термінологія. URL: <https://anatom.ua/nomina-anatomica/>
2. Загнітко Анатолій. Словник сучасної лінгвістики : поняття і терміни. Донецьк : ДонНУ, 2012. Т. 1. 402 с..
3. Cuneiform nucleus. E-anatomy: The Anatomy of Imaging URL: <https://www.imaaios.com/en/e-anatomy/anatomical-structure/cuneiform-nucleus-1553806208>.
4. FIPAT. *Terminologia Anatomica*. 2nd ed. FIPAT.library.dal.ca. Federative International Programme for Anatomical Terminology, 2019.
5. Merriam-Webster. URL: <https://www.merriam-webster.com/medical/nucleus%20cuneatus>.
6. Online etymology dictionary. URL: <https://www.etymonline.com/>.

Літвінова В.О.

## ЗАКЛАДАННЯ ОСНОВ МЕДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ. ВНЕСОК ГІППОКРАТА ТА ГАЛЕНА

Харківський національний медичний університет

Науковий керівник: Колісник М.І.

**Актуальність теми:** Гіппократ і Гален – два найвідоміші лікарі античності, які зробили значний внесок у розвиток медицини, включаючи

закладення основ медичної термінології. Їхні праці протягом століть використовувалися як основа для медичної освіти та практики.

**Мета дослідження:** Аналіз впливу Гіппократа та Галена на становлення та розвиток медичної науки.

**Результати дослідження:** Антична медицина пройшла кілька важливих етапів, які відіграли ключову роль у розвитку медичної науки. Вітчизняні та закордонні знавці історії медицини, а саме Л. Меньє, С.Верхатський, П.Заблудовський, Б.Д. Петрова займались вивченням характеристик медичної практики Гіппократа та Галена.

Грунтовні дослідження також представлені в працях Г. Глязера, як зазначає науковець, на початку свого розвитку, у VI-V століттях до н.е., медицина в Античному світі, була відома як догіппократівський період, ґрунтувалася на спостереженнях та віру в магічні сили. У цей період медицина була тісно пов'язана з релігією та містицизмом, і лікувальні практики включали в себе використання народних засобів, траволікування та магічні ритуали [3].

Протягом V-IV століть до н.е., що відомі як гіппократівський період, медицина пережила суттєвий розвиток завдяки працям Гіппократа та його послідовників. В цей період були розроблені методи діагностики, прогнозування та лікування хвороб, зокрема, акцент був зроблений на спостереженнях за пацієнтами та систематизації симптомів [3, с.41].

Як стверджує Л. Меньє, у III-I століттях до н.е. александрійський період приніс з собою розвиток анатомії завдяки дослідженням вчених, таких як Герофіл та Еразістрат. Вивчення структури людського тіла шляхом розтину стало ключовим аспектом медичних досліджень, а заснування Александрійської бібліотеки сприяло зберіганню та обміну медичними знаннями [3, с.56].

Як зазначає Г. Глязер, у римський період, який тривав від I століття до н.е. до V століття н.е., медицина досліджувалася та систематизувалася, зокрема завдяки працям Галена. Його твори узагальнили знання античної медицини, а розвиток хірургії, фармакології та військової медицини стали характерними рисами цього періоду [3, с.96].

Усі історики медицини сходяться на думці, що Гіппократ – батько медицини, відомий своєю величезною революційною роллю у розвитку медичної науки. Його ім'я стало синонімом для медичної мудрості та професійної етики, а його внесок в медицину назавжди вписався у книги історії. Гіппократ відзначався не лише як лікар, але й як вчений, філософ та основоположник систематизації медичних знань. Його праці не тільки змінили підходи до лікування та діагностики хвороб, але й відкрили шлях для формування професійної етики у медичній практиці [5].

Наприклад, теорія 4 рідин Гіппократа стверджує, що здоров'я людини залежить від балансу чотирьох основних рідин в організмі: крові (sanguis), слизу (phlegma), жовтої жовчі (chole) та чорної жовчі (melan chole) [5, с. 42].

Гіппократ вважав, що хвороби виникають через порушення балансу рідин. Для лікування він використовував методи, які могли вивести "зайву" рідину з організму, наприклад, кровопускання, блювоту або пронос [2, с. 45].

Гіппократ вніс значний внесок у розвиток медичної термінології. Він ввів у вжиток такі терміни, як "прогноз" [prognosis, is f], "діагноз" [diagnosis, is f], "астенія" [asthenia, ae f], "кахексія" [cachexia, ae f], "діарея" [diarrhoea, ae f], "лихоманка" [febris, is f], "кашель" [tussis, is f] та інші [2]. Ці терміни є досить поширеними в медицині й мають важливе значення для діагностики та лікування хвороб.

Гіппократ написав велику кількість наукових праць, наприклад, «про природу людини», «про епідемії», «про прогнози», в свою чергу Гален склав словник і коментарі до творів Гіппократа [6]. Він ввів чимало нових найменувань, уточнив значення старих, відродив деякі майже забуті або малозрозумілі для його сучасників гіппократівські позначення. Наприклад, як зазначається у навчальному посібнику «Інформація про Гіппократа та Галена в "Історія фармації"» під редакцією М. Л. Сятиня [6, с.52], Гален звів застосування слова *diaphragma* [diaphragma, atis n] до єдиного значення "грудочеревна перепона", закріпив за словом *ganglion*, що позначало пухлиноподібне утворення, також і анатомічне значення – "нервовий вузол". Галену вдалося зробити однозначним найменування *sternon* – грудина. Він уточнив формальну і змістовну сторони терміна *anastomosis*. Йому належить авторство найменувань *thalamus* – лат. *thalamus* – (зоровий горб мозку), *phleps azygos* – лат. *vena azygos* (непарна вена), *cremaster* – (м'яз, що піднімає яєчко), *registalticekinesis* – перистальтика тощо. Як зауважує історик медицини Л. Менсьє, Гален увів у вжиток такі терміни, як "артерія" [arteria, ae f], "вена" [vena, ae f], "нерв" [nervus, i m], "м'яз" [musculus, i m]. Понад 400 трактатів написав власне Гален, зокрема 200 – з медицини, з яких збереглося близько 100 трактатів, інші згоріли під час пожежі в Римі [4, с.165].

Гален зробив значний внесок у розвиток фармакології, досліджуючи властивості лікарських рослин і написавши трактат "Про складення ліків за місцями" [6]. Цей трактат став одним з найавторитетніших джерел з фармакології протягом століть. Велике значення має розроблена Галеном система класифікацій лікарських рослин за їхніми терапевтичними ефектами. Він поділив рослини на 4 категорії: гарячі, холодні, вологі, сухі [5, с.34].

Як зауважує В. Наттон, ця система класифікації використовувалась протягом століть і досі має певне значення. Він також дослідив інформацію про оптимальні дози та способи введення лікарських препаратів для досягнення максимального терапевтичного ефекту. Він описував різні способи введення, такі як пероральний, ректальний, зовнішній та інгаляційний. Гален також досліджував побічні ефекти лікарських препаратів. Він описував можливі негативні наслідки неправильного використання або передозування лікарських засобів [1, с. 37].

**Висновок:** Гіппократ і Гален відіграли ключову роль у закладанні основ медичної термінології. Їхні роботи не лише встановили стандарти для медичної мови, але й глибоко вплинули на розвиток медицини загалом.

Список використаних джерел:

1. Вівіан Наттон. Гален: Внесок у науку та медицину. 1979. 75 с.
2. Гіппократ. Етика і загальна медицина. К.: Абетка, 2019. 288с.

3. Гуго Глязер. Драматична медицина. К.: Молода гвардія, 1962. 208 с.
4. Л. Менье. Історія медицини. Л., 2022. 328 с.
5. Інформація про Гіппократа в "Історія медицини та фармації: навчальний посібник / А.А. Котвіцька, В.В. Горбаньов, Н.Б. Гавриш та ін. Х., 2016: С. 41–42 .
6. Інформація про Гіппократа та Галена в "Історія фармації: навчальний посібник / М. Л. Сятиня. Л., 2002. 52 с.

**Масленников Д.В.**

## **АНАЛІЗ ТЕРМІНІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ ХІРУРГІЧНИХ ІНТЕРВЕНЦІЙ НА СКЕЛЕТНО–М'ЯЗОВІЙ СИСТЕМІ**

Харківський національний медичний університет

Керівник: канд. філол. н., доц. Литовська О.В.

Кодування медичних інтервенцій в Україні відбувається за Australian Classification of Health Interventions, АСНІ [1]. Це довідник кодів, який має певну структуру за принципом анатомічного розташування систем та органів. Зазначається, що кодуються зазвичай не всі медичні процедури, а лише ті, які пов'язані з хірургічними втручаннями [6].

Наша робота присвячена термінам, які використовуються на позначення процедур на скелетно-м'язовій системі. Метою дослідження є розгляд походження термінів, аналіз співвідношення грецьких та латинських лексем, виявлення закономірностей у структурі термінів.

Нами було розглянуто 53 терміни-іменники з АСНІ, з них – 21 латинського походження, 21 – грецького, 1 - давньоанглійського, 10 – гібридів.

Термін давньоанглійського походження – дренавання (від староангл. *dreahnian* - висмоктувати поступово, у вигляді рідини; процідити) – метод у хірургії, що передбачає виведення з природних чи патологічних порожнин тіла людини різного вмісту.

Серед термінів грецького походження і термінів-гібридів найпродуктивнішими кінцевими терміноелементами є -ectomy (грецьк. вирізування) – 9, -tomy (грецьк. розріз) – 6, -plastica (грецьк. оперативне відновлення, пластична операція) – 5, -desis (грецьк. – зв'язування) – 3. Відзначимо, що ці ТЕ поєднуються як з грецькими коренями (scalenotomy, chondroplastica), так і з латинськими (sternotomy, capsulectomy).

Решта ТЕ зустрічаються у таких термінах: -lysis: epiphysiolysis - відокремлення епіфізу від основної частини кістки та tenolysis – звільнення сухожилля рубців і спайок з оточуючими тканинами, -centesis: arthrocentesis - використання шприца для збирання синовіальної рідини або введення ліків у суглобову капсулу; -scopia: arthroscopia – введення вузької трубки в суглоб; -clasia: osteoclasia – навмисний перелом кістки для виправлення деформації; -synthesis: osteosynthesis – хірургічне лікування переломів кісток, що полягає в репозиції та фіксації кісткових уламків механічними конструкціями та імплантатами.

Серед термінів грецького походження у 18 з 21 зазначені органи з якими пов'язана процедура, окрім *scalenotomia* (грецьк. *skalenos* – скелястість, нерівність) – хірургічний процес розрізання або видалення каменю або вапнякових відкладень з організму; *biopsia* (грецьк. *bios* - життя + *opsis* вид, бачення) – дослідження тканини, вилученої з живого тіла; *endoprosthesis* (грецьк. *endon* – всередині + *prosthesis* – додавання до) – хірургічна операція, при якій пошкоджений/зруйнований суглоб замінюється штучним. Термін *hemiarthroplastica* вказує не на весь орган, а лише половину (префікс *hemi-*).

Терміни-гібриди мають аналогічну до 2 групи структуру, а саме корінь латинського походження, що позначає орган, та кінцевий ТЕ, який вказує на процедуру (*laminectomy*, *fasciotomy*, *capsulectomy*). Терміни *sequestrectomy* та *flexoplastica* відрізняються тим, що не містять коренів на позначення анатомічних одиниць. *Sequestrectomy* (лат. *sequestrum* - омертвіла ділянка тканини) - видалення омертвілих ділянок тканини розташованих у гнійній порожнині (секвестральній коробці). *Flexoplastica* (лат. *flexibilis* - які можуть бути зігнуті) – це хірургічна процедура, спрямована на відновлення рухомості або розгинання суглобів, які стали обмеженими або зігнутими внаслідок травми, захворювання або іншого ураження. Також варто зазначити, що у терміні-гібриді *vertebroplastica* був використаний латинський корінь, який має грецький аналог *spondyl-*, але не був залучений для назви процедури.

У термінах латинського походження не зазначено орган, а вказується дія чи процес. Всі ці терміни мають закінчення *-tio* (укр. –ція). Кількість термінів латинського походження, які виникли від прикметників – 2 (*immobilisatio*; *stabilisatio*), дієслів – 6 (*fixatio*, *amputatio*), іменників, переважно віддієслівних, - 13 (*repositio*; *resectio*; *decompressio*).

Цікаво, що 14 із цих термінів утворено за допомогою латинських префіксів, з яких 5 – *re* (*revisio*: *re* - повторення, *visio* – бачення), 3 – *de* (*decompressio*: *de* - усунення, обмеження + *compressio* - з'єднання разом; *devascularisatio*: *de* - + *vasculum* - мала судина), 2 – *im* (*immobilisatio*: *im* – відсутність + *mobilis* – рухомий), 2 – *trans* (*transpositio*: *trans* - через що небудь + *positio* – позиція), *ex* (*exarticulatio*: *ex* - з + *articulatio* – суглоб), *am* (*amputatio*: *am* - навколо + *putare* – обрізати, підрівняти). Звернімо увагу на терміни латинського походження, які мають однаковий корінь, але змінюють своє значення через додавання префіксів: *fixatio* – *refixatio*; *compressio* – *decompressio*; *destructio* – *reconstructio*; *implantatio* – *transplantatio*.

Дослідження показало, що більшість термінів грецького походження містять посилення на конкретний орган чи процедуру, тоді як терміни латинського походження зазвичай вказують на дію чи процес.

Найпродуктивнішими способами словотворення є складання основ (29 термінів) та префіксація (16).

Варто зазначити, що українські варіанти термінів на позначення інтервенцій майже не відрізняються від латинських/англійських варіантів. Це означає, що при використанні терміну в іншій мові, людині, що знає цей термін, все одно буде зрозуміло про що йдеться.

Отже давні мови зберігають актуальність у сьогоденні й мають вплив на формування нових термінів. Для найкращого розуміння та орієнтації у процедурах недостатньо знати лише латинські або лише грецькі терміноелементи, бо співвідношення термінів грецького і латинського походження майже однакове, а також існують терміни-гібриди, які створенні за допомогою використання обох мов.

На підставі нашого аналізу класифікатора було виявлено частотні терміни та ТЕ, які не присутні у курсі латинської мови термінології. Тож, рекомендуємо додати до вивчення в курсі: репозиція, ревізія, стабілізація, тракція, компресія, scalen-, sequestr-.

Список використаних джерел:

1. Австралійський класифікатор медичних інтервенцій. Незалежне управління по контролю цінової політики медичних установ. Вид. 10. 2017. 750 с.

2. Ілюстрований Медичний словник Дорланда : в 2-х т. Т. 2. М – Z. Гол. ред. : П. Джуль, Б. Зіменковський. Українське видання з 29 американського видання. Львів : Наутілус, 2003. 1334 с.

3. Скрипниченко Д. Ф. Хірургія : підручник. — 4-е вид., випр. і доповн.. — Київ : Вища школа, 1992.

4. Словник медичних термінів. Медичний словник. URL: <http://medterms.com.ua/>

5. ТФ-г. Веб-платформа. URL: <https://tf-g.com.ua/>

6. Усе про коди МКХ-10-АМ та АКМІ. Health24 blog. URL: <https://blog.h24.ua/uk/kody-mkh-10-am-akmi/>

7. Фармацевтична енциклопедія НФаУ. URL: <https://www.pharmencyclopedia.com.ua/>

8. Online etymology dictionary. URL: <https://www.etymonline.com/>

**Матвєєва М.В.**

## **ЧИСЛІВНИКОВІ ПРЕФІКСИ У ФАРМАЦЕВТИЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ**

Тернопільський національний медичний університет  
імені І.Я.Горбачевського

Науковий керівник: канд. філол. наук, доц. Ворона І.І.

Фармацевтична наукова термінологія упродовж формування завжди синхронізувалася з розвитком самої фармації. Нові назви лікарських засобів, рослин вимагають нових термінів, які протягом багатьох століть і до сьогодні утворюються на базі латинсько-грецької лексики. В основі фармацевтичної термінології лежать латинські і грецькі словотворчі елементи, що необхідно обов'язково враховувати при вивченні латинської мови. У процесі утворення фармацевтичних термінів велику роль відіграють саме числівникові префікси грецького та латинського походження, які надають похідним словам нових значень або додаткових відтінків. Префіксальний спосіб термінотворення був і залишається і сьогодні продуктивним для латинської фармацевтичної

термінології. Аналіз та вивчення на заняттях латинської мови грецько-латинських числівникових префіксів сприятиме розумінню та кращому засвоєнню назв лікарських засобів та лікарських рослин. Ці знання необхідні також для подальшого вивчення медичної хімії, фармакології, фармакогнозії та ботаніки.

Латинські префікси	Грецькі префікси	Значення	Приклади
<b>un-</b> <b>(uni-)</b>	<b>mono-</b>	<i>одно-</i>	<b>uniflorus</b> , a, um – одноквітковий <b>Monomycinum</b> , i n – мономіцин <b>Sulfamonomethoxinum</b> , i n – сульфамометоксин <b>Monoprost</b> , i n – монопрост <b>Crataegus monogyna</b> – глід одностовпчиковий <b>Malaxis monophyllos</b> – малаксис однолистяний
	<b>proto-</b>	<i>перший-</i>	<b>Protophyton</b> , i n – протофіт, найпростіша рослина
<b>bi-</b>	<b>di-</b>	<i>дво-</i>	<b>Biseptolum</b> , i n – бісептол <b>Scilla bifolia</b> – проліски дволисті <b>Dibazolum</b> , i n – дибазол <b>Disulfiramum</b> , i n – дісульфірам <b>Beclomethasoni dipropionas</b> – беклометазону діпропіонат <b>Urtica dioica</b> – кропива дводомна
<b>tri-</b>	<b>tri-</b>	<i>три-</i>	<b>Menyanthes trifoliata</b> – бобівник трилисний <b>Viola tricolor</b> – фіалка триколірна <b>Trimecainum</b> , i n – тримекаїн <b>Trialginum</b> , i n – тріалгін <b>Acidum trichloraceticum</b> – кислота трихлороцтова <b>Amygdalus triloba</b> – мигдаль трилопатева
<b>quadr-</b>	<b>tetra-</b>	<i>чотири-</i>	<b>Hypericum quadrangulum</b> – звіробій чотирикутний <b>Oxycoccus quadripetalus</b> – журавлина чотирепелюсткова <b>Qudrocef</b> , i n – квадроцеф <b>Tetracyclinum</b> , i n – тетрациклін ( <i>містить 4 бензольні кільця</i> ) <b>Tetrasteronum</b> , i n – тетрастерон

<b>quinq- e-</b>	<b>penta-</b>	<i>п'яти-</i>	Leonūrus <b>quinguelobātus</b> – собача кропива п'ятилопатева <b>Pentalgīnum</b> , i n – пенталгін ( <i>містить 5 знеболювальних складників</i> ) <b>Pentaglobinum</b> , i n – пентаглобін Grataegus <b>pentagyna</b> – глід п'ятистовпчиковий
<b>sex- / sexi-</b>	<b>hex(a)-</b>	<i>шести-</i>	<b>sexangulāris</b> , e – шестикутний <b>Hexachloraethānum</b> , i n – гексахлоран <b>Benzohexonium</b> , i n – бензогексоній <b>Hexamethylentetraminum</b> , i n – гексаметилентетрамін <b>Panhexavitum</b> , i n – пангексавіт Filipendula <b>hexapetala</b> – гадючник шестипелюстковий
	<b>hepta-</b>	<i>семи-</i>	<b>Heptānum</b> , i n – гептан <b>Heptavitum</b> , i n – гептавіт
	<b>oct-</b>	<i>восьми-</i>	<b>Octadīnum</b> , i, n – октадин
<b>deci- / deca-</b>	<b>dec-</b>	<i>десяти-</i>	<b>decigramma</b> , ātis n – дециграм <b>Decamīnum</b> , i n – декамін <b>Decametoxinum</b> , i n – декаметоксин <b>Decamevitum</b> , i n – Декамевіт
<b>unde-</b>	<b>hende-</b>	<i>Одинад- цяти-</i>	<b>Undevitum</b> , i n – ундевіт <b>Hendevītum</b> , i n – гендевіт
<b>milli- (mille-)</b>		<i>тисячо-</i>	Achillea <b>millefolium</b> – деревій звичайний

Числівникові префікси – префікси, які отримані з числівників. Зазвичай такі префікси використовуються при утворенні нових термінів, щоб відобразити у слові поняття кількості. У фармацевтичній термінології латинські та грецькі числівникові префікси використовуються при утворенні назв хімічних сполук, лікарських засобів, ботанічних назв рослин [1: 232-234]. Отже, греко-латинські числівникові префікси широко використовуються у фармацевтичній термінології.

#### Список використаних джерел:

1. Латинська мова та основи фармацевтичної термінології: підручник/ Г. Б. Паласюк, Т. В. Саварин, І. І. Ворона, Н. О. Федчишин. Тернопіль: ТДМУ, 2021. 524 с.

Мисан Р.Р.

#### МЕТАФОРА В НАЗВАХ КІСТОК ЗАП'ЯСТКА

Харківський національний медичний університет

Науковий керівник: канд. філол. н., доц. Дерев'янченко Н.В.

Латинська мова посідає важливе місце в навчанні та професійній діяльності медичних працівників, адже саме знання та свідоме вживання

термінів є основою термінологічної компетентності лікаря. Метафоричні аспекти номінації в анатомічній термінології є об'єктом дослідження для багатьох науковців.

У даній розвідці ми проаналізували латинські назви кісток зап'ястка і визначили, яке місце посідає метафоричний компонент у їхній номінації.

За визначенням метафора з грецької перекладається як «перенесення» і означає розкриття сутності одного предмета чи явища через особливості іншого. Завдяки цьому методу студенти можуть краще та швидше запам'ятати матеріал, підвищуючи рівень оволодіння термінологією. За допомогою метафори людина пояснювала для себе явища природи та пізнавала світ. Більш детальне вивчення особливостей метафоричної номінації понять у медицині дозволить свідомо вживати терміни, а також простежити закономірності вживання метафори в галузі медицини.

Аналізуючи назви кісток зап'ястка, ми дійшли висновку, що латинські їхні назви містять метафоричний компонент, а основою його є подібність за зовнішньою ознакою та формою.

Сам термін «*carpus*» походить від грецького слова *καρπός*, яке має значення «повертати», що теж є прикладом метафори за функціональним призначенням. Розглянемо більш детально назви кісток зап'ястка.

Човноподібна кістка (*os scaphoideum*) бере свою назву від грецького *scapha* – човен, корито. Півмісяцева кістка (*os lunatum*) своїй назві завдячує характерній формі півмісяця, адже є глибоко увігнутою і нагадує півмісяць. Тригранна кістка (*os triquetrum*), ймовірно, отримала назву через свою пірамідальну форму. Трапецієподібна кістка (*os trapezoideum*) походить від грецького *trapezoeides*, у складі якого є суфікс, що має семантику подібності, буквально від *trapeza* (стіл). Тобто це чотиристороння фігура, яка має лише дві паралельні сторони. Головчаста кістка (*os capitatum*) є найбільшою із кісток зап'ястка і походить від *caput* – голова. Горохоподібна кістка (*os pisiforme*) – це кістка круглястої форми, назва якої бере свій початок від назв об'єктів рослинного світу (від лат. *pisum* – горох). Гачкувата кістка (*os hamatum*) має відросток у вигляді загнутого гачка (*hamulus*).

Отже, проаналізувавши латинські назви кісток зап'ястка, чітко простежуємо в них метафоричний компонент. Джерелом метафоризації служать явища природи, предмети побуту та об'єкти рослинного світу, за допомогою яких люди пізнавали світ і називали явища з різних галузей, зокрема, медицини, поняттями, які були для них відомі. Подальше вивчення витоків метафори в медичній термінології дозволить систематизувати особливості її вживання та простежити певні закономірності.

Список використаних джерел:

1. Бражук Ю. Б. Натуроморфна метафора в медичній термінології (на матеріалі латинськомовних анатомічних термінів): дис. ... канд. філол. наук : 10.02.14 - класичні мови. Окремі індоєвропейські мови. Київ, 2015. 330 с.

2. Харик О. В. Метафорична номінація в кардіологічній термінології (на матеріалі латинськомовних анатомічних термінів). *Проблеми класичної філології та неоелліністики*. STUDIA LINGUISTICA, 2017. Вип. 11. С.106–117.

**Намісник Я.В.**

## **ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ЛАТИНСЬКОЇ МЕДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ**

Тернопільський національний медичний університет  
імені І.Я. Горбачевського  
Науковий керівник: канд. пед. наук, доц. Коцюба Р.Б.

**Латина, як міжнародна мова науки.** Протягом майже двадцяти століть латина слугувала засобом комунікації для народів Європи та частини світу. Використовувалась як засіб спілкування та пізнання світу. Це здійснило неабиякий вплив на розвиток сучасної науки, та передані нам знання того часу. І до сьогодні латина залишається важливим засобом, а саме міжнародною мовою науки. Досі вона є єдиною професійною мовою не тільки для медиків чи фармацевтів, а й для людей інших професій. Латина є однією із класичних мов, їх характерні лаконічність та економичність виразу, що зробило її основним джерелом формування наукової термінології і в інших дисциплінах, оскільки терміни національного походження часто поступаються латинським у стислості позначення понять та у можливості творення похідних слів. Національні медичні мови, хоча і трансформувалися з часом проте не втратили свого основного змісту[2:11-14].

**Вплив античного періоду на формування медичної термінології.** Найдавнішими письмовими джерелами західної медицини є твори Гіппократа датовані 4-5 століттям до нашої ери. Вони охоплюють усі аспекти медицини того часу та містять численні медичні терміни. Це був початок саме грецької ери мови медицини, яка тривала навіть після римського завоювання, оскільки римляни, які не мали подібної медичної традиції, асимілювали грецьку медицину з її надбаннями та мовним оформленням. Більшість лікарів, які практикували в Римській імперії, були греками, а праці Галена Пергамського, починаючи з 2 століття нашої ери, протягом століть цінувалися так само високо, як праці Гіппократа. Грецька спадщина містить численні назви хвороб і симптомів, таких як hypertonia – гіпертонія (зниження тиску крові), podagra - подагра( капкан для ноги), diarrhoea - діарея ( сильний потік)[1:13-19]. Деякі грецькі терміни не мали відповідників у латинській мові того часу, тому вони транслітерувалися і переходили до загального медичного вжитку.

Національні медичні мови не обмежилися імпортом термінів, які вже зустрічаються в медичній латині. Вчені продовжували розробляти нові поняття, які потребували назви, і наші попередники з класичною школою винайшли безліч нових термінів, більшість із яких склалися з грецьких, а не з латинських коренів та терміноелементів, оскільки латинська мова не дозволяє такою ж мірою утворювати складні слова слова. Наприклад в англійській мові були скомпоновані такі терміни як nephrectomy (нефроктомія, видалення нирки),

ophthalmoscopy (офтальмоскопія або дослідження стану ока), і erythrocyte (еритроцит)(червона клітина). Використовуючи класичний латинський варіант ці терміни могли би бути дещо громіздкими та не такими лаконічними excisio renis, inspectio oculorum і cellula rubra[3:48-55].

**Латина - основа медичної лінгвістики.** На даний час не існує визнаної дисципліни під назвою “Медична лінгвістика”, але, можливо, цей напрям необхідно створити для глибокого вивчення і подальшої глобалізації науки загалом. Мова медицини пропонує захоплюючі виклики як історикам медицини, так і мовознавцям. Класичні вчені дуже детально проаналізували зміст і мову найдавніших медичних записів, але розвитку медичної термінології на дещо пізнішому етапі приділялося набагато менше уваги. У даний час розвитку таких наук як медицина, фармація, ботаніка, біологія, дедалі більше країн звертають увагу на використання інтернаціональних засобів комунікації, одним з яких є латинські терміни. В сучасних умовах відкритого світу, латинська мова могла би стати об’єднуючим інструментом усіх наук світу, даючи можливість впроваджувати покращення та інновації у свої національні знання та галузі досліджень[4:41-42].

Отже, беззаперечна важливість вивчення латинської мови, а особливо медичної термінології, відкриває можливості до створення нової міжгалузевої дисципліни, та створення всеохоплюючого підходу у багатомовному і мультикультурному середовищі.

Список використаних джерел:

1. Закалюжний М.М., Паласюк Г.Б. Латинська мова і основи медичної термінології. - Тернопіль: Укрмедкнига, 2004. С. 13–19.
2. Світлична Є.І., Толоч І. О. Латинська мова. Підручник. К.: Центр учбової літератури, 2011. С.11–14.
3. Joseph V. Pike The Classical Journal, Vol. 14, No. 1 (Oct., 1918), pp. 48-55 <https://www.jstor.org/stable/3288192?seq=1>
4. Katarzyna Jóskowska, Zenon Grabarczyk Department of Applied Linguistics, Nicolaus Copernicus University, Collegium Medicum in Bydgoszcz, Poland, Folia Medica Copernicana 2013; P. 41–52.

**Недбай Є.В.,  
Пузич Д.С.**

## **ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРЕФІКСІВ ГРЕЦЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ «HYPER» ТА «HYPO» В КЛІНІЧНИХ ТЕРМІНАХ**

Харківський національний медичний університет

Науковий керівник: Колісник М.І.

**Актуальність.** Префікси «hyper» та «hypo» дуже широко використовуються в клінічній термінології досвідченими лікарями для опису станів, що мають у собі контекст надмірного або недостатнього значенням певного показника по відношенню до людини та її організму, тобто для визначення різних ступенів відхилення від норми. Розуміння та правильне обґрунтування значення цих префіксів у медичній термінології є важливою

складовою для вірного пояснення медичних термінів та діагностики різних захворювань.

**Об'єктом** наукової роботи є префікси «hyper» і «hypo» та різноманітні терміни у будові яких наявні досліджувані складові.

**Метою** нашого дослідження є вивчення особливостей використання різних за значенням префіксів «hyper» та «hypo» у клінічній термінології та дізнатися чи мають вони ще інші значення.

**Основний зміст.** Префікс hyper- походить від грецького слова «ὕπερ» (hyper), яке в свою чергу походить від протоіндоєвропейського кореня «ureg» що означає «над, вище норми, перевищення чогось». Префікс hypo- походить від грецького слова «ὕπο» (hypo), ПЄ «uro», що має значення «під, нижче норми, недостатньо».[1]

Як зазначає П. Содомора у своїй науковій розвідці «Греко-латинські префікси та їх відображення в українській філософській та медичній термінології», префікс **hypo-** має декілька значень, використовується для позначення локалізації та порушення/розладу/зниження функції. У свою чергу префікс **hyper-**, у термінотворенні використовується для позначення найвищого ступеня виявлення кількісної ознаки, що зазначена основою [4, с.120].

Префікси «**hyper-**» та «**hypo-**» широко використовують в медицині, біології, хімії, анатомії. В анатомо-гістологічних термінах ці префікси мають значення локалізації (над-, під-), але в клінічних термінах префікси hyper-, hypo- отримують інше значення, що вказує на підвищення/зниження функції. Наприклад, hyperthyreosis - підвищення секреції гормонів щитоподібної залози та hypothyreosis - зниження секреції гормонів щитоподібної залози.[2]

Методом суцільної вибірки було обрано та проаналізовано 35 термінів, котрі розділені на 4 групи:

До найбільшої групи відносяться клінічні терміни, що вказують на антонімічні значення, наприклад: *hyperplasia* - *hypoplasia*; *hyperglycaemia* - *hypoglycaemia*; *hyperthermia* - *hypothermia*.

1. Терміни із префіксом «hyper-», що вказують на «підвищення/ вище норми»

*hyperacusis* (гіперакузія) – підвищена чутливість до звуку; *hypercarbia* (гіперкапія) – підвищений рівень вуглекислого газу в крові; *hyperemesis* (гіперемезис) – надмірне блювання; *hypertrophia* (гіпертрофія) / *hyperplasia* (гіперплазія) – надмірний розвиток тканин або органів; *hypermetropia* (гіперметропія) – далекозорість; *hypercholesterinemia* (гіперхолестеринемія) – підвищений рівень холестерину в крові; *hyperglycaemia*, (гіперглікемія) – надмірний рівень цукру в крові; *hyperthermia* (гіпертермія) – підвищена температура тіла [2].

2. Терміни із префіксом «hypo-», що вказують на «зниження функції / нижче норми»

*hypothermia* (гіпотермія) - переохолодження; *hypogalactia* (гіпогалактія) – знижена кількість виділення молока; *hypoglycaemia* (гіпоглікемія) – зменшення кількості цукру (глюкози) в крові; *hypotrophia* (гіпотрофія) – занадто мале або недостатнє живлення; *hyposecretio* (гіпосекреція) – недостатнє виділення

шлункового соку; *hypothyreosis* (гіпотериоз) – знижена активність щитоподібної залози; *hypotrophia* (гіпотрофія) – недостатнє живлення; *hypotonia* (гіпотонія) – знижений тонус м'язів; *hypophosphataemia* (гіпофосфатемія) – знижений рівень неорганічних фосфатів у сироватці крові; *hyposthenia* (гіпостенія) – слабкість (букв. зниження сили); *hypomnesia* (гіпомнезія) – ослаблення пам'яті; *hypoxia* (гіпоксія) – недостатнє насичення киснем тканин та органів; *hypocalcaemia* (гіпокальціємія) – знижений рівень кальцію в крові [3].

3. Терміни із префіксами «hyper-» та «hypo-», що вказують на локалізацію:

*hyperphoria* (гіперфорія) – патологічний стан при якому око відхиляється ввєрх від зорової осі; *hypodermaticus* – підшкірний [1]; *hypoonulidum* (гіпоконулід) – горбок дистальної частини коронки нижніх корінних зубів людини; *hypoonus* (гіпоконус) – горбок на дистально-піднебінній поверхні верхніх корінних зубів людини; *hypomochlion* (гіпомохліон) – точка на передлежачій частині плода, якою він фіксується в періоді вигнання та навколо якої передлежна частина здійснює обертання, прорізуючись через вульву; *hypogastrium* – підчерев'я, під шлунком; *hypoglossus* – під'язиковий; *hypophysis* – гіпофіз (залоза внутрішньої секреції в головному мозку); *hypopharynx* – гортаноглотка, *hypopyon* (гіпопіон) – скупчення гною в передній/нижній камері ока; *hypophoria* (гіпофорія) – патологічний стан при якому око відхиляється вниз від зорової осі [3].

4. Найменша група клінічних термінів до складу яких входять префікс «hyper-», але вони не мають звичного значення

*hyperparasitismus* (гіперпаразитизм) – проживання паразитичного організму у господаря, який сам є паразитом, наприклад, паразитичні грибки *Sphaerites* в цитоплазмі паразитичних амеб. Окрім медичних термінів є ще приклад з художньої літератури: *hyperbole* (гіпербола) – перебільшення в контексті літературного твору, але як ми могли помітити, значення префікса гіпер залишилось основним, тобто «вище норми».

**Висновок.** За результатами нашої наукової розвідки, можна зробити висновок, що використання префіксів «hyper-» та «hypo-» в клінічній термінології є важливим та актуальним для правильного розуміння медичних термінів. Ці терміноелементи, у більшості випадків, входять до складу антонімічних, протилежних за значенням термінів, але є такі, котрі не мають основного значення компонентів «hyper-» та «hypo-», що може стати актуальною темою для подальшої наукової роботи.

Список використаних джерел:

1. Etymonline. URL <https://www.etymonline.com/> (дата звернення 25.02.2024)
2. Класифікатор хвороб та споріднених проблем охорони здоров'я, НК 025:2021, Київ.Міністерство охорони здоров'я України, 2021 рік. URL: <https://www.dec.gov.ua/wp-content/uploads/2021/11/naczionalnyj-klassyfikator-nk-025.pdf>
3. Покровський В. І. Енциклопедичний словник медичних термінів. К.: Медицина, 2005. С. 3–1500

4. Содомора П. Греко-латинські префікси та їх відображення в українській філософській та медичній термінології / Павло Содомора, Володимир Мартин // Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології», 2011. № 709.С.116–120.URL: <https://science.lpnu.ua/uk/terminologiya/vsi-vypusky/visnyk-no-709-2011/greko-latynski-prefiksi-ta-yih-vidobrazhennya-v> (дата звернення 28.02.2024)

Нікуліна Н. Р.,  
Нікуліна А.Р.

## ВІД ПЕРШОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ДО СУЧАСНОГО УЯВЛЕННЯ: ЕТИМОЛОГІЯ НАЗВ ПСИХІЧНИХ РОЗЛАДІВ

Тернопільський національний медичний університет  
імені І.Я. Горбачевського

Науковий керівник: канд. філол. наук, доц. Саварин Т.В.

**Актуальність.** Латинська медична термінологія прийнята на міжнародному рівні та зрозуміла медичним працівникам всього світу, її застосування сприяє лаконічному опису клінічних випадків та збереженню наукового стилю. Згідно з даними ВООЗ у світовій популяції депресією страждають понад 264 млн., біполярним розладом – 45 млн., деменцією – 50 млн, шизофренією – 25 млн. людей. Вивчення психіатрії є актуальним для лікарів усіх спеціальностей, оскільки кожен з них буде мати справу з хворою людиною, яка характеризується певними індивідуальними особливостями. У період війни в Україні значно збільшилась кількість діагностованих ПТСР, тривожних розладів тощо.

**Мета дослідження:** дослідити етимологію назв психічних розладів; порівняти перше уявлення науковців та вчених, які описували психічні розлади, та сучасний погляд на ці захворювання.

**Методи та матеріали:** методом аналізу опрацьовано наукову літературу, розміщену в електронно-пошукових системах Medscape, PubMed, літературу з номенклатурою та походженням назв захворювань, класифікацію психічних захворювань DSM-5 та МКХ-11, а також результати опитування за допомогою гугл-форми.

**Результат дослідження.** Психічні хвороби відомі з часу існування людства. У так званий донауковий період історії медицини було примітивно-теологічне розуміння аномальної поведінки хворих. Тому так історично склалося, що вчені різних епох здебільшого утворювали назви психічних розладів з огляду на перші уявлення про захворювання. На цьому етапі розвитку медицини певні терміни, введені в наукову термінологію, можуть значно відрізнятися від сучасних уявлень або лише частково відображати суть захворювань. Це пов'язано з недостатнім вивченням у ті часи і підвищенням обізнаності медичної спільноти у сьогоденні. Тим не менше, більшість назв захворювань укорінилися і використовуються дотепер.

У 1911 році швейцарський психіатр Е. Блейлер увів термін «шизофренія» (від грец. «шизо» (σχίζω) - «розщеплювати», «розколювати» та «френ» (φρήν) -

«розум, мислення, думка»). Отже, у часи Блейлера вважалось, що проблема шизофренії полягає в розщепленні розуму. Зараз світова спільнота психіатрів схилиється до думки, що це поліморфний розлад, що характеризується розщепленням мислення та емоційних реакцій. Термін «депресія» походить з латинської мови «deprimo» - «тиснути», «придушити». Отже, згідно з етимологією – це відчуття пригнічення, тиску, гніту. Відповідно до сучасного визначення – це психічний розлад, що характеризується депресивною тріадою: зниженням настрою, втратою здатності переживати радість - ангедогонією, порушеннями мислення у вигляді негативних суджень, песимістичного погляду на події, руховою загальмованістю.

Згідно з даними в Україні на деменцію страждають 63 тисячі людей. Назва захворювання “деменція” походить від лат. “dementia” — безумство. Сьогодні ж досліджено, що деменція — це загальний термін для набору симптомів, спричинених пошкодженням нервових клітин мозку, що включають не лише сплутану свідомість, а й втрату пам’яті, втрату мови та зміни в поведінці.

Термін “параноя” від дав.-гр. *παράνοια* означає «божевілля, безумство», що лише частково описує це захворювання. Науковці вивчили, що це хронічний психічний розлад, синдром, який характеризується виникненням логічно збудованої системи поведінки, заснованої на стійких ідеях переслідування, ревнощів тощо, що опановують свідомість зі збереженням в іншому логічності мислення. Сучасне розуміння проблеми є значно глибшим та вивченим, аніж раніше. Нами було проведено опитування, яке пройшли 35 студентів-медиків першого курсу ТНМУ, з них - 17,1% хлопців, 82,9% - дівчат. Встановлено, що 68,6% студентів вважають, що вивчення латинської мови є необхідним та важливим, 14,3% вважають, що цей предмет не потрібно вивчати, 8,6% опитуваних не розуміють навіщо їм латина та 8,6% не визначились з відповіддю. 25,7% оцінило у 5 балів необхідність вивчення латинської мови саме для них; 88,6% відзначають, що отримані знання полегшують розуміння назв симптомів та захворювань; 57,1% студентів вважають, що знання етимології назв медичної наукової термінології є надзвичайно важливими.

**Висновок.** Сьогодні багато відомо про генетику, патоморфологію і молекулярну біологію психічних захворювань хвороби. Розуміння етимології назв, детальніше поглиблення знань у історії вивчення захворювань та розуміння їхньої суті є важливим аспектом саморозвитку кожного майбутнього лікаря. Адекватне застосування латинських термінів у звітах про медичні випадки є важливою передумовою ефективного обміну своїми клінічними висновками з колегами-дослідниками з усього світу. Тому дуже важливо звернути увагу студентів на латинські терміни та вирази, які найчастіше вживаються в описах медичних випадків.

Список використаних джерел:

1. Гавенко В. Л., Бітенський В. С., Абрамов В. А. та ін. Психіатрія і наркологія. Київ, 2015. 3-5 с., 367 с., 391 с.
2. <https://www.pharmencyclopedia.com.ua/article/51/shizofreniya>
3. <https://www.pharmencyclopedia.com.ua/article/561/slaboumstvo>

4. <https://amnu.gov.ua/depresiya-znachennya-terminu-statystyka-symptomy/>
5. <https://moz.gov.ua/article/health/depresija-serjoznishe-nizh-mi-zvikli-dumati>

**Онiпко А.Д.**

## **УЖИВАННЯ ЛАТИНСЬКО-ГРЕЦЬКИХ ДУБЛЕТІВ ІМЕННИКІВ СЕРЕДНЬОГО РОДУ ІІІ ВІДМІНИ В РІЗНИХ ГАЛУЗЯХ МЕДИЦИНИ ТА СУСПІЛЬСТВА**

Кременчуцький медичний фаховий коледж імені В. І. Литвиненка  
Наукові керівники: викл.-методист Гіндіна М. С., викл.-методист  
Крикунова Н. М.

У сучасних мовознавчих дослідженнях, зокрема в галузі медичної термінології, особлива увага приділяється словам, які мають латинське та грецьке походження та широко використовуються в різних сферах, зокрема в медицині та суспільстві.

Метою нашого дослідження є системний аналіз та вивчення латинсько-грецьких дублетів іменників середнього роду ІІІ відміни в різних галузях медицини та суспільства. Робота спрямована на виявлення та розуміння значущості цих дублетів для конструювання та розшифрування термінів у медичному та загальному вжитку.

Так латинському іменнику *abdomen*, і *n* відповідає *lapara* грецького походження, що означають «живіт, черев». Для діагностики використовують термін абдоміналгія або абдомінальний біль (*abdominalgia*). Лапароскопія (*laparascopia*), яка проводиться з використанням лапароскопу (*laparascopium*), на відміну від лапаротомії (*laparotomia*), є малоінвазивним операційним втручанням. Лапароцентез (*laparocentesis*), або абдомінальна пункція, - слово грецького походження, утворене за участю *kentesis* (проколювання) [1:16].

Термін «*animal*» (тварина) латинського походження та *zoo* (тварина) грецького походження, вживаються в психіатрії, епідеміології та у побуті. Анімаліст – художник, який малює тварин. «Зооноз (*zoonosis*)» - це узагальнена назва природно-осередкових інфекцій, тобто інфекційних хвороб, які зазвичай поширені в тварин, але здатні іноді передаватися від тварин до людей. Термін «зоофілія (*zoophilia*)» дослівно перекладається, як «любов до тварин». У наш час використовується для опису сексуального потягу до тварин. Зоофобія (*zoophobia*) – це тип специфічної фобії, яка характеризується стійким і надмірним страхом перед тваринами. Відоме з дитинства слово зоопарк, що утворилося за участю «*particus*» – обгороджене місце. Дослівно означає «огорожа для тварин». Від грецького слова «*zoo*» виникло багато галузей наук, які пов'язані з тваринами: зоопсихологія, зоометрія, зоопалеонтологія, зоопатологія, зоохімія, зоогеографія, зоогігієна та інші. У кожному місті є зоомагазини, зоомеркети.

В акушерській практиці вживається клінічний термін «кефалогематома (*cephalohaematoma*)» - це скупчення крові між кістками черепа та зовнішньою оболонкою мозку в новонароджених. Має грецьке походження, а саме *kerhal* – голова, який відповідає латинському іменнику *caput*, *itis n*, *haematoma* – кров'яна пухлина, скупчення крові. Термін «автокефалія» (статус самокерованої помісної

церкви в рамках Вселенської православної церкви) з грецьким терміноелементом «auto» (сам) вказує на те, що церква має свою власну «голову» або керівництво.

Соматологія (somatologia), тобто «наука про тіло», має грецьке походження, від слів soma – тіло, що відповідає латинському іменнику corpus, oris n, та logia – наука, вчення. Соматропін (somatotropinum) (соматотропний гормон) виробляється аденогіпофізом (передньою долею гіпофізу: aden - залоза, hypophysis, is f – гіпофіз) [1:17].

Поняття «стетоскоп (stethoscopium)» походить від грецьких слів «stethos», що означає «груди», і «skoreo», що означає «дивлюсь», або «розглядаю». Отже, буквально означає «прилад для слухання грудей». Цей медичний інструмент використовується для прослуховування звуків, що генеруються у внутрішніх органах тіла, зокрема в легенях, серці та кишківнику. Винахід стетоскопа приписують французькому лікарю Рене Лаеннеку, який у 1816 році розробив перший стетоскоп, що складався з дерев'яної трубки і використовувався для прослуховування серця та легенів пацієнтів. Уперше дослідив та описав термін «пекторілоквія», який походить від латинських слів rectus – груди та loquitor – говорити, Рене Лаеннек, французький лікар, у своїй книзі «De l'auscultation mediate». Пекторілоквія є аускультативним феноменом, який виникає, коли звуки голосу пацієнта чітко чути через грудну стінку.

Розповсюджений термін «хронологія» використовується в різних галузях знань, включаючи історію, археологію, астрономію, генеалогію, геологію, палеонтологію, лінгвістику та інші. Походить від грецьких слів: «chromos» – час, що відповідає латинському «tempus, oris n, та logos – знання», тобто дослівно означає «знання про час». Дозволяє систематизувати події за часовою шкалою, встановлювати послідовність і довговічність явищ та процесів. У більш загальному сенсі, «хронологія» може використовуватися для опису послідовності подій або фактів у конкретному порядку, щоб датувати чи розташовувати їх у просторі часу. Термін «хронотерапія» (chronotherapia) в перекладі означає «лікування за допомогою часу». Хронофармакологія (chronopharmacologia) - науковий напрямок, складова частина фармакології, а також хронобіології і хрономедицини, що вивчають коливальні процеси в організмі та їхній вплив на стан здоров'я, залежність дії ліків від чинника часу, стану біоритмічних процесів тощо [2]. Поняття «хронічний» може застосовуватися в більш загальних контекстах поза медициною для опису станів, які тривають протягом деякого часу, або для позначення чогось постійного або стійкого. Наприклад, хронічний стрес або хронічні фінансові проблеми.

Отже, латинсько-грецькі дублети іменників III відміни середнього роду вживаються не лише в сучасній професійній лексиці медичної або інших галузей науки, а й доволі часто в суспільстві для позначення всім звичних та важливих феноменів чи процесів.

Список використаних джерел:

1. Скрипник Ю. С. Латинська мова та медична термінологія: практикум для самопідготовки студентів I курсу медичних факультетів до II туру Всеукраїнської студентської олімпіади з дисципліни «Латинська мова та медична термінологія» Запоріжжя: [ЗДМУ], 2020. 81 с.

2. Фармацевтична енциклопедія / НАН України, НАМН України, НФаУ;  
ред. рада: В. П. Черних (голова), І. М. Перцев ; ред.-упоряд.: С. В. Андрущенко,  
С. А. Нежуріна, Д. В. Литкін. 3-тє вид., допов. Київ: МОРІОН, 2016. 1952 с.

**Пащук С.М.**

## **РОЗВИТОК І СТАНОВЛЕННЯ МЕДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ ВІД АНТИЧНОСТІ ДО СЬОГОДЕННЯ**

Тернопільський національний медичний університет  
імені І.Я. Горбачевського  
Науковий керівник: канд. пед. н., доц. Коцюба Р.Б.

Розвиток наук і технологій потребує введення нових термінів для опису предметів і явищ у кожній галузі науки. Термінологія, яка вивчає терміни, важлива для наукового прогресу, оскільки вона створює систему термінів для зручного спілкування. Таким чином, термінологія є важливою складовою мовного апарату будь-якої науки[2].

Медична термінологія вважається однією з найдавніших і вона розвивалася на основі власної мовної системи, утримуючи всі ті знання, які на той час накопичила світова цивілізація. Багато основних термінів української медичної лексики сягають своїми коріннями ще до праслов'янської епохи і відображають життєві реалії та потреби людини. Перші медичні терміни для позначення частин тіла, хвороб і їх лікування з'явилися в усній народній мові, в легендах, усній народній творчості та у фольклорі того часу. Деякі назви хвороб, ймовірно, мають своє коріння ще в дохристиянські часи[3].

Початкові засади медичної термінології визначив давньогрецький вчений Гіппократ у своїй праці "Corpus Hippocraticum". З цієї збірки багато термінів, які використовуються у медичній термінології по всьому світу, включаючи українську, були узяті, наприклад: амбліопія, карцинома, герпес, парез і так далі[3].

Важливо зазначити, що міфологічні терміни або міфологізми увійшли в медичну термінологію не стільки з античних часів, скільки з епохи Відродження, коли культувалися античні традиції. У цей період велике значення приділялося античній медицині. Наприклад, термін "Ахіллове сухожилля" (Tendo Achillis) пов'язаний з ім'ям героя Троянської війни Ахілла, сина Спартанського царя Пелея і богині водоймища Фетіди. Також варто згадати термін "Ахіллесова п'ята", який вказує на вразливе місце. Згідно з міфом, ще в молодості мати занурила його у води річки Стікс. Після цього тіло Ахілла стало невразимим, за винятком однієї п'ятки, яку утримувала мати[3].

У анатомічній термінології зустрічається термін "membrana arachnoidea" - що означає "павутиноподібна оболонка". Ця назва відображає легенду про Арахну, дівчину, яка майстерно ткала прекрасні килими, але, через свою гордість, була перетворена богинею Афіною на павука[1].

У клінічній термінології також часто зустрічаються міфологічні назви. Наприклад, "Caput Medusae" - "голова Медузи", що описує розширення

підшкірних вен навколо пупка. Цей термін виник внаслідок інспірації від міфологічного чудовиська Горгони-Медузи, яке малювали зміями замість волосся. Ще один приклад - "Cornu Ammonis" - "ріг Аммона", походить від імені древньоєгипетського божества Амона Ра, яке часто зображувалося з баранячими рогами[4].

В період після отримання незалежності Україною у 1991 році відбувся значний розвиток національної медичної термінології, що відзначився антирусифікацією. Протягом цього часу було видано численні словники української медичної термінології, відновлені традиції українського створення термінів та розроблені нові методи лексикографічного оброблення медичних термінів[4].

Після аналізу літературних джерел можна зробити висновок, що українська медична термінологія має численні національні корені, такі як "вислуховування" (аускультация), "жовтяниця" (жовтуха), "пронос" (діарея), "горло" (глотка), "цукриця" (діабет), "молочастий" (емульсійний), "пошесть" (епідемія), "червонокрівець" (еритроцит), "вічко матки" (зів матки) і багато інших. Однак кількість запозичених термінів української медичної термінології переважає кількість національних. Такі запозичення включають "дантист" (англ.), "бандаж" (франц.), "блокада" (англ.), "шприц" (нім.), "клапан" (нім.) та "скарлатина" (італ.). Це явище має позитивний аспект, оскільки допомагає замінити складні терміни однослівними, забезпечуючи при цьому їх однозначність. Такий підхід також сприяє участі у процесі формування загальної міжнародної медичної термінології[3].

Отже, можна зазначити, що сфера застосування національних медичних термінів постійно розширюється, а ця тенденція спостерігається у позитивному світлі, оскільки сприяє наближенню українських термінотворчих процесів до загальноєвропейських стандартів. Привернення уваги науковців до цієї сфери сприяє збагаченню та розвитку української медичної термінології в цілому.

Список використаних джерел:

1. Дерев'янченко Н. В., Литовська О. В. Латинська мова та медична термінологія: навчальний посібник (для студентів вищих мед. навч. закладів) / Н. В. Дерев'янченко, О. В. Литовська. Харків : ХНМУ, 2017. 172 с.
2. Куліченко А.К. Латинська мова та медична термінологія. Ч.ІІ : Клінічна термінологія : практикум для студ.-іноз. гром. І курсу мед. ф-тів / авт.-уклад. А.К. Куліченко, Ю.С. Скрипник, І.О. Хітрова. 2-ге вид., доопрац. і доповн. Запоріжжя : ЗДМУ, 2018. 81 с.
3. Навчук Г. В., Ткач А. В. Українська медична термінологія на сучасному етапі: проблеми впорядкування. Буковинський медичний вісник: український науково-практичний журнал. Чернівці : БДМУ, 2010. Т.14,№4 (56). - С.163-166.
4. Стаховська Н. Термін як елемент системи мовного вираження спеціальних понять. Українська термінологія і сучасність. К.: видавництво КНЕУ, 2001. Вип. IV. С. 277–280.

## ТЕРМІНИ СМИСЛОВОГО РЯДУ «АНЕСТЕЗІЯ»

Харківський національний медичний університет  
Науковий керівник: канд. філол. н., доц. Литовська О.В.

Правильне застосування та розуміння термінології в анестезіології є важливим для забезпечення безпеки та ефективності лікування пацієнтові, саме тому ця тема є актуальною.

Наразі анестезіологія під час проведення оперативних втручань передбачає анальгезію (виключення больової чутливості), міорелаксацію (розслаблення м'язів), нейровегетативну блокаду (стан, що спрямований на запобігання надмірним нейроендокринним реакціям операційних факторів, наприклад, біль, крововтрата, спазм судин, зниження температури тіла та інші), підтримання кровообігу, газообміну, а також регуляцію процесів обміну. [2:2640]

Термін *anaesthesia* позначає стан втрати чутливості. Також сучасна анестезія передбачає й управління основними функціями організму. Походження терміна давньогрецьке, префікс *an-* - «не, без» та з *aesthesia* «відчувати, сприймати».

Термін *analgesia* має грецьке походження та складається з негативної частки «*an-*» та слова «*algos*», що означає «біль».

*Myorelaxatio* поєднує давньогрецький корінь *my-* «м'яз» та латинське *relaxatio* - розслабляти від «*relaxare*» (*re-* «назад» та *laxare* – «послабити»). [3]

Термін «блокада» походить з французької мови. Складається з *block* – «заважати, перешкоджати» та закінчення *-ade*, яке бере походження від латинського «*-atus*», що позначає особу або групу осіб, які беруть участь у певній дії. [3]

Способи анестезії поділяються на загальні та місцеві або регіональні.

Методи загальної анестезії викликають гальмування центральної нервової системи, яке супроводжується відсутністю свідомості, втратою чутливості, м'язового тону і деяких видів рефлексів. Місцеве або регіональне знеболення позначає втрату больових відчуттів без втрати свідомості.

До методів загальної анестезії належать: наркоз, седація, а також акупунктурна, сугестивна, електроанестезія без втрати притомності.

Наркоз передбачає стан анальгезії. Походить слово від грецького *narkosis* - «оніміння, зацепеніння». [3] Седація є станом пацієнта, який порівнюється з неглибоким сном, і досягається застосовуючи меншу дозу препаратів, які використовують для наркозу. Слово «седація» має латинське походження від *sedatio* - «заспокоєння». Акупунктура передбачає усунення спазмів у м'язах, поліпшення кровообігу, посилення реакцій імунної системи, зменшення збуджувального стану, використовуючи вколювання голки. Термін «акупунктура» має походження від латинських слів *acus*, що перекладається як «голка» та *punctura* - «укол». Сугестивна анестезія - вид знеболення, у якому стан змінюється завдяки психологічному впливу на людину, використовуючи не препарати, а гіпноз. Сугестія походить від латинського *suggero* - «навчаю, навіюю». У той час слово «гіпноз» з давньогрецької *υπνος* перекладається як

«сон». [3] При електроанестезії стан відсутності чутливості досягається дією електричного струму на головний мозок.

До методів регіональної анестезії відносяться: місцева, провідникова, нейроаксіальна, комбінована. Сенс місцевої анестезії полягає в блокуванні больових імпульсів у ділянці оперативного втручання, яке може здійснюватися на різних рівнях, починаючи з нервових рецепторів та закінчуючи сегментами спинного мозку. При методі провідникового знеболення місцевий анестетик вводять до нервового стовбура. При нейроаксіальній анестезії місцевий анестетик вводять в субарахноїдальний простір.

Комбінована анестезія - це такий метод, що поєднує в собі декілька видів місцевої анестезії для того, щоб забезпечити найефективніше знеболення при проведенні процедур. [1:9]

Мозок пацієнта під час наркозу знаходиться в несвідомому стані, його активність пригнічена майже абсолютно, тому такий стан схожий на кому. Термін «кома» походить від грецького кома «глибокий сон». Різниця в тому, що при анестезії кома викликана медичними препаратами, тому людина приходить до тями протягом декількох хвилин або годин, а при справжній комі відновлення відбувається протягом тривалого часу.

Отже, в ході аналізу можна побачити, що більша частина термінів має грецьке походження. Греко-латинські корені активно використовуються при створенні нових термінів у медицині, у тому числі і в анестезіології. Знаючи терміноелементи, можна розуміти сенс багатьох слів.

Слова, що стосуються анестезіології, можна виділити в окрему групу при вивченні термінології, бо це дуже важлива наука і знання термінів допомагає краще розуміти процеси, пов'язані з анестезією та контролем болю, що є важливими аспектами медичної практики.

Список використаних джерел:

1. Суслов В. В., Налапко Ю. І. Класифікація анестезій // Український журнал екстремальної медицини імені Г. О. Можаяєва. 2012. Т. 13. № 3. С. 6–12.
2. Brown E., Lydic R., Schiff N. General Anesthesia, Sleep, and Coma // New England Journal of Medicine. 2010. Vol. 363 (27). P. 2638–2650.
3. Online Etymology Dictionary. URL: <https://www.etymonline.com/>

**Сапоненко К.В.**

## **РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ КОНЦЕПТУ «КОЛІР» У ЛАТИНСЬКІЙ БОТАНІЧНІЙ НОМЕНКЛАТУРІ**

Полтавський державний медичний університет  
Науковий керівник: к.пед.н., доц. Беляєва О. М.

Одним із центральних понять сучасних когнітивних досліджень є поняття «концепт», що, з одного боку, науковці розглядають як ментальну одиницю та елемент свідомості, що виступає *sui generis* «*pons Varolii*» між реальним світом і мовою, а з іншого, транслює культурну інформацію.

Такий підхід зумовлює розуміння концептів як своєрідних культурних пластів, що функціонують між людиною та середовищем. Концепти наявні у

свідомості людини у вигляді «пучків» понять, знань, асоціацій, переживань etc. (Полюжин, 2015).

У цьому контексті, на наш погляд, заслуговує на увагу дослідження репрезентація концепту «колір» у латинській ботанічній номенклатурі. Наш інтерес до кольороназв зумовлений тим, що колір – одна з екзистенційних ознак об'єктів матеріального світу, що сприймається як усвідомлене зорове сприйняття, тому в процесі пізнавальної діяльності людина з давніх-давен «присвоювала» певний колір або його відтінки як різноманітним об'єктам, так і застосовувала кольори для уточнення, деталізації характеристик цих об'єктів.

**Мета роботи:** дослідити репрезентацію концепту «колір» у латинських видових назвах лікарських рослин.

**Матеріали та методи:** матеріалом дослідження слугували латинські видові назви лікарських рослин. У дослідженні використано такі методи, як аналіз, синтез, класифікація, типологізація, узагальнення.

**Результати дослідження:** методом суцільної вибірки з «Етимологічного словника латинських ботанічних назв лікарських рослин» (Світлична, Толок, 2003) було обрано і проаналізовано 50 латинських ботанічних назв лікарських рослин із кольоровим видовим. Уточнення лексичного значення досліджуваних концептів здійснювалося за допомогою словника Й. Дворецького (Дворецкий, 1976).

У процесі дослідження було виокремлено вісім груп ботанічних назв лікарських рослин, у видових назвах яких зафіксовано концепт «колір». Перша, найчисельніша, група утворена концептом «червоний», *id est*, йдеться про червоний колір і його відтінки – усього 10 назв, з яких 3 назви – «*ruber, bra, brum*» («чистий» червоний), 2 – «*purpureus, a, um*» (пурпурний, багряний, яскраво-червоний, червоний із бузковим відтінком), 2 – «*sanguineus, a, um*» (букв. – «кривавий», яскраво-червоний), 1 – «*ferrugineus, a, um*» (букв. – «іржавий», червоно-бурий), 1 – «*fulvus, a, um*» (червоно-жовтий, рудий, темно-жовтий), 1 – «*purpurescens, entis*» (який багряніє).

Другу групу утворено латинськими назвами рослин із концептом «*albus, a, um*» (білий) – 10 одиниць.

Третя група представлена латинськими ботанічними назвами рослин, в яких відображено концепт «*niger, gra, grum*» (чорний) – 10 одиниць.

Концепт «сірий» (7 одиниць) – формує 4 групи, в якій представлені 2 концепти «*caesius, a, um*» (сизий, блідо-сірий, блакитний із зеленкуватим відтінком), 2 концепти – «*canescens, ntis*» (який стає сріблясто-білим, сіруватим), 1 концепт – «*cinereus, a, um*» (сірий, попелястий), 1 концепт – «*argenteus, a, um*» (сріблястий), 1 – «*cineriaefolium*» (цінерієлистий, тобто, листя якого має сірий колір).

П'ята група (7 одиниць) утворена концептом «жовтий» і близьким до нього «золотий, золотавий». У цій групі репрезентація кольорів у видових назвах відбулася таким чином: 5 назв містять концепт «*flavus, a, um*» (жовтий), 2 – «*aureus, a, um*» (золотий).

Шоста група: 3 назви із концептом «*roseus, a, um*» (рожевий).

Сьома група: 2 назви із концептом «*viridis, e*» (зелений).

Восьма група: 1 назва із концептом «coeruleus, a, um» (блакитний).

**Висновки:** здійснений аналіз засвідчив, що концепт «колір» достатньо широко представлений у латинських видових назвах лікарських рослин. Очікувано, що найбільше в досліджуваному термінологічному прошарку представлені концепти «червоний», «чорний» і «білий», адже вже первісні народи ототожнювали кольори з найбільш важливими для них стихіями та речовинами: вогнем, водою, землею, молоком, кров'ю, яким відповідали концепти на позначення «червоний», «білий» і «чорний», які впродовж тривалого періоду відігравали основну роль у процесах називництва (Веретільник, Мисник, Капітан, Мамонов, Манзюра, 2020). На сучасному етапі концепт «колір» вирізняється високою інформативністю щодо кольору листя та квітів, слугує для конкретизації та увиразнення родової назви, забезпечує реалізацію контекстуальних та асоціативних зв'язків.

Список використаних джерел:

1. Дворецкий И. Х. Латинско-русский словарь. [2-е изд., перераб. и доп.]. М, 1976. 596 с.

2. Основи теорії кольору. Навчально-методичний посібник для здобувачів освітнього ступеня бакалавра спеціальності 186 “Видавництво та поліграфія” усіх форм навчання / [упоряд. Т.І. Веретільник, Л.Д. Мисник, Капітан Р.Б., Мамонов Ю.П., Манзюра О.В.] ; М-во освіти і науки України, Черкас. держ. технол. ун-т. Черкаси : ЧДТУ, 2020.130 с.

3. Полюжин М. Поняття, концепт та його структура. Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія : Філологічні науки. Мовознавство. Луцьк, 2015. № 4. С. 212–22.

4. Светличная Е.И. Этимологический словарь латинских ботанических названий лекарственных растений: учеб. пособ. для студ. высш. учеб. завед. / Е. И. Светличная, И. А. Толок. Харьков : Издательство НФаУ "Золотые страницы", 2003. 288 с.

**Скакунов М.О.,  
Ха Тхань Куинь**

## **ЛАТИНСЬКІ ВИСЛОВИ В ГАСЛАХ ТА НА ГЕРБАХ МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ**

Харківський національний медичний університет

Науковий керівник: канд. філол. н., доц. Литовська О. В.

Часто можна почути таку фразу: «Латинська мова - мертва мова, на ній говорять лише медики». Але це не так, вона продовжує жити та пульсувати у цьому сучасному світі. Ми її зустрічаємо в соціальних мережах, бачимо у людей на тілі у вигляді татуювань, а також у геральдиці університетів: на гербах і у вигляді девізів. Нерідко це вислови відомих вчених та філософів давнього світу, іноді – новолатинські фрази, які найчіткіше і найвлучніше описують діяльність вищого навчального закладу. Такі вікові традиції прослідковуються і в українських університетах. Наше дослідження присвячене аналізу латинських написів на гербах і девізах українських медичних закладів вищої освіти.

*Актуальність:* Вивчення латинських виразів в університетських гаслах та емблемах може відображати не лише культурні аспекти, але й історичний розвиток освітнього та академічного середовища. Сьогодні у світі зростає інтерес до давніх традицій і символів. Дослідження латинських виразів в університетських девізах та гербах відображає цю тенденцію і може сприяти її збереженню та розвитку.

*Мета:* проаналізувати представленість латинських виразів у гербах та девізах медичних університетах України. Провести порівняння з закордонними університетами. Зрозуміти, який сенс цих гербів та девізів сьогодні і чи залишається латина актуальною, чи це вже пережитки минулого.

З 19 вищих навчальних закладів України 5 університетів не мають латинських геральдичних елементів: Кримський державний медичний університет імені С. І. Георгієвського, Одеський національний медичний університет, Запорізький державний медико-фармацевтичний університет, Житомирський медичний інститут, Вінницький національний медичний університет ім М.І. Пирогова. Цікаво, що Івано-Франківський національний медичний університет не має латинської атрибутики, але студентське самоврядування цього університету вирішили на своїй емблемі розмістити вислів «*Arte et humanitate, labore et scientia*» «Мистецтво і любов до людини, праця і знання».

Три медичні університети мають окремо латинські девізи та латинські написи на гербах, а саме: Донецький національний медичний університет імені М. Горького – «*Vive vive alma mater*» «Живе живе альма матір» (напис на гербі) та «*Propter vitam alienam vivere*» «Жити ради чужого життя» (девіз), Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського – «*Omniū artium medicina nobilissima*» «Медицина – найбагородніша серед мистецтв» (напис на гербі) та «*Cogitare et bonum facere*» «Мислити і творити добро» (девіз) та Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького – «*Universitatis medicinalis leopoliensis sigillum*» – «Печатка Львівського медичного університету» (напис на гербі) та «*Aliis inserviēdo ipse consumor*» «Палаючи для інших, спалюєш себе» (девіз).

Девізи, які не мають відображення на гербі, мають Військово-медична академія – «*Ars et scientia humanitas et virtus*» «Мистецтво і наука» та Буковинський державний медичний університет – «*Salus populi – suprema lex*» «Здоров'я нації – найвищий закон».

Решта 7 університетів мають на свої гербах латинські вислови, які можуть слугувати девізами. Харківський національний медичний університет – «*Valetudo est bonum optimum*» «Здоров'я – найвище благо». Дніпровський державний медичний університет – «*Semper in motu*» «Завжди в русі». Київський медичний університет – «*Noli nocere*» «Не нашкодь». Луганський державний медичний університет – «*Medicina fructosior ars nulla*» «Немає мистецтва більш плідного, ніж медицина». Національний фармацевтичний університет – «*Sapere aude*» «Наважтеся бути мудрим». Полтавський державний медичний університет – «*Ne discere cessa*» «Не переставайте вчитися». Національний медичний

університет імені О.О.Богомольця – «Honor, misericordia, gloria» «Честь, милосердя, слава».

Отже, ця традиція в українських вищих медичних навчальних закладах вкоренилася і стала невід'ємною складовою їхнього іміджу.

Латинські вислови є не лише частиною бренду традиційних європейських університетів, історія яких почалася у часи домінування латинської мови, але й характерною рисою навчальних закладів на Американському континенті, в Азії та Африці. Більшість висловів, які зустрічаються на гербах та символіці університетів, присвячені науці та освіті. Приклади: Університет Південної Африки (Африка) – «Pro gentibus sapientia» «Навчання на службі людству». Брюссельський вільний університет (Бельгія) – «Scientia vincere tenebras» «Перемагання темряви наукою». Університет Мессі (Нова Зеландія) – «Floreat scientia» «Нехай знання процвітають».

Значна частина університетів обирає вислови, пов'язані з істинністю та правдою, як символи їхньої місії та цінностей. Приклади: Колумбійський національний університет – «Inter aulas academiæ quære verum» «Серед залів академії шукайте істину». Університет Йонсе (Південна Корея) – «Cognoscetis veritatem et veritas liberabit vos» «Ви познаєте істину та істина зробить вас вільними». Гарвардський університет (Америка) – «Veritas» «Істина».

*Висновок:* Можна стверджувати, що латинська мова є доволі поширеною і актуальною в українській академічній медичній спільноті. Університетів, які використовують латину у своїй айдентиці в тому чи іншому вигляді, нараховується 14, що є приблизно 74%. Як показало дослідження, геральдична латина поширена в університетах всього світу, навіть в Азії та Африці. Україна підхопила цю світову моду і також є в тренді латини.

Тож латина – вічна і потрібна завжди, без неї життя не таке яскраве. В цих висловах існує великий і глибокий сенс – ти задумуєшся над життям, мотивуєшся в роботі, розумієш всю серйозність вибраної спеціальності. Латина ніколи не стане пережитком минулого, вона була, є і буде актуальною і в нашій країні, і у всьому світі.

**Стиранка М.О.**

## **РОЛЬ ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ У РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ НАУКИ ТА КУЛЬТУРИ**

Тернопільський національний медичний університет  
імені І.Я. Горбачевського

Науковий керівник: канд. пед. н., доц. Коцюба Р.Б.

Як мова міжнародної наукової термінології латина не втратила свого значення і сьогодні. Володіння нею не лише допомагає у вивченні спеціальних медичних дисциплін, підвищує культуру медичного фахівця, але й полегшує спілкування між представниками медичних дисциплін різних країн. Окрім цього, цілий ряд інших дисциплін, таких як хімія, математика, фізика, дотепер використовує її як матеріал для утворення нових термінів. Але найбільше користуються латинською мовою медицина та фармакологія.

Назви захворювань, їхніх симптомів, анатомічна номенклатура, тощо – це все слова латинського і грецького походження[2:4]. Місце латинської мови у професійному середовищі незмінне. Воно як було чільним, так і залишається. Як казали мудреці: "In via est in medicina via sine lingua Latina".

(Непрохідним є шлях у медицині без латинської мови).

Розповідаючи про роль латинської мови, ми повинні пам'ятати, що ще задовго до 21 століття вона перестала бути розмовною мовою в Європі.

Після падіння Риму в 476 році вона втратила статус загальнодержавної мови. Взаємодіючи з мовами тих народів, що проживали на території Римської імперії, вона дала початок таким мовам як італійська, португальська, французька [1:8].

Таки правда що уже нема людей-носіїв латини, а в школах її перестали вивчати. Проте лікарні, медичні університети та наукові заклади інших спрямувань залишаються тим місцем, де латина продовжує бути невід'ємною складовою освітнього та робочого процесу.

Вона ще віддавна вивчалася у вищих навчальних закладах на території України. Наприклад в Острозькій академії (заснованій в 1576 році) окрім 7 вільних наук (граматика, риторика, діалектика, арифметика, геометрія, музика, астрономія), викладалися також 5 мов, серед яких і латинська[4]. Однак її застосування не обмежувалося наукою. Немало латиномовних творів містить літературно-публіцистична спадщина тих, без чийх імен сьогодні важко уявити давню українську літературу: Герасим і Мелетій Смотрицькі, Лаврентій Зизаній, Памво Беринда та інші [3].

Оскільки частина Українських земель (Галичина, Волинь, частина Правобережжя) багато століть перебувала під католицькою Польщею, на цих територіях активно діяли єзуїтські колегії. Ось деякі з них: Ярославська (1575—1773; нині місто в Польщі; тут учився свого часу Богдан Хмельницький), Львівська (1608—1773), Луцька (1608—1773), Острозька (1626/27—1773), Барська (1646–66, 1749–73), Фастівська (1625; 1647–48 переведена до Києва)[5]. Випускники цих установ досконало володіли латинською мовою, що й не дивно адже ця дисципліна була однією з основних та затребуваних.

Підсумовуючи, можна сказати що латинська мова – мова унікальна. Не маючи носіїв, вона активно використовується в науці та техніці, продовжує бути джерелом утворення нових термінів.

Список використаних джерел:

1. Латинська мова та медична термінологія : підручник / Г.Б. Паласюк, Т.В. Саварин, Н.О. Федчишин. Тернопіль : ТНМУ, 2021. 548 с.
2. Шевченко Є.М. Латинська мова і основи медичної термінології: Навч. посібник. 3-тє вид., -К.: Тандем, 2001. 176 с.
3. [https://uk.wikipedia.org/wiki/Латинська\\_література\\_в\\_Україні](https://uk.wikipedia.org/wiki/Латинська_література_в_Україні)
4. [Історія Острозької академії — Вікіпедія \(wikipedia.org\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Історія_Острозької_академії)
5. [Єзуїтські школи — Вікіпедія \(wikipedia.org\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Єзуїтські_школи)

Таран О.С.

## ПОРІВНЯННЯ АНАТОМІЧНИХ ТА КЛІНІЧНИХ КАРДІОЛОГІЧНИХ ТЕРМІНІВ У ФРАНЦУЗЬКІЙ, ІСПАНСЬКІЙ ТА НОРВЕЗЬКІЙ МОВАХ

Харківський національний медичний університет

Науковий керівник: канд. філол. н., доц. Литовська О.В.

За даними статистики смертей в Україні за 2021 рік від серцево-судинних захворювань загинуло 430013 людей, що склало 60,2% від усіх смертей за рік. Кардіологія посідає важливе місце в медицині. Анатомічні та клінічні терміни у різних мовах інколи відрізняються від латинських термінів, які вивчаються студентами-медиками. Лікар повинен знати не лише національну назву кожного терміну, а й латинську.

Наша робота присвячена порівнянню кардіологічних термінів у французькій, іспанській та норвезькій мовах з латиною. Вибір обумовлений бажанням прослідкувати термінологічні тенденції у мовах романської (латина, іспанська, французька) та германської(норвезька) груп індо-європейської родини.

Об'єктом аналізу даної роботи є анатомічні та клінічні терміни, які використовуються в кардіології. Предмет дослідження – етимологічні та структурні особливості цих назв в французькій, іспанській та норвезькій мовах.

Метою дослідження є порівняння анатомічних та клінічних кардіологічних термінів вказаних мовах з латинськими термінами.

Перейдемо до розгляду анатомічних термінів. Серце (Cor, cordis n): фр. Cœur, ісп. – Corazón, норв. – Hjerte. Фр. та ісп. терміни походять від латинського слова. Норв. термін Hjerte має старонорв. походження – Hjarta, від протогерм. Hertô. Деякі вчені вважають, що воно може мати зв'язок з праіндоєвропейським словом k̑ér, яке теж має значення серце. Клапан (Valvula, valvulae f): фр. Valve, ісп. – Válvula, норв. – Klaff. У фр. та ісп. мовах термін має спільне походження від латинської мови. Норв. термін Klaff походить від середньонімецького Klar з протозахіднонімецького Klarrōn «вдарити, ляскати, видати гучний звук». Передсердя (Atrium, atrii n): фр. – Atrium, ісп. – Aurícula, норв. – Atrium. У фр. та норв. мовах терміни походять з латини. Ісп. термін відрізняється від свого лат. аналога, проте має теж лат. походження від auricula – «вушна раковина». Це обумовлене тим, що форма передсердь нагадує форму вушної раковини. Аорта (Aorta, aortae f): фр. – Aorte, ісп. – Aorta, норв. – Aorta. У всіх мовах терміни походять від лат. терміна. Лат. vena, venae f та arteria, arteriae f майже не зазнали змін: фр. – Veine, Artère; ісп. – Vena, Arteria; норв. – Vene, Arterie. Міокард (Myocardium, myocardii n) збігається в розглянутих мовах: фр. – Myocarde, ісп. – Miocardio, норв. – Myokard. Аналогічно ендокард (Endocardium, endocardii n): фр. – Endocarde, ісп. – Endocardio, норв. – Endokardium.

Перейдемо до розгляду клінічних термінів: Термін з грецьких складових pericarditis не зазнає суттєвих змін: фр. – Péricardite, ісп. – Pericarditis, норв. – Perikarditt. Майже повністю співпадають національні аналоги angina pectoris: фр. – Angine de poitrine, ісп. – Angina de pecho, норв. – Angina pectoris.

Більші трансформації спостерігаємо у термінах словосполученнях. Інфаркт міокарда (*Infarctus myocardii*). Фр. та ісп. наслідують латину: фр. *Infarctus du myocarde*; ісп. – *Infarto de miocardio*. Норвежський термін *Hjerteinfarkt* складається з двох частин – *Hjerte* (серце) та *Infarkt* (інфаркт). Тобто до кореня протогерм. походження приєднується назва патології лат. походження. Схожа схема із терміном *rhythmus cordis*: фр.термін - *Rythme cardiaque* та ісп. - *Ritmo cardíaco* мають аналогічну до лат. будову. У норв. мові – це складний термін *Hjerterytme*, де калька лат. *rhythmus* приєднується до *Hjerte*.

Однак у норв. не завжди використовується терміноелемент лат. походження. Так, для перекладу *insufficiencia cordis* використовується *Hjertesvikt* з норв. *svikt* невизначеної етимології. Фр. та ісп. терміни наближені до лат.: фр. – *insuffisance cardiaque*; ісп. - *Insuficiencia cardíaca*. Подібне із *Hypertrophia ventriculi*: фр. – *Hypertrophie ventriculaire*; ісп. – *Hipertrofia ventricular*. Норв. *Ventrikkelforstørrelse*: поєднує *ventrikkel* лат. походження та герм. походження *forstørrelse* від префікса *for-* та *større* – порівняльний ступінь від *stor* (великий). Цікавою є структура норв. терміна, що відповідає *thrombosis venosa profunda*? *Dyp venetrombose*. Він утворений складним терміном лат. походження *venetrombose* та давньоскандинавське *dyp*. Фр. та ісп. терміни наслідують латинську будову: фр. - *Thrombose veineuse profonde*, ісп. - *Trombosis venosa profunda*.

Але і у романських мовах можуть відбуватися зміни порівняно з лат. джерелом. У фібриляції передсердь (*Fibrillatio atriorum*): фр. - *Fibrillation auriculaire*, ісп. - *Fibrilación auricular* – звертає увагу прикметник, що утворюється не від *atrium*, а від *auricula*. Норв. – *Atrieflimmer* складається з лат. походження *Atrie* та німецького *Flimmer* (з середньовісньонімецьк.).

Новітні кардіологічні терміни, що походять з англ., інтерпретуються по-різному. Так, коронарне шунтування (*Bypass coronariae*) в ісп. - *Bypass coronario* та норв. - *Koronar bypass-operasjon* зберігають англ. елемент *bypass* (букв. об'їзд, обхідний хлях; англ. преф. *by* та лат. походження *passus*). Фр. термін - *Pontage coronarien* походить від середньовісн. лат. *Pontaticum* (*pons* – міст та суфікс – *aticum*, що вказує на результат дії).

Дані здійсненого аналізу дозволяють нам зробити такі висновки, що більше відмінностей в клінічних термінах ніж в анатомічних. У деяких проаналізованих нами термінах зустрічається лексичний характер змін, а в деяких морфологічний. У норвезькій мові часто зустрічається замість багатослівного терміна – одне складне слово з терміноелементів лат. чи грецьк. походження. Норвезька найбільш відрізняється в більшості тому, що це інша мовна сім'я, проте знання латинських слів допоможе зрозуміти норв. на письмі. При перекладі новітніх англ. термінів можливі інші тенденції, які потребують подальшого розгляду. Знання латини допомагає орієнтуватися у іноземних медичних термінах.

Список використаних джерел

1. Іспанська - Етимологічний ілюстрований інтерактивний Словник. Етимологічний інтерактивний ілюстрований. URL: <https://korneslov.info/lingvo/es/> (дата звернення: 28.03.2024).

2. Смертність в Україні – опендатабот. Опендатабот. URL: <https://opendatabot.ua/open/death-statistics> (дата звернення: 26.03.2024).

3. Walde. Lateinisches Etymologisches Woerterbuch. 3e Auflage, bearb. bei J.V. Hoffmann. Heidelberg, 1938.

4. Etymonline - online etymology dictionary. Etymonline - Online Etymology Dictionary. URL: <http://www.etymonline.com> (date of access: 29.03.2024).

Теленчук Д.Є.

## **РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ ВИКЛАДАННЯ ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ ТА МЕДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ІНТЕРЕСУ СТУДЕНТІВ ТА ПОКРАЩЕННЯ ЇХ РЕЗУЛЬТАТІВ**

Тернопільський національний медичний університет

імені І.Я. Горбачевського

Науковий керівник: канд. пед. наук, доц. Коцюба Р. Б.

**Lingua Latina** - це не лише стародавня мова, але й надзвичайно важливий інструмент у світі медичної науки. Інноваційні методи викладання можуть підвищити інтерес студентів до вивчення латинської мови та медичної термінології, а також покращити їхні результати. Це актуальне питання, оскільки медична термінологія є неподільною частиною професійної підготовки лікарів.

**Використання технологій у навчанні.** Щоб охопити інтерес студентів та полегшити їх навчання, важливо враховувати сучасні технології. Дослідження І. Світової підтверджує, що мобільні додатки, симуляції та цифрові освітні ігри сприяють покращенню розуміння латинської та медичної термінології. Ці інструменти не лише викликають інтерес, але й дозволяють студентам здобувати знання ефективнішими методами. Один із ключових аспектів – це використання новітніх технологій у навчанні. Застосування таких видів навчання надасть можливість залучити увагу студентів[4]. Як відомо, "In via progressionis, technologiae sunt amicae magistra" – на шляху до прогресу технології – найкращі вчителі.

**Інтерактивність та групові обговорення.** У праці В. Новака досліджено, що впровадження інтерактивних занять та дискусій у вивченні латинської мови сприяє ефективнішому засвоєнню медичної термінології. За допомогою дискусійних платформ та інтерактивних уроків, студенти активніше залучаються до процесу навчання, а їхнє розуміння медичних термінів стає глибшим та стійкішим[2]. "Qui bene Latinae loquitur, docet" – той, хто добре володіє латинською, вчить. Важливо не лише володіти мовою, а й навчати студентів цьому.

**Герменевтика у навчанні.** Дослідження Г. Терези підкреслює важливість використання герменевтичного підходу у вивченні латинської медичної термінології. Засвоєння не тільки звучання, але й сутності медичних термінів стає доступнішим завдяки ретельному аналізу та інтерпретації їх значень, що забезпечує глибоке розуміння інформації[6]. "Medicus est qui bene interpretatur" – лікар той, хто добре інтерпретує.

## **Вивчення медичної латинської мови через літературні твори.**

Дослідження О. Іванова свідчить про те, що літературні твори можуть слугувати засобом збагачення лексичного запасу студентів та допомагати в їхньому засвоєнні медичної термінології. Використання віршів, оповідань чи літературних фрагментів дозволяє створити контекст, у якому медичні терміни стають доступнішими та зрозумілішими[1]. У праці Н. Петренко досліджено, що вивчення медичної латинської мови через літературні шедеври може зробити навчання цікавішим та заохотити студентів до активнішої участі у процесі. За допомогою текстів, які розкривають історії хвороб та лікування, студенти можуть легше асоціювати медичні терміни із життєвими ситуаціями[3]. Згідно дослідження М. Сидорова літературні твори дозволяють студентам зануритися в культурний контекст латинської мови та медичних термінів. Розгляд творів, написаних лікарями чи присвячених медичним темам, надає можливість розуміти не лише лінгвістичний аспект, але й відчувати соціокультурний вимір використання мови[5].

Отже, використання цих інноваційних методів викладання латинської мови та медичної термінології сприяє формуванню компетентних та мотивованих медичних фахівців, готових до викликів сучасної медичної практики.

### **Список використаних джерел:**

1. Іванов О. Вплив використання літературних творів на формування медичної лексики у студентів медичних університетів. Літературознавство та медицина, 16(3), 2023. – С. 89-105.
2. Новак В. Використання технологій у викладанні латинської мови в медичних вузах. Інноваційна освіта, 8(1), 2019. – С. 76-89.
3. Петренко Н. Роль літературних творів у підвищенні мотивації студентів медичних факультетів до вивчення латинської мови. Психологія та освіта, 10(2), 2021. – С. 34-48.
4. Світова І. Роль латинської мови у формуванні медичної грамотності студентів: сучасний погляд. Медична освіта. – №2 – Тернопіль : Укрмедкнига. - 2020. – С. 45-60.
5. Сидоров М. Аналіз культурного контексту медичних термінів через літературні твори. Культурологія та медицина, 14(4), 2022. – С. 120-138.
6. Тереза Г. Розвиток ефективних педагогічних стратегій для вивчення латинської термінології в медичних коледжах. Науковий вісник медичної освіти, 17(2), 2021. – С. 88-105.

**Токарчук Д.Є.,  
Гавришків Ю.А.**

**МІФОЛОГІЧНА СКЛАДОВА АСТРОНІМІВ**  
Харківський національний медичний університет  
Науковий керівник: Колісник М.І.

**Актуальність.** Міфологічні елементи в астрономії відображають культурну спадщину і давні вірування різних народів. Вивчення цих зв'язків

допомагає збагатити розуміння історії та культури. Велика кількість термінів у сфері астрономії має безпосереднє відношення до міфології, за основу астроніми мають назви греко-римських міфів та легенд. Розуміння цього контексту полегшує засвоєння термінології для студентів та дослідників.

**Об'єкт дослідження:** Назви небесних тіл та явищ, які мають міфологічне походження.

**Предметом дослідження** є астроніми.

**Мета** полягає в дослідженні міфологічної складової астронімів.

Значна кількість вітчизняних науковців розглядали питання номінації зірок, сузір'їв, планет та космічних явищ. Так, у працях Ю. Карпенко, Н. Федорович, Т. Качановської, І. Процик, А. Плечко, Л. Прокопович досліджується походження астронімічних назв.

Джерелами наукового дослідження слугували астронімічні календарі [1], етнолінгвістичні словники та назви зоряного неба [2]. Було виявлено елементи греко-римських міфів та легенд у назвах зірок та сузір'їв.

До першої групи астронімів входять назви, що походять від імен міфічних істот. Наприклад: сузір'я «Оріон» – назване на честь грецького міфічного мисливця Оріона, походить від грецького (*orion/Orion*). Сузір'я «Цефей» (Кефей) – отримало назву на честь міфічного ефіопського царя Кефея та походить від латинського слова – *Cepheus* та грецького *Kepheus*.

Наступна група назв походить від назви тварин. Велика Ведмедиця / Мала Ведмедиця походять від латинського *Ursa major* та *Ursa minor* відповідно. Назва зірки «Сіріус» походить від латинської *Sirius* – букв. «Собача зірка» [6]. Сузір'я «Скорпіон» – отримало свою назву від павукоподібної тварини – скорпіона, що походить він латинського – *Scorpio*. Як зазначає Ю. Карпенко, це сузір'я було відоме ще стародавнім єгиптянам, назва давніша за легенду, яка й виникла для того, щоб пов'язати два сузір'я. Цей астронім – метафора, і отримав він її за схожість сузір'я із будовою скорпіона. [2. с.88]. Сузір'я «Пегас» – походить від грецького слова – *pēgē (Pēgasos)*, що в давньогрецькій міфології означає – чарівний та крилатий кінь. «Телець» – сузір'я, що бере свою назву від латинського слова *taurus*, що в свою чергу має прото-індоевропейський корінь \**tau-ro*, що в перекладі означає – «бик» або ж «тур» [6].

Найменування, що взяли свій початок від імен давньогрецьких богинь.

Наприклад: сузір'я «Андромеда» – назва означає «пам'ять про чоловіка» та походить від грецького *andros* – чоловік + *medesthai* – пам'ятати [6]. Давньогрецьке походження назви пов'язане з іменем героїні міфу. Сузір'я «Діва» – має латинське походження від слова – *virgo* (незаймана, діва). Діва є одним з найбільших сузір'їв і розташоване на південному небосхилі. У грецькій міфології вона асоціюється з Деметрою, богинею землі і врожаю.

Назви сузір'їв мають за основу греко-римські міфи і легенди, пов'язані з їх героями, наприклад, сузір'я *Cassiopeia* (Кассіопея), *Andromeda* (Андромеда), *Perseus* (Персей), *Pegasus* (Пегас), *Phoenix* (Фенікс), *Centaurus* (Кентавр, Центавр) також існують зодіакальні пояси, що присвячені 12 знакам зодіаку. Усі зодіакальні, і не тільки, сузір'я мають власну історію, яка передається до нас

через давні міфи та легенди. Така номінація астронімів є важливою складовою нашого розуміння зірок та сузір'їв.

Список використаних джерел:

1. Астрономічний календар. Сузір'я. URL: <https://www.mao.kiev.ua/calendar/constellations.htm> (дата звернення: 29.02.2024).
2. Карпенко Ю. Назви зоряного неба. Українське небо 2. Студії над історією астрономії в Україні: збірник наукових праць / за заг. ред. О. Петрука. Львів: Інститут прикладних проблем механіки і математики ім. Я.С. Підстригача НАН України, 2016. С. 88-156. URL: [http://www.iapmm.lviv.ua/12/ukr\\_sky/ukr\\_sky-2/](http://www.iapmm.lviv.ua/12/ukr_sky/ukr_sky-2/) (дата звернення: 25.02.2024)
3. Мельничук О.С. Словник іншомовних слів . – 1-е видання.- Київ : «Українська радянська енциклопедія», 1974. -865 с
4. Найвідоміші сузір'я – коротко про Велику Ведмедицю, Оріон, сузір'я Лева Рака. URL: <https://gosta.media/nauka-ta-osvita/najvidomishi-suzir-ia-korotko-pro-velyku-vedmedytsiu-orion-leva-raka-ta-inshi/> (дата звернення: 28.02.2024).
5. Прокопович Л.С., Луца М.В. Мовно-естетична репрезентація назв небесних світил: сонце, місяць, зорі в сучасному поетичному дискурсі. Молодий вчений..№ 4.3 (44.3), квітень. 2017. С. 216-219. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/4.3/52.pdf> (дата звернення: 20.02.2024).
6. Online etymology dictionary. URL: <https://www.etymonline.com/> (дата звернення: 28.02.2024).

Трач В.В.,  
Суховаєва А.О.

## ВИКОРИСТАННЯ ЛАТИНСЬКИХ КОЛОРОНІМІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ ВІДТІНКІВ У МЕДИЦИНІ

Харківський національний медичний університет  
Науковий керівник: канд. філол. н., доц. Литовська О.В.

Вивчення колоронімів на позначення відтінків має важливе значення в медицині для встановлення точного діагнозу та диференціації біологічних видів організмів, що спричиняють захворювання.

Під час огляду наукової літератури було виявлено безліч відтінків латинського походження. До колоронімів на позначення білого належать: *pellucidus* – прозорий (від лат. *perlucere*, *ēre* – просвічувати); *pallidus* – блідий (від лат. *palleo*, *ēre* – бліднути); *albicans* – білуватий (від лат. *albicare* – білити). Ці відтінки часто зустрічаються в назвах біологічних видів. Наприклад, *Helicolimax pellucidus* – молюск, проміжний хазяїн нематод, який сприяє поширенню паразитів [1: 33]. *Treponema pallidum* – збудник небезпечного захворювання сифілісу [2: 459]. *Candida albicans* спричиняє кандидоз, що супроводжується густими виділеннями, характерний білий колір яких має діагностичне значення [2: 196]. До колоронімів на позначення чорного належать: *fuscus* – темний (від лат. *fusco*, *are* – темніти), *obscurus* – затемнений (від лат. *obscurus*, *are* – затьмарювати). Гіперпігментація шкіри чола у вигляді коричневої стрічки – *linea*

*fusca* [3: 1497]. *Monodontomerus obscurus* – видова назва паразитичної оси. Ще одна лексема «umbrinus» (від лат. *umbra* – темрява) – «деревинно-коричневий» – в назві бактерії – *Streptomyces umbrinus*, що продукує диуміцин та має міцелій зазначеного забарвлення [4: 223].

Відтінок червоного «roseus» (від лат. *rosa* – роза) використовують для позначення виду мікроорганізмів, наприклад: *Micrococcus roseus*, що утворює колонії рожевого кольору [5: 724]. Колороніми помаранчевого забарвлення, наприклад, «ferrugineus» (від лат. *ferrugo*, що означає «залізна руда») – іржавий, та «fulvus» (від лат. рудий, бурий) теж присутні в медицині в назві виду жуків *Rhynchophorus ferrugineus* [6: 135] та у галузі гігієни для позначення кольору захисних хімістійких рукавичок ПБХ FULVUS, що значно полегшує визначення розбіжності між тими чи іншими ЗІЗ. Серед відтінків жовтого кольору знаходимо «stramineus» (від лат. *stramen* «солома») – солом'яний у назві ектопаразита птахів – *Menacanthus stramineus* [7: 13]. Відтінки жовтого «cremeus» (від лат. *crema* «сметана») – кремовий, вершковий та «melleus» (від лат. *mel* – мед) – медовий, присутні в назвах цвілевих грибів аспергіл: *Aspergillus cremeus*, *Aspergillus melleus*, що характеризує забарвлення скупчень організмів і грає важливу роль у диференціації колоній. Гриб цього роду є збудниками аспергільозу, що вражає шкіру, печінку, нирки та часто призводить до летального кінця [2: 683]. Декілька відтінків зеленого, таких як «aerugineus» (від лат. *aerugo* «зелена корозія») на позначення синьо-зеленого кольору, та «flavovirens» (від лат. *flavus* – «жовтий» та *vireo* «бути зеленим») використовуються у мікробіології та мікології. По-перше, *Pseudomonas aeruginosa* – широко відома синьогнійна паличка, яка має важливе значення у вивченні бактерій [2: 406]. По-друге, *Tricholoma flavovirens* – вид отруйного гриба, тому відтінок у назві грає важливу роль при розпізнанні організму та попередженні небажаних наслідків [8: 160]. Колоронім «atrovirens» (від лат. *ater* – темний та лат. та *virens* – зелений, квітучий) вживається для найменування рослини, яка часто використовується для засадження територій лікарень, має важливе гігієнічне та екологічне значення – *Ligustrum vulgare atrovirens* [9: 20]. Оливковий колір – «olivaceus» (від лат. *oliva* – олива), зустрічається для позначення бактерії *Streptomyces olivaceus* [10: 170]. Колороніми «caesius» (від лат. *caesius* – небесно-блакитний) та «plumbeus» (від лат. *plumbum* – свинець) – олов'яний, виявлені у назвах хімічних елементів «Caesium» (Цезій), «Plumbum» (укр. Плюмбум, свинець) відповідно [11: 1]. Лексема «violaceus» (від лат. *viola* – фіалка) – фіолетовий, вживається для позначення жуків-нарвишників із підродини *Meloidae* – *Meloe violaceus*, деякі представники яких, відомі як «шпанська мушка», використовувались для створення отрути й афродизіаку [12: 75]. Ще один колоронім «lilacinus» (від лат. *lilium* – лілія) – бузковий, зустрічається у назві грибів виду *Purpureocillium lilacinum*, який іноді викликає мікози та синусити у пацієнтів із послабленим імунітетом [13: 260].

У ході нашого дослідження з'ясовано, що не менш важливе значення мають колороніми грецького походження. Відтінок чорного кольору позначає лексема «anthracinus» (від грец. *anthrakitēs* – подібний до вугілля) – *anthracosis* – захворювання, що спричиняє потемніння легень через вдихання вугільного пилу

[14: 819]. Лексема «glaucus» (від грец. glaukós – сірий) відповідає широко відомому в офтальмології терміну «глаукома» на позначення захворювання очей [15: 75]. Також використовується у назві комахи *Glyptotendipes glaucus*, на якій вивчаються особливості політених хромосом [16: 27]. Наступний відтінок, «ochroleucus» (від грец. khra, що позначає блідо-жовтий, охровий), зустрічається в ботаніці, а саме у назві водоростей *Laminaria ochroleuca*, які застосовуються у створенні гідрогелевих масок для обличчя [17: 1]. Відтінок зеленого кольору «prasinus» (від грец. prásinos – зелений, смарагдовий) вживається для найменування мікроскопічного організму *Tropocyclops prasinus* [18: 255].

У результаті доведено, що знання колоронімів на позначення відтінків як латинського, так і грецького походження відіграють важливу роль у медичній термінології для діагностики, виявлення та лікування захворювань, а також у ефективному обміні інформацією в медичній спільноті.

Список використаних джерел:

1. Suomen kotilot ja etanat. Opas nilviäisten maailmaan / Koivunen A. et al. Helsinki: Hyönteistarvike Tibiale Oy, 2014. P. 376.
2. Медична мікробіологія, вірусологія та імунологія: підручник для студ. Вищ. Мед. Навч. Заклад. / за ред. В. П. Широбокова / Видання 2-е. Вінниця: Нова Книга, 2011. 952 с.
3. Kanitakis J. Journal of the European Academy of Dermatology and Venereology. *Linea fusca in a male adolescent successfully treated with azelaic acid*. 2008. Vol. 22, №. 12. P. 1497-1498.
4. Kim In Seop, Hyoung Tae Kim, Alan C.W. et al. *Journal of Microbiology and Biotechnology. Numerical Identification of a Streptomyces Strain Producing Thiol Protease Inhibitor*. 1992. Vol. 2, №. 3. P. 220-225.
5. Jagannadham M.V., Chattopadhyay M.K., Shivaji S. Biochemical and Biophysical Research Communications. *The major carotenoid pigment of a psychrotrophic Micrococcus roseus strain: Fluorescence properties of the pigment and its binding to membranes*. 1996. Vol. 220, №. 3. P. 724–728.
6. Faleiro J.R. International Journal of Tropical Insect Science. *A review of the issues and management of the red palm weevil Rhynchophorus ferrugineus in coconut and date palm during the last one hundred years*. 2006. Vol. 26, №. 3. P. 135–154.
7. DeVaney G.A. Poultry Science. *Effects of the chicken body louse, Menacanthus stramineus, on caged layers*. 1976. Vol. 55, №. 1. P. 430–435.
8. Davis R.M., Sommer R., Menge J.A. Field Guide to Mushrooms of Western North America. Berkeley, 2012. P. 472.
9. Dirr M.A. Dirrs Encyclopedia of Trees and Shrubs. Georgia, 2011. P.900.
10. Sato K., Shimizu S., Fukui S. Biochemical and Biophysical Research Communications. *A cobalt-free corrinoid compound in Streptomyces olivaceus*. 1970. Vol. 39, №.1. P. 170–174.
11. Григорович. О. В. Хімія: підруч. для 7 класів для загальноосвіт. навч. закл. Харків : Ранок, 2015. 192 с.
12. Атлас комах України / Гусєв В. І. та ін. Київ: Рад. шк., 1962. 304 с.

13. Money N.P. Molecular genetics of host-specific toxins in plant disease. *Mechanics of invasive fungal growth and the significance of turgor in plant infection*. 1998. Vol. 13, №.3. P. 261–271.
14. Mazurek J.M. MMWR. *Coal Workers' Pneumoconiosis—Attributable Years of Potential Life Lost to Life Expectancy and Potential Life Lost Before Age 65 Years — United States, 1999–2016*. 2018. Vol. 67, №.30. P. 819–824.
15. Jampel H. *Journal of Glaucoma*. *American glaucoma society position statement: marijuana and the treatment of glaucoma*. 2010. Vol. 19, №.2. P. 75–76.
16. Kalinina E., Vinokurova N. Ecological genetics. *Peculiarities of chromosomal polymorphism glyptotendipes glaucus Meigen, 1818 (Diptera, Chironomidae) from Lake Chaika of the national park «Curonian Spit»*. 2017. Vol. 15, №.3. P. 27-33.
17. Girão M., Ribeiro I., Ribeiro T. et al. *Frontiers in Microbiology*. *Actinobacteria Isolated From Laminaria ochroleuca: A Source of New Bioactive Compounds*. 2019. Vol.10, №.3. P. 1-12.
18. Ji Min Lee, Cheon Young Chang. *Integrative Biosciences*. *Two new species of Tropocyclops prasinus group (Copepoda: Cyclopidae) from South Korea*. 2007. Vol. 11, №. 2. P. 255-263.

**Шаніна В.В.**

## **РОЗВИТОК ФАРМАЦІЇ: ВІД АНТИЧНОСТІ ДО СЬОГОДЕННЯ**

Харківський національний медичний університет

Науковий керівник: Колісник М. І.

Розвиток фармації – це неперервний процес, який охоплює значний період часу, починаючи з античних цивілізацій і до сучасності. Фармація визначається як наука про ліки і методи їх виготовлення, а також про їх вплив на організм людини. Діяльність фармації переплітається з історією медицини, хімії та багатьох інших наук, що сприяло її постійному розвитку і вдосконаленню.

**Об'єктом** є історія використання ліків, медичні практики, роль фахівців і лікарів та інновації у фармації з античності до сьогодення.

**Метою** нашого дослідження є вивчення різних періодів у розвитку фармації.

Перші згадки про використання лікарських засобів зустрічаються в шумерських, єгипетських, індійських та китайських текстах, датованих III тисячоліттям до н.е. [3]. В цих культурах використовувалися різноманітні трави, мінерали та тваринні продукти для лікування ран, інфекцій, болю та інших недуг. У деяких народах, наприклад, у древніх єгиптян були особливі фахівці, котрі займались виготовленням ліків, вони вважались попередниками фармацевтів.

У Середньовіччі розвиток фармації був тісно пов'язаний з діяльністю алхіміків, які шукали способи перетворення металів на золото та еліксир безсмертя. Їхні дослідження призвели до відкриття нових хімічних речовин і методів лікування. Середньовіччя принесло виклики для розвитку фармації через епідемії та війни, що стало причиною для створення перших аптек, через потребу у лікарських препаратах великої кількості людей. Але разом з тим більшість народів не мала доступу до медичної допомоги, багато лікарських засобів, які

використовувалися, були небезпечними або неефективними. Важливу роль у розвитку фармації в цей період відіграли також монастирі, де ченці вирощували лікарські рослини та готували з них ліки.

У XIII-XIV століттях у європейських університетах з'явилися кафедри фармації. Це призвело до підвищення кваліфікації аптекарів та покращення якості лікарських засобів [1].

У Ренесансі відбулося різке витіснення середньовічної алхімії та фармації новими, більш науково-орієнтованими підходами. Було відкрито нові хімічні речовини, які створили шлях до синтезу нових лікарських засобів. Наприклад, Парацельс ввів поняття "хімічна терапія" та досліджував властивості хімічних сполук в лікуванні різних захворювань [2]. У цей період виникає ідея, що людське тіло можна розглядати як систему, яку можна аналізувати та лікувати. Значним внеском в розвиток фармації цього періоду було винайдення друкарської машини, що сприяло поширенню знань про лікарські рослини, їхні властивості та методів лікування. Медична наука стає більш систематизованою, з'являються перші аптечні книги та підручники.

У XVII-XVIII століттях фармація стала самостійною наукою. З'явилися перші наукові фармацевтичні лабораторії, де вчені досліджували хімічний склад лікарських рослин і розробили нові методи лікування [4]. У цей період почалася систематизація знань про хімію та фармацію. Важливим досягненням цього періоду стало відкриття вакцинації, яке допомогло врятувати мільйони життів.

У XIX -XX століттях фармація пройшла черговий етап інтенсивного розвитку та трансформацій, які суттєво вплинули на виробництво та застосування лікарських засобів. Вперше використовувались наукові методи для вивчення хімічних властивостей речовин. основоположниками стали хіміки, такі як Джон Дальтон, Авогадро, що допомогли встановити атомну теорію та розуміння молекулярних властивостей речовин [1]. У цей період багато країн прийняли фармацевтичні кодекси та законодавство, які регулювали виробництво, зберігання та реалізацію лікарських засобів, що у свою чергу забезпечило стандартизацію та безпеку ліків для пацієнтів.

В середині XX століття відбулося революційне відкриття антибіотиків, зокрема, пеніциліну Александром Флемінгом [1]. Це відкриття дало початок ери антимікробних засобів та значно покращило боротьбу з інфекційними хворобами. З'явилися великі міжнародні компанії, які спеціалізувались на дослідженні та розробці нових ліків. В кінці XX століття почалася ера генетичної терапії та нанотехнологій в медицині, що відкрило нові можливості для персоналізованого лікування та розробки інноваційних лікарських форм.

У XXI столітті фармація продовжує розвиватися. Вчені розробляють нові методи лікування, такі як генна терапія та таргетна терапія. Розкриття генетичних кодів та ідентифікація конкретних генів, пов'язаних із захворюваннями, вивели фармацію в еру персоналізованої терапії, при якій лікарські засоби, спрямовані на конкретні генетичні аномалії, що дозволяє ефективніше та точніше лікувати хвороби. Таргетна терапія – це метод лікування, який ґрунтується на дії на специфічні молекулярні мішені, пов'язані з розвитком захворювання, цей метод дозволяє більш ефективно лікувати рак [4].

Відбувається впровадження нових методів діагностики та нанотехнологій. Розвиток біотехнологій в фармації призвів до створення нового класу ліків – генно-інженерних препаратів при якій використовується модифікація живих клітин. Було розроблено нові вакцини проти таких захворювань, як ротавірусна інфекція, пневмококова інфекція та вірус папіломи людини.

#### **Список використаних джерел:**

1. Голяченко О. М. Історія медицини. Тернопіль: Лілея, 2004. 248 с.
2. Навчальна інформація для українських студентів. URL: [http://ni.biz.ua/18/18\\_4/18\\_49\\_lektsiya--farmatsiya-ta-meditsina-u-erohu-vidrodzhennya-meditsina-ukraini-rusi-v-hIII-hVIII-st.html](http://ni.biz.ua/18/18_4/18_49_lektsiya--farmatsiya-ta-meditsina-u-erohu-vidrodzhennya-meditsina-ukraini-rusi-v-hIII-hVIII-st.html)
3. Фармацевтична енциклопедія. URL: <https://www.pharmencyclopedia.com.ua/article/6318/istoriya-medicini-ta-farmacii>
4. Сятиня М. Л. Історія фармації: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Львів: Місіонер, 2002. 660 с.

**Шевчук В.О.**

### **ФІЛОСОФІЯ ПІЗНАННЯ, АБО НАВІЩО ВЧИТИ ЛАТИНУ**

Державний заклад «Луганський державний медичний університет»

Науковий керівник: канд. філол. н., доц. Карлова Т. Є.

Філософською проблемою пізнання для студента-першокурсника, на мій погляд, є одвічне питання – навіщо вчити латину, навіщо вчити українську мову, навіщо вчити філософію чи історію медицини ... . І саме студентові потрібно усвідомити, що вивчення всього гуманітарного блоку дисциплін працює на його майбутнє: на розвиток його професійного мислення, на набуття потрібних навичок пізнання крізь призму професійної мови, на його здатність результативно вчитися. А лікареві, до речі, вчитися треба буде все життя!

Стихія мови, в якій здійснюється розуміння людського світу і взаєморозуміння людей, як відзначав Ханс Гадамер, розглядається як особлива реальність, всередині якої людина себе застає [1; 4; 5]. Тобто, можна дійти висновку, що мова є безперечним способом пізнання.

**Метою** розвідки є аналіз значимості вивчення латинської мови як способу пізнання в професійному просторі медика.

Латинська наукова термінологія є універсальною мовою, яка розуміється фахівцями з усього світу. Це сприяє зручному обміну даними та інформацією між лікарями, дослідниками, фармацевтами та іншими науковими працівниками з різних куточків світу. Велика кількість наукових конференцій, медичних журналів, наукових статей використовують латинську мову для однозначного та уніфікованого використання наукової термінології. Використання латинської мови допомагає спеціалістам різних галузей медицини ефективно спілкуватися та співпрацювати в міжнародному масштабі.

Протягом всієї історії людства латинська термінологія виконувала гносеологічну функцію і служила засобом «накопичення, прийому, передачі і популяризації досягнень в різних областях медичної науки». У багатьох дослідженнях протягом століть стверджувалася думка про те, що людина існує в

певному мовному вимірі, цей лінгвальний світ і є світом її існування [2; 3; 6]. Наразі доречним буде пригадати поняття «мовна картина світу» як сукупність уявлень про світ, сформованих свідомістю людини крізь призму мови (термін Вайсгербера Л.), та гіпотезу Сепіра-Ворфа, за якою структура мови визначає мислення і спосіб пізнання реальності. Спираючись на ці концепції з філософії мови ми можемо стверджувати, що мова медичної науки – це передусім **спосіб пізнання** специфічної медичної реальності. І вданому випадку пізнання розуміється нами, і як філософська категорія (тобто методи надбання професійних знань), і як психологічна категорія (тобто сама здатність до когніції, до розумого сприйняття та переробки професійної інформації). Отже, мова медичної науки – це когнітивно-концептуальна система, що зумовлює формування професійної свідомості майбутнього лікаря.

Першокурснику, який тільки переступив поріг медичного університету, треба буде пройти нелегкий шлях опанування цією когнітивно-концептуальною системою медичного виміру існування лікаря. Недаремно освітньою програмою саме на першому курсі передбачено вивчення цілого блоку гуманітарних освітніх компонентів, вивчення яких як раз і створює важливе підґрунтя для подальшого занурення в світ медицини. Здобувач вищої освіти спочатку повинен проникнути вглиб цієї системи та пізнати особливості метамови медичної науки, і тільки вже потім він зможе впевнено рухатися у професійному вимірі медицини.

**Висновки.** Отже, вивчення латинської мови має важливе значення для студентів медичних спеціальностей. Це не лише дозволяє краще розуміти та сприймати фахову інформацію, але і сприяє розвитку професійної свідомості та критичного мислення. Вивчення латинської мови допомагає студентам розширити свій кругозір, розвиває аналітичні здібності та допомагає вмінню адаптуватися до нових термінологічних та концептуальних викликів у своїй професійній діяльності. Таким чином, латина є не лише інструментом пізнання, але й ключем до успішної кар'єри та особистісного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Алексюк І. А. Філософія мови. Традиція аналітичної філософії. Підручник. Київ: "Центр учбової літератури", 2021. 320 с.
2. Карлова Т. Є. Онтологія подібності: лінгвальний вимір анатомічної термінології. *Актуальні питання лінгвістики, професійної лінгводидактики, психології і педагогіки вищої школи*. Полтава: Астроя, 2018. С. 104–108. <http://repository.pdmu.edu.ua/handle/123456789/9255>
3. Карлова Т., Кравчук О., Рашиді Б. Ономазіологічний клас «Пухлини» в терміносистемі нейрохірургії. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2023. Вип. 59. Том 2. 382 с. С.130–136. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/59-2-19>
4. Основи філософських знань: філософія, логіка, етика, естетика, релігієзнавство / Горлач М.І., Кремень В.Г., Ніколаєнко С.М., Требін М.П. та ін.. К.: Центр учбової літератури, 2008. 1028 с.

5. Філософія: підручник / В.С. Бліхар, М.М. Цимбалюк, Н.В. Гайворонюк, В.В. Левкулич, Б.Б. Шандра, В.Ю. Свищо. Вид. 2-ге, перероб. та доп. Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2021. 440 с.

6. Karlova T. Interlingual terminological asymmetry as one of the aspects of studying foreign languages. *Terminology. International Journal of Theoretical and Applied Issues in Specialized Communication*. V. 28 (2). John Benjamins Publishing Company, 2022. Pp. 199-227. ISSN 0929-9971 E-ISSN: 1569-9994 <https://doi.org/10.1075/term.00065.kar>

# Зміст

Програма конференції.....	3
Абузейнех М.Ф., Глушко А.А. ТЕОНІМІЧНА СКЛАДОВА ДЕЯКИХ НАЗВ МЕТЕЛИКІВ .....	10
Антоненко О.А. ОСОБЛИВОСТІ НАЗВ АНТИБІОТИКІВ, КЛАСИФІКОВАНИХ ЗА ПОХОДЖЕННЯМ .....	12
Артем'єв А.І.ОНКОЛОГІЧНІ ТЕРМІНИ:СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИЙ ТА ОНОМАСІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ .....	15
Астанова А.Т. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ТЕРМІНОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ РЕСПІРАТОРНОЇ СИСТЕМИ НА МАТЕРІАЛАХ ЛАТИНСЬКОЇ, НІМЕЦЬКОЇ ТА АЗЕРБАЙДЖАНСЬКОЇ МОВ .....	17
Барабаш С.О. ЕТИМОЛОГІЯ НАЗВ ГОСТРИХ КИШКОВИХ ІНФЕКЦІЙНИХ ХВОРОБ У ДІТЕЙ.....	19
Бойко З.В. ВПЛИВ МЕТАФОРИ НА ФОРМУВАННЯ ЛАТИНСЬКОЇ МЕДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ .....	20
Брильов О.Д., Гіндіна М.С. ЛАТИНСЬКІ ТЕРМІНИ, ЯКІ ВЖИВАЮТЬСЯ В ФІЗИЧНІЙ ТЕРАПІЇ ТА РЕАБІЛІТАЦІЇ .....	22
Власюк А.І. ЛАНДШАФТНО-ПРОСТОРОВІ МЕТАФОРИ В ОФТАЛЬМОЛОГІЇ.....	24
Гавриляк Р.О., Гурська М.І. РІЗНОВИДИ ТА МЕТОДИ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ: АНАЛІЗ ПОХОДЖЕННЯ ТЕРМІНІВ .....	25
Гарькуша А.Ю. ЛАТИНСЬКІ НАЗВИ МІКОЗІВ: СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА ЕТИМОЛОГІЯ ТЕРМІНІВ .....	28
Гергель Т.О. ВПЛИВ ЛАТИНИ НА СУЧАСНІ МОВИ ТА МЕДИЧНУ ТЕРМІНОСИСТЕМУ .....	30
Голубнича М.О. ЕТИМОЛОГІЯ НАЗВ ДЕННИХ МЕТЕЛИКІВ УКРАЇНИ ....	32
Гоц К.А., Крапива А.П. ВИКОРИСТАННЯ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ ОДИНИЦІ «-LYSIS» В КЛІНІЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ.....	34
Гура П.Є. РОЛЬ МІФОЛОГІЗМІВ У МЕДИЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ.....	35
Гураль В.В. ЛАТИНСЬКА МОВА ТА ТЕНДЕНЦІЇ ЇЇ РОЗВИТКУ В КОНТЕКСТІ СЬОГОДЕННЯ .....	37
Долгополов Д.Р. ВИВЧЕННЯ ЛАТИНСЬКОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ - КЛЮЧ ДО СТАНОВЛЕННЯ ЛІКАРЯ-ПРОФЕСІОНАЛА .....	39
Дубчук М.Я. ВАЖЛИВІСТЬ ФОРМУВАННЯ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ МЕДИКІВ.....	41
Дурихін Я.В., Мезенцева І.Р. ДУБЛЕТНІ КОРЕНІ МЕТР- І НУСТЕР- У КЛІНІЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ .....	42
Жиденко Б.В. Бегунова М.С. ФУНКЦІОНУВАННЯ КОЛОРОНІМІВ У КЛІНІЧНИХ ТЕРМІНАХ .....	43
Зионг Т.Т. АНАЛІЗ ЕТИМОЛОГІЇ ЛАТИНСЬКИХ НАЗВ РОСЛИН, ЯКІ ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ ДЛЯ ДЕТОКСИКАЦІЇ ОРГАНІЗМА У В'ЄТНАМСЬКІЙ НАРОДНІЙ МЕДИЦИНІ .....	46
Іванова Т.В. СЬОГОДЕННЯ ЛАТИНСЬКИХ МЕДИЧНИХ КРИЛАТИХ ВИСЛОВІВ ТА АФОРИЗМІВ.....	48

Касілова М.О. АНАЛІЗ ЛАТИНСЬКИХ ТЕРМІНІВ В ГАЛУЗІ НЕВРОЛОГІЇ ТА НЕЙРОХІРУРГІЇ (НА МАТЕРІАЛІ КНИГИ Г. МАРША «ІСТОРІЇ ПРО ЖИТТЯ, СМЕРТЬ І НЕЙР ОХІРУРГІЮ»).....	51
Ковалевич Р.Р., Козюченко Ю.С. ВАЖЛИВІСТЬ ВИВЧЕННЯ ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ СТУДЕНТАМИ-МЕДИКАМИ .....	53
Коваль С. В. РОЛЬ ТЕРМІНОЕЛЕМЕНТІВ В УТВОРЕННІ КЛІНІЧНИХ ЛЕКЕМ У НЕВРОЛОГІЇ: КЛАСИФІКАЦІЯ ТА ЗНАЧЕННЯ .....	54
Ковальова А.О. ЕТИМОЛОГІЯ ЛАТИНСЬКИХ НАЗВ ЗБУДНИКІВ ЗООНОЗНИХ ХВОРОБ.....	56
Kostenko H.V., Denysenko T.O. A TYPOLOGY OF ABSOLUTE TERMINOLOGICAL SYNONYMS IN CONTEMPORARY LANGUAGE OF MEDICAL RESEARCH.....	58
Кошель А.Ю. ОСОБЛИВОСТІ СТРУКТУРИ ТА ЕТИМОЛОГІЇ НАЗВ ГОРМОНІВ .....	60
Крамаренко Д.В. ЕТИМОЛОГІЯ НАЗВ ЛІКАРСЬКИХ РОСЛИН, ЗАНЕСЕНИХ У ЧЕРВОНУ КНИГУ УКРАЇНИ .....	63
Кузьменко Д.М. ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЛАТИНСЬКИХ АНАТОМІЧНИХ ТЕРМІНІВ ІЗ ЗНАЧЕННЯМ «КЛИНОПОДІБНИЙ» .....	65
Літвінова В.О. ЗАКЛАДАННЯ ОСНОВ МЕДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ. ВНЕСОК ГІППОКРАТА ТА ГАЛЕНА.....	66
Масленников Д.В. АНАЛІЗ ТЕРМІНІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ ХІРУРГІЧНИХ ІНТЕРВЕНЦІЙ НА СКЕЛЕТНО-М'ЯЗОВІЙ СИСТЕМІ .....	69
Матвеева М.В. ЧИСЛІВНИКОВІ ПРЕФІКСИ У ФАРМАЦЕВТИЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ.....	71
Мисан Р.Р. МЕТАФОРА В НАЗВАХ КІСТОК ЗАП'ЯСТКА .....	73
Намісник Я.В. ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ЛАТИНСЬКОЇ МЕДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ .....	75
Недбай Є.В., Пузич Д.С. ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРЕФІКСІВ ГРЕЦЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ «HUPER» ТА «HYPO» В КЛІНІЧНИХ ТЕРМІНАХ .....	76
Нікуліна Н. Р., Нікуліна А.Р. ВІД ПЕРШОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ДО СУЧАСНОГО УЯВЛЕННЯ: ЕТИМОЛОГІЯ НАЗВ ПСИХІЧНИХ РОЗЛАДІВ .....	79
Онїпко А.Д. УЖИВАННЯ ЛАТИНСЬКО-ГРЕЦЬКИХ ДУБЛЕТІВ ІМЕННИКІВ СЕРЕДНЬОГО РОДУ ІІ ВІДМІНИ В РІЗНИХ ГАЛУЗЯХ МЕДИЦИНИ ТА СУСПІЛЬСТВА .....	81
Пащук С.М. РОЗВИТОК І СТАНОВЛЕННЯ МЕДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ ВІД АНТИЧНОСТІ ДО СЬОГОДЕННЯ.....	83
Риндіна А.Є. ТЕРМІНИ СМІСЛОВОГО РЯДУ «АНЕСТЕЗІЯ» .....	85
Сапоненко К.В. РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ КОНЦЕПТУ «КОЛІР» У ЛАТИНСЬКІЙ БОТАНІЧНІЙ НОМЕНКЛАТУРІ.....	86
Скакунов М.О., Ха Тхань Куинь ЛАТИНСЬКІ ВИСЛОВИ В ГАСЛАХ ТА НА ГЕРБАХ МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ .....	88
Стиранка М.О. РОЛЬ ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ У РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ НАУКИ ТА КУЛЬТУРИ.....	90

Таран О.С. ПОРІВНЯННЯ АНАТОМІЧНИХ ТА КЛІНІЧНИХ КАРДІОЛОГІЧНИХ ТЕРМІНІВ У ФРАНЦУЗЬКІЙ, ІСПАНСЬКІЙ ТА НОРВЕЗЬКІЙ МОВАХ.....	92
Теленчук Д.Є. РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ ВИКЛАДАННЯ ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ ТА МЕДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ІНТЕРЕСУ СТУДЕНТІВ ТА ПОКРАЩЕННЯ ЇХ РЕЗУЛЬТАТІВ.....	94
Токарчук Д.Є., Гавришків Ю.А. МІФОЛОГІЧНА СКЛАДОВА АСТРОНІМІВ .....	95
Трач В.В., Суховєєва А.О. ВИКОРИСТАННЯ ЛАТИНСЬКИХ КОЛОРОНІМІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ ВІДТІНКІВ У МЕДИЦИНІ .....	97
Шаніна В.В. РОЗВИТОК ФАРМАЦІЇ: ВІД АНТИЧНОСТІ ДО СЬОГОДЕННЯ.....	100
Шевчук В.О. ФІЛОСОФІЯ ПІЗНАННЯ, АБО НАВІЩО ВЧИТИ ЛАТИНУ ...	102

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

*Матеріали Всеукраїнської студентської науково-практичної  
онлайн-конференції*

*«Ars studendi terminologiae medicinali: лінгвокультурологічний та  
лінгводидактичний аспекти вивчення латинської мови та медичної  
термінології»*

Збірник матеріалів V Всеукраїнської студентської науково-практичної  
онлайн-конференції  
18 квітня 2024 р.

Друкується в авторській редакції

Редакційна колегія:  
Дерев'янченко Н. В.  
Литовська О. В.  
Колісник М. І.

Комп'ютерна верстка: Колісник М. І.

Підписано до друку . Формат 60x84/16. Папір офсетний.  
Умов. друк. арк. 6,7

ХНМУ, 61022, м. Харків, пр. Науки, 4  
Редакційно-видавничий відділ ХНМУ